

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

— OG SAALEDES
MAATTE DET GAA

– OG SAALEDES
MAATTE DET GAA

AF

A. HARTZ

KØBENHAVN
GYLDENDALSKE BOGHANDEL
NORDISK FORLAG
1945

COPYRIGHT 1945 BY GYLDENDALSKE
BOGHANDEL NORDISK FORLAG — COPENHAGEN

OPLAG: 4000 EKSP.

PRINTED IN DENMARK BY
CHR. JUSTESENS BOGTRYKKERI A/S
KØBENHAVN

INDHOLD:

Indledning	Side 7
------------------	--------

1. AFSNIT:

Chef for 2. Regiment og Garnisonskommandant i Haderslev	— 11
---	------

2. AFSNIT:

Militærattaché og fra December 1941 tillige Luftfartsattaché i Berlin.

1. KAPITEL:

Tyskland paa Magtens Tinde i 1941.....	— 33
Stemningen i Berlin 1941.....	— 40
De engelske Flyverangreb i 1941 mod Berlin	— 45
»Wehrmacht« og SS	— 48
Antikominternpagten.....	— 55

Attachérejser i 1941:

Rejsen til Bulgarien og Grækenland.....	— 58
Rejsen til de baltiske Lande og Hviderusland (Ilmen Sø).....	— 63
Det første Standsningsstød. — Moskvaoffensiven Oktober 1941	— 70
Nye Vaaben m. m.....	— 75

2. KAPITEL:

Tyskland paa Vej til Nederlaget.

Stemningen i Berlin 1942.....	— 77
Den tyske Propaganda	— 81
Rustningsindustrien	— 85
De allierede Flyverangreb mod Berlin 1942.....	— 86
Wehrmacht og SS	— 88
Forbundsfællerne m. fl.....	— 93
Stalingrad — Krigslykken vender sig	— 98

Attachérejse 1942

Ukraine og Krim	— 103
Nye tyske Vaaben m. m.....	— 121

3. KAPITEL:

Slaget er tabt, og der er ikke Tid til at vinde et nyt.	
Stemningen i Berlin 1943.....	Side 122
Den tyske Propaganda i 1943.....	— 127
De engelsk-amerikanske Flyverangreb mod Tyskland i 1943.....	— 130
Wehrmacht og SS i 1943.....	— 139
Nederlagene i 1943 — Tunis—Italien—Ukraine.....	— 144
Attachérejser i 1943	
Rejse til Atlanterhavsvolden (Belgien—Frankrig).....	— 150
Rejse til Leningradfronten.....	— 158
Nye tyske Vaaben.....	— 168

4. KAPITEL:

Jøderne.....	— 172
--------------	-------

5. KAPITEL:

Hitler og Aarsagen til Nederlaget.....	— 180
--	-------

3. AFSNIT

Min Udvisning og Arrestation.....	— 187
-----------------------------------	-------

INDLEDNING

Naar jeg har bestemt mig til at nedskrive mine Erindringer om Dagene omkring den 9. April 1940, og mine Oplevelser og Indtryk som Militær- og Luftfartsattaché i Berlin, skyldes dette, at jeg mener at sidde inde med førstehaands Viden, om hvad som virkelig hændte i de skæbnesvangre Dage. Denne Viden bør komme flest mulige til Kendskab — dels fordi man herigennem forhaabentlig i Fremtiden kan undgaa samme utilgivelige Fejl, som nu blev begaaet, og som unødigt kostede vort Land nogle af sine bedste Sønner — dels fordi jeg herved er i Stand til at belyse, hvem der bærer Ansvar for, at der, trods Muligheder for et effektivt Forsvar, blev strakt Vaaben for tidligt.

Indholdet af denne Bog er bygget paa mine Notater med Undtagelse af Dagbøgerne for 1942-43, som jeg en af de første Dage under mit Fangenskab her i København fik Lejlighed til at tilintetgøre for derigennem at forhindre, at de faldt i Tyskernes Hænder.

For at bidrage til at underbygge Troværdigheden af min Fremstilling vil det maaske være paa sin Plads at give nogle Oplysninger om min Karriere.

Jeg er født den 19. December 1882, blev Soldat 1902, Premierløjtnant i Fodfolket 1907, gennemgik Generalstabsklassen og andre Skoler, var ansat i Generalstaben som Adjutant ved 2. Division (General Ibsen) under forrige Verdenskrig, var knyttet til Skydeskolen for Haandvaaben, først som Lærer, senere som Chef, var som Oberstløjtnant Chef for 1. Bataillon (København), var fra Februar 1936 til April 1939 som

Oberst atter i Generalstaben som Stabsschef ved Jydsk Division og blev fra 1. Maj 1939 ansat som Chef for 2. Regiment og som Garnisonskommandant i Haderslev.

Som Stabsschef ved Jydske Division udarbejdede jeg Planerne for Jylland—Fyns Forsvar, bl. a. Planerne for Sprængning af Jernbaner og Vejbroer, Spærring af Havne og Fjordindløb m. m., og jeg havde den Tilfredsstillelse, at hele Mobiliseringsarbejdet, da jeg forlod Staben for at overtage mit Regiment, var i Orden, saaledes at en handlekraftig, dygtig General, der turde tage et Ansvar paa Trods af en svag Regering, havde kunnet etablere en Modstand, der kunde havde sinket Tyskernes Ind- og Gennemmarch.

Chef for 2. Regiment og Garnisonskommandant i Haderslev

9. April 1940

Dønningerne fra de store Begivenheder i Tyskland i 1938—39 kunde selvsagt spores over hele Sønderjylland. Den tyske Befolkning rejste Hovedet, der var Tale om Grænseregulering Folk og Folk imellem, og det nazistiske Parti med Dyrnlæge Møller som Fører agiterede ved Afholdelse af store Parader med Masseopbud af Faner og store Musikkorps.

Da jeg kom til Haderslev 1' Maj 1939, regnede man dog med, at 85 % af Befolkningen var dansksindet, medens Resten var Hjemmetyskere eller tysksindede Danske. Der var Spænding i Luften hele Sommeren, og den voksede til en Krise i August. Jeg overværede paa det Tidspunkt de norske Manøvrer i Egnen om Trondheim og senere i Finmarken, men blev telegrafisk hjemkaldt den 28' August og naaede hjem til Haderslev den 1. September, saaledes at jeg kunde modtage det indkaldte Mandskab. Krigen mellem Tyskland og Polen var brudt ud og blev efterfulgt af Krigserklæringen til Tyskland fra Frankrig og England.

Den Glæde, vi straks følte over Regeringens Handlekraft ved Iværksættelse af Indkaldelserne, svandt hurtigt, idet en stor Del af de værnepligtige efter 14 Dages Forløb atter blev hjemsendt, ganske vist med Uniform, men uden Vaaben. — Alt blev nu sat ind paa at dygtiggøre Befalingsmænd og Mandskab, store Øvelser blev afholdt ved alle Garnisoner; men der var stadig ikke Tale om at forberede Forsvarsstillinger. Planer til saadanne var udarbejdede; men der kunde ikke opnaas Tilladelse til at udføre et Spadestik. Det var meget mis-

trøstende for os Soldater, der alle kendte Feltbefæstningens Betydning, og Regering og Folk burde ogsaa have kendt dens Betydning fra Beretningerne om forrige Verdenskrig.

Som Garnisonskommandant i Haderslev samarbejdede jeg selvfølgelig med Garnisonskommandanten i Sønderborg, Oberst Christensen (i Sønderborg var desuden en af mine Batailloner, 18. Bataillon, underbragt), Garnisonskommandanten i Tønder, Oberst Poulsen, Garnisonskommandanten paa Søgaard, Oberstløjtnant Hintz, Chefen for den fynske Cyklistbataillon, Oberstløjtnant Claussen, hvis Tropper laa tæt bag Grænsen bag Grænsegendarmernes Linie, og med Chefen for Grænsegendarmeriet, Oberst Paludan-Müller.

Sidstnævnte Chef var jeg snævert knyttet til, først gennem mit Arbejde som Jydske Divisions Stabsschef og senere som Garnisonskommandant i Haderslev. Han var en fuldblods Soldat, en retlinet og brav Karakter og ægte Dansk. Hans Korps skulde i Krigstid anvendes som Soldater til Kamp i Marken, og Gendarmerne fik derfor Uddannelse i Brug af Karabiner og Maskingeværer. Men det var Paludan-Müllers Sorg, at han ikke maatte meddele Gendarmerne noget herom; kun de højere Befalingsmænd indenfor Korpset blev orienteret. Gang paa Gang havde han anmodet Finansministeriet om Tilladelse til at meddele de menige Gendarmere, at de skulde anvendes som Soldater; men hver Gang fik han Afslag. Han var klar over, at Gendarmerne, der var engagerede til Polititjeneste ved Grænsen, maatte føle sig brøstholdne ved uden Varsel at skulle udføre Militærtjeneste, endda i 1' Linie, og mange var ældre Folk og Familieforsørgere.

Sidst i December 1939 fik vi Efterretninger om Røre Syd for Grænsen, og Krigsministeriet beordrede »Forhøjet Beredskab« for Garnisonerne i Sønderjylland. »Forhøjet Beredskab« vil sige, at man udleverer skarp Ammunition til alle, Magasiner til Rekyler og Maskingeværer bliver opladet, alle Køretøjer pakket med Ammunition, Køkkenvognene gøres klar, den personlige Oppakning ligeledes, Vagterne forstærkes, og alle hviler om Natten klar til paa kortest Varsel at rykke ud. Fra

Oberst Paludan-Müller havde jeg faaet at vide, at et stærkt Kommando med Luftværnsskyts var opmarcheret Syd for Grænsen ved Tønder, og Rygtet sagde, at det havde Ordre til at etablere Luftværn ved Esbjerg og Fanø. Jeg beordrede Feltvagter udstillet ved de Veje, der førte ind til Haderslev, og da Kulden var haard, lod jeg Feltvagtkommandøerne hvert Sted leje eller paa anden Maade skaffe et opvarmet Rum for det postfri Mandskab. Det hele varede imidlertid kun i 2 Døgn, Folk blev opskræmte, fra de sønderjydske Blade kom der Forespørgsler, som jeg efter Ordre afslog at besvare, men henviste de paagældende til Krigsministeriet. »Det forhøjede Beredskab« blev afblæst, og der tilgik Bladene officiel Meddelelse om, at det kun drejede sig om militære Øvelser.

Saa kom Nytaar 1940 med Statsminister Staunings nedslaaende Nytaarstale; men kort Tid efter aandede vi atter lettet op, da vi hørte Rigsdagens mandige Udtalelse: Vi vil med alle Midler, der staar til vor Raadighed, forsvare vort Land.

I Februar 1940 hjemsendte vi atter en Del af vort gamle Mandskab, saaledes at jeg nu kun raadede over følgende Stykker:

I Haderslev: Oberst Hartz, Regimentschef,
 Styrke ialt: Oberstløjtnant Hansgaard, Næstkommanderende,
 ca. 225 Mand Adjutant, Kaptajnløjtnant Neergaard,
 Stabsofficiant Hansen, Regimentssskriver,
 Regnskabsfører, Depotofficiant, Kaserneofficiant, Ordonnanser m. fl.
 2 37 mm Kanondelinger, Kaptajn Nielsen, Chef.

Af 3' Bataillon:

Oberstløjtnant Elmgren, Chef,
 Adjutant, Kaptajnløjtnant Jørgensen,
 2 Kompagnier under Kompagnicheferne, Kaptajn Bosse
 og Kaptajn Olsen.
 Mandskabet var Rekrutter, mødt i December 1939.

I Sønderborg: Af 3' Bataillon

Styrke ialt: 1 Stabskompagni og

ca. 450 Mand 3 Kompagnier.

Mandskabet var Rekrutter, mødt i December 1939.

18' Bataillon, Oberstløjtnant Freiesleben, Chef.

Ingen Mandskab, hjemsendt.

I Kantonnement Syd og

Sydvest for Vejle: 13' Bataillon, Oberstløjtnant From, Chef.

Styrke ialt: 5 smaa Kompagnier, indkaldt, krigsbrugbart

ca. 450 Mand Mandskab.

I Haderslev laa desuden et motoriseret Batteri af 8. Artilleri-afdeling, der var garnisoneret i Aarhus.

Batteriet havde Rekrutter og var kun underlagt mig i min Egenskab af Garnisonskommandant.

I Februar afholdt Garnisonskommandanterne i Sønderjylland, Chefen for Cyklistbataillon og Chefen for Grænsegendarmeriet et Møde paa Søgaard efter Jydske Divisions Ordre. Her fastlagde vi en Forsvarsplan med vore smaa Styrker, saaledes at Tyskerne ikke skulde kunne passere Grænsen noget Sted uden at møde Modstand. Garnisonskommandanten i Sønderborg, Oberst Christensen, der var ældst, skulde efter Divisionens Bestemmelse have Befalingen. Planen blev indsendt til Divisionen og godkendt.

Efter Planen skulde Grænsegendarmerne, naar de havde alarmeret ved Grænseoverskridelse, i Lastbiler køre til Haderslev, hvor jeg skulde komplettere deres Udrustning, hvorefter de under Paludan-Müllers Kommando skulde formeres som en motoriseret Kampenhed.

Cyklistbataillon (ialt 500 Mand) skulde under Kamp trække sig tilbage fra Grænsen mod Aabenraa. Panserværnskompagniet fra Søgaard (Oberstløjtnant Hintz) skulde støtte Cyklisternes Kamp. Oberst Christensen skulde imidlertid med mine Kompagnier i Sønderborg paa lejede (udskrevne) Lastbiler køre til Terrainet Syd for Aabenraa, og samme

Sted skulde jeg møde med min Styrke i Haderslev, ligeledes ved Hjælp af lejede (udskrevne) Lastbiler.

Enhver af os tog nu sine Forholdsregler og forberedte alt, hvad der kunde forberedes. Lastbilerne kunde vi ikke leje forud, det havde vi ingen Bemyndigelse til, men vi talte med Ejerne og lavede Lister over dem, saaledes at vi, naar vi havde Bemyndigelse eller, naar Tyskerne overskred Grænsen, kunde telefonere og beordre Vognene til øjeblikkeligt Møde.

Situationen udviklede sig i Løbet af Marts paa en saadan Maade, at den indebar Trusel mod Danmark. Vi havde ganske vist »Ikkeangrebspagten«, men vi troede ikke paa den. Flere danske sønderjydske Gaardejere, der havde deltaget i forrige Verdenskrig, skrev eller telefonerede til mig og bad om at blive iklædt som Soldat for at kæmpe for deres Land. Jeg havde ingen Bemyndigelse til at modtage deres Tilbud, vi var jo endnu ikke i Krig; men jeg henviste dem til at møde, naar Tyskerne brød Freden.

Den 8' April skulde jeg køre til Graasten for at forhandle med Paludan-Müller; men samme Morgen ca. Kl. 8 blev jeg ringet op af ham, og han meddeler mig, at en tysk Panserdivision stod opmarcheret paa Flensborgvejen, Syd for Grænsen ved Padborg. Styrken holdt Hvil. En tysk Panserbrigade med Artilleri stod opmarcheret Syd for Grænsen paa Vejen Rends-Burkal, ligesom der ogsaa stod tyske Styrker Syd for Grænsen paa Vejen Sæd-Tønder. — Overskridelse af Grænsen kunde ske naar som helst.

Paludan-Müller havde meldt om dette til Jydske Division i Viborg, ikke desto mindre ringede jeg straks Divisionen op, gentog Meldingen og bad om at faa 13' Bataillon trukket fra Vejle til Haderslev. Divisionen svarede, at den skulde spørge Generalkommandoen i København. Snart efter kom der fra Divisionen Ordre til »Forhøjet Beredskab«, og alt blev hurtigt gjort klar til Kamp. 13. Bataillon ved Vejle gav jeg Ordre til at samles i 4 Gaarde i Kantonnementsomraadet, saaledes at den hurtigt kunde indlades paa Jernbane.

Først Kl. 16 fik jeg Svar fra Divisionen paa min Anmodning om at trække 13' Bataillon til Haderslev. Divisionen meddelte, at den havde faaet Afslag, der maatte ikke foretages Flytning af Tropper.

Situationen ved Grænsen var uforandret; men jeg kunde ikke udføre noget af Betydning, dertil manglede jeg Beføjelse. Først naar en Fjende gaar over Grænsen, faar jeg Myndighed til at træffe Dispositioner, der strider mod de for Fred fastsatte Love. Jeg var imidlertid klar over, at det vilde tage Tid at samle Lastbiler til Transport af min Styrke (225 Mand), og det vilde derfor være nødvendigt midlertidig at besætte en Forsvarsstilling i Haderslev Sydudkant, indtil vi havde Vogne til Transport til Aabenraastillingen.

Jeg gav derfor Oberstløjtnant Elmgren Ordre til med sine Kaptajner at rekognoscere en Stilling i Sydudkanten af Haderslev i Forbindelse med en Spærring af de Veje, der Syd og Vest fra førte ind til Byen.

Kl. 20 blev jeg ringet op fra 13' Bataillon ved Vejle; Oberstløjtnant From meldte mig, at han af Divisionen havde modtaget Ordre om, at »det forhøjede Beredskab« var hævet for alle Styrker Nord for Kongeaaen, og at han atter skulde gaa i sine gamle Kvarterer med sin Styrke (spredt Kantonnement over et stort Omraade).

Mit Humør havde ikke været det bedste i Løbet af Dagen, jeg følte mig svigtet af mine foresatte. Division, Generalkommando og Krigsministerium, alt havde kun reageret negativt; naturligvis skyldtes dette til syvende og sidst vor Regering, der derved handlede direkte i Strid med Rigsdagens Udtalelse om, at vi skulde forsvare os med alle Midler, der stod til Raadighed. Nu kom denne nye Divisions Ordre, og den bragte Bægeret til at flyde over, saaledes at jeg begik noget lovstridigt, idet jeg sagde: Jeg annullerer Divisionens Ordre. Bataillon forbliver i forhøjet Beredskab, klar til øjeblikkelig Afmarch.

Det var nemlig mit Haab, at Divisionen vilde sørge for Tog til Bataillon, naar Fjenden gik over Grænsen. Desværre blev mit Haab beskæmmet, 13' Bataillon forblev ganske vist i forhøjet Beredskab Natten

8:9/4 i de 4 Alarmkvarterer; men Divisionen stillede ingen Tog til Raadighed.

Alle Forberedelser, der kunde tages, var nu efterhaanden udførte, Mandskabet hvilede paaklædt paa Sengene, Hestene stod opsadlede og opselede, blot med Gjordene løsnede. Vagterne var forstærkede, Telefonvagterne etablerede, og fra Grænsegendarmeriet lød Meldingen: Situationen uforandret. — Vi var naaet til 9. April, Klokken var 1, jeg lagde mig paaklædt og med Udrustning paa en Sofa, faldt hurtigt i Søvn og blev vækket af Telefonen. Klokken var da 4¹⁵. Det var fra Graasten, Grænsegendarmeriet meldte: Tyskerne gaar nu over Grænsen ved Padborg, Cyklisterne er i Kamp.

Jeg ringede straks Divisionen op, samtidig med at jeg lod Adjutanten alarmere. Forbindelsen kom hurtigt, Kl. 4²⁰ havde jeg Divisionen, fik fat i den vagthavende Officer, bad om at tale med Generalen; Svar: Han er i Seng. Er Stabschefen til Stede? Svar: Han er i Seng. Er Souschefen til Stede? Svar: Han er gaaet hjem. Den vagthavende Officer var den eneste tilstedeværende paa dette Tidspunkt, jeg orienterede ham derfor om Situationen og bad ham melde Generalen det. Derefter spurgte jeg, om der var nogen Forholdsordre. — Nej, svarede han, det var der ikke. Jeg lagde derefter Røret paa og sagde til min Adjutant, at efter dette fandt jeg ikke Anledning til atter at ringe Divisionen op.

Oberstløjtnant Hansgaard, min Næstkommanderende, var nu i Gang med at rekvirere Lastbiler.

Oberstløjtnant Elmgren havde jeg sendt af Sted med den ham underlagte Styrke med Ordre til at besætte den rekognoscerede Stilling.

Alt var Travlhed, paa Kontorerne pakkede man de nødvendige Arkivsager, som blev ført ned til Depoterne, hvor der blev pakket Ammunition m. m. De mødende Lastbiler blev mærket og pakket som Arkivvogne, Ammunitionsvogne og Køkkenvogne.

Oberst Christensen ringede mig op fra Sønderborg og meddelte mig,

at Tyskerne i Hovedsagen fulgte Aabenraavejen. Der var ingen Fremrykning mod Sundeved.

Jeg vilde nu ned og se, hvorledes Oberstløjtnant Elmgren havde besat Syd- og Vestkanten af Byen og kørte fra Kasernen, hvor en Artilleriløjtnant havde faaet Kommandoen over en Fodfolksdeling — mere kunde jeg ikke afse —, som han anbragte til Kasernens direkte Forsvar. Han var en dygtig Officer og gjorde god Fyldest, da Kasernen senere blev angrebet.

Igennem den sydlige Bydel af Haderslev løber en Kanal, der forbinder Haderslev Dam med Fjorden. Langs den nordlige Bred af denne naturlige Hindring løb Forsvaret, der iøvrigt koncentreredes om de 3 Overgange, af hvilke den vestligste, hvor Hovedgaden gik over Kanalen, var den vigtigste. I Vandmøllen Nord for denne Bro havde Oberstløjtnant Elmgren sin Kommandostation, og jeg valgte samme Sted for min. Broen var spærret af en Række Tipvogne, der var løftet ud af Sporene. 100 m Syd for Spærringen var der skudt en 37 mm Kanongruppe frem, og den fik derved en 3400 m længere Skudvidde op ad Gaden, der drejede lidt, hvor Kanonen stod.

Vandmøllen var indrettet som Støttepunkt med Maskingevær i Lugerne, 20 mm Kanoner, Maskiner og Rekylgeværer foran og til Siderne.

De to andre Overgange var ogsaa spærrede; men det er iøvrigt ikke min Hensigt at gaa i Detailler med Besættelsen, jeg skal blot tilføje, at Vejene, der Vest fra fører ind til Haderslev, ligeledes var besatte.

Jeg havde intet hørt om Kampene Syd paa i nogen Tid og beordrede derfor en Sergent som Motorcyklist til at køre over Aabenraa mod Søgaard for at finde Chefen for Cyklisterne, Oberstløjtnant Clausen, og Chefen for Panserværnskompagniet, Oberstløjtnant Hintz, skaffe Orientering om Situationen hos dem og melde, at vi stod i Syd-kanten af Haderslev, indtil vi havde faaet Lastbiler til vor Transport mod Syd.

De tyske Flyvere var nu over Byen, de gik lige over Hustagene, og vi følte os derfor forholdsvis sikre, — Højden var for ringe til Bombekastning. Flyverne blev beskudt med Luftværnsrekylgeværer uden

Resultat, der blev nedkastet Flyveblade, hvori vi opfordredes til at op-
høre med Modstanden, da de kom som Venner.

Da Motorordonnansen (Sergenten) kørte fra Haderslev, blev han
forfulgt af Flyvere og beskudt, men han slap fra dem.

Jeg havde overvejet Muligheden af at befale Mobilisering og derved
skabe en Reserve. Oberstløjtnant Elmgren havde haft samme Tanke og
foreslog mig det. Da jeg kørte tilbage til Kasernen for at se, hvor-
ledes Arbejdet skred frem, tog jeg ind paa Politistationen, ringede
Politimester Hartmann op og sagde ham, at Tyskerne var gaaet over
Grænsen og nu i Kamp med Cyklisterne. Under disse Forhold, fort-
satte jeg, er jeg den øverste Myndighed, jeg har befale Mobilisering,
vil De hjælpe mig?

Politimesteren var straks rede, han sørgede for Højttalervogne, der
kørte gennem Haderslev og Landsbyerne i Nærheden og forkyndte,
at der var befale Mobilisering. Der mødte i Løbet af Morgentimerne
en ca. 100 værnepligtige, af hvilke en Del blev ikklædt. De naaede dog
ikke at komme i Kamp, men maatte atter i det civile Tøj, da Mod-
standen ophørte, og alle de mødte blev sendt hjem.

Da jeg kom tilbage til Kasernen, var der lige ankommet 2 Lastbiler
med Grænsegendarmer; men disse gamle Folk var stærkt rystede af
Begivenhederne og skulde iøvrigt ikklædes og udrustes feltmæssigt, inden
de kunde bruges. Jeg gav dem Ordre til at afvente Resten af Korp-
sets Ankomst og de søgte Skjul mod Flyverne under de store Træer
i Kasernehaven.

Klokken var nu omkring 6; jeg fik Melding om, at en tysk Styrke
var gaaet over Lillebæltsbroen mod Fredericia, altsaa i min Ryg. Sam-
tidig kom min Motorordonnans (Sergenten) tilbage og meldte, at han
havde fundet de to Oberstløjtnanter umiddelbart Syd for Aabenraa,
deres Styrker var sprængt og en stor Del taget til Fange; men de
havde gjort Tyskerne stor Skade og nedskudt en hel Del Panservogne.
De havde nu til Hensigt med Resterne af deres Styrker at gaa tilbage
til Haderslev. — Motorordonnansen var atter paa Hjemturen bleven for-

fulgt af Flyvere og beskydt med Maskingeværer, heldigvis uden Resultat.

Af Motorordonnansens Melding fremgik, at Oberst Christensen med mine Kompagnier i Sønderborg var afskaaret, han vilde ikke kunne naa frem til Aabenraa før Tyskerne.

Endelig fik jeg telefonisk Melding om, at den tyske Panserbrigade over Rends-Burkal nu var naaet til Bredevad under Fremrykning mod min vestlige Flanke.

Først da kom der Ordre fra Divisionen. Den lød paa, at jeg med Styrken i Haderslev skulde gaa tilbage bag Vejle Aa, hvor jeg sammen med 13. Bataillon, der allerede stod ved Vejle, skulde underlægges 7. Regiment, der fra Fredericia trak sig mod Vejle. Som Følge af de Meldinger, jeg lige havde faaet om de tyske Styrkers Fremrykning i min Front, vestre Flanke og min Ryg, var en Udførelse af den modtagne Ordre nærmest uigennemførlig. Jeg følte det desuden som en Skam at skulle opgive Haderslev uden Kamp. Dertil kom, at mine to Kammerater ventede, at jeg dækkede deres Tilbagegang gennem Haderslev. Jeg besluttede derfor at blive i Stillingen og tage Kampen op. Hvad der blev tilbage af mine Folk, kunde saa, hvis de naaede til Byens Nordkant, anvende de rekvirerede Lastbiler og tage Chansen at slippe bort mod Nord.

Oberstløjtnant Hansgaard fik nu Kommandoen paa Kasernen, jeg sagde Farvel til min Kone og kørte ned til min Kommandostation ved Vandmøllen. Jeg orienterede Oberstløjtnant Elmgren om Divisionens Ordre og tilføjede, at jeg havde besluttet at blive i Stillingen, afvente Resterne af Cyklistbataillon og Panserværnskompagniet, derefter tage Kampføling og saa handle efter Omstændighederne.

Oberstløjtnanten meddelte mig senere, at han havde ladet sin Adjutant rekvirere yderligere Lastbiler til Transport af Mandskab. Jeg fandt det unyttigt, saadan som Situationen udviklede sig; de smaa Styrker, der vilde være tilbage efter en Kamp i Haderslev, kunde sikkert være transporteret paa de Lastbiler, Oberstløjtnant Hansgaard havde rekvir-

reret efter min Ordre. Jeg greb dog ikke ind overfor Oberstløjtnant Elmgrens Initiativ for ikke at skabe Uro.

Chefen for Rekrutbatteriet af 8. Artilleriafdeling meldte mig nu, at han havde faaet Ordre til at støde til sin Afdeling i Aarhus. Som Garnisonskommandant beordrede jeg ham til at blive, gaa i Stilling i Terrainet om Vesterskov (Eksercerpladsen), Nord for Kasernen, og støtte min Kamp ved Kanalen.

Batteriet var hurtigt i Stilling, og en Forbindelsesunderofficer meldte sig til mig paa min Kommandostation ved Vandmøllen. Han oplyste, at Batteriet ikke fra Højderne paa Eksercerpladsen kunde faa Observation paa Byens Sydudkant og Gaderne foran vore Spærringer. Batteriet kunde selvfølgelig godt støtte os ved sin Skydning ved at lægge Ild over Sydudkanten, men derved vilde en stor Del Villaer blive ødelagt, og Befolkningen vilde lide Tab. Jeg gav derfor Ordre til, at Batteriet ikke maatte skyde paa Beboelseskvarteret Syd for Kanalen, men skulde staa klar til at dække vort eventuelle Tilbagetog Nord ud af Byen.

Om vor Stilling ved Kanalen bag Tipvognsspærringen ved Vandmøllen flokkedes nu over 100 civile nysgerrige, en Del var Nazister, der vilde modtage de tyske Tropper. Jeg lod sige, at det ikke var Manøvre; men om lidt vilde der komme rigtig Kamp. Det anfægtede dem ikke, den danske Nysgerrighed var for stor, Folk blev staaende. Jeg var klar over, at det eneste, Danske endnu havde lidt Respekt for, var Politiet. Jeg lod min Adjutant ringe Politistationen op, og kort efter kom en gammel Overbetjent, der i Løbet af et Par Minutter fik Folkesværmen jaget bort. Føreren for de tyske Nazister i Haderslev forsøgte at klatre over Spærringen for at gaa de tyske Tropper i Møde. Mine Folk fik ham halet tilbage og vist bort.

Klokken var efterhaanden bleven 7⁴⁰, og nu kom endelig Oberstløjtnant Claussen med en Cyklistdeling og Oberstløjtnant Hintz med Panserværnskompagniets 13 Lastbiler, det var alt, hvad der var tilbage af vore fremskudte Styrker. Nu gjaldt det om hurtigt at faa dem gen-

nem vor Spærring, for Tyskerne var lige i Hælene paa dem. Det var imidlertid forudset, vi havde jo den 37 mms Kanon foran Spærringen, og den skulde skaffe os fornøden Tid til, at vore Styrker kunde passere. En Del af de tunge Tipvogne blev trukket til Side (de var løftet af Sporene for at danne en stabil Hindring), Cyklisterne kom først igennem og derefter Lastbilerne og til Slut en Mælkebil, der skulde ind med Morgenens Mælk. Det var spændende Øjeblikke, da Passagen fandt Sted, det vilde have skabt en Forvirring uden lige, hvis Køretøjerne ikke var kommen igennem. Men det lykkedes, da det sidste Køretøj passerede, lød det første Skud fra den fremskudte Kanon, og nu blev Aabningen i Spærringen lukket i en Fart.

Cyklister og Køretøjer blev sendt Nord paa til Vesterskov for at hvile ud, de havde taget deres Tørn, og nu var det vor Tur.

Klokken var da ca. 7¹⁰.

Indtil Aabenraa havde den tyske Panserdivision haft Panservogne i »Vorausabteilungens« fremskudte Styrker, men under Angrebet paa Haderslev blev der sat Kampvogne (Tanks) ind, maaske fordi Tyskerne havde høstet den Erfaring, at vore 20 mm Kanoner kunde gennemskyde det forholdsvis tynde Panser i Panservognene.

Kampvognene angreb i Bølger med 3 i hver, og de forreste 3 rullede nu frem mod Kanonen.

Kanonen, der førtes af Kornet Westerby, betjentes af 4 Mand. Den stod i Stilling paa Gadehjørnet ved det gamle Hospital, Føreren og Mandskabet havde kun Kanonens Skjold som et ringe Værn imod Fjendens Ild. Herpaa tænkte de imidlertid ikke, Ilden blev aabnet, og Skytten gjorde de 3 forreste Kampvogne ukampdygtige. De 37 mm's Granater havde gennemboret Panseret og var sprunget inde i Vognen, der blev staaende paa Stedet og i nogle Øjeblikke blokerede Gaden for næste Bølge. Nu kom tyske Motorskytter frem og aabnede Ilden. Kornet Westerby faldt, dræbt af en Kugle gennem Hovedet, Skytten blev dødelig saaret af en Kugle i Underlivet og gled ned fra Skudsædet, den næste Mand afløste ham og fortsatte Skydningen, indtil

han ramt af 4 Maskingeværkugler maatte give op. Nu tog den 3. Mand hans Plads, indtil han ligeledes saaret af 4 Maskingeværkugler og 2 Granatsplinter maatte afløses af den 4. og sidste. Nu var imidlertid de 3 næste Kampvogne kommet frem, og samtidig blev den sidste Skytte gjort ukampdygtig, saaret af 4 Kugler. Han naaede lige at gøre sig fri af Kanon og Lavet, da den nærmeste Kampvogn rullede frem over Lavetten og gjorde Kanonen til Vrag.

Jeg fortæller dette saa detailleret for at understrege Kanonbesættningens Mod og Pligtfølelse. Et Par Meter til venstre for Kanonen laa Hospitalshaven under en 2 m høj Skrænt. Blot et Spring til Siden kunde have bragt dem alle i Sikkerhed. — De blev og løste den Opgave, der var stillet dem, og hjalp os over Krisen ved Spærringen. — Saaledes er den danske Ungdom, og vi har Grund til at være stolte af den.

Nu var Hindringen foran Spærringen overvundet, og Kampvogne og Motorskytter gik til Angreb mod vor Stilling. Vi aabnede Ilden, vore Rekyler og Maskingeværer havde god Virkning paa de tyske Motorskytter, men vore 20 mm Granater havde ingen Virkning paa Kampvognene, Kampvognspanseret var for tykt, og Granaterne splintredes i Anslaget.

De tyske Flyvere fløj til Stadighed over vore Hoveder, de deltog ikke i Kampen, men kastede blot Flyveblade ned.

Min Adjutant, Kaptajnløjtnant Nergaard, blev nu kaldt til Telefonen i en Forretning, der laa lige overfor Vandmøllen. Til Trods for, at Tyskerne bestrøg Gaderne med Maskingeværlid og 20 mm Granater, naaede han uskadt frem og tilbage, meldte, at der var telefonisk Ordre til at ophøre med Modstanden. Jeg spurgte, hvorfra Ordren kom, men det kunde han ikke oplyse; i Spændingen havde han glemt at spørge derom.

Da de fleste Hjemmetyskere i Sønderjylland kan tale Dansk, kunde det tænkes, at Ordren kom fra saadan Kant; men jeg kunde selvfølgelig ikke afbryde Kampen paa Basis af en anonym Ordre.

Nogen Tid efter kom 3. Bataillons Adjutant, Kaptajnløjtnant Jør-

gensen, med en lignende Telefonordre, ogsaa han havde sat sit Liv i Vove for at hente den, men ligeledes glemt at spørge, hvorfra Ordren kom.

Kampen maatte fortsættes.

Klokken var nu ca. 8¹⁵, og jeg saa da min gamle Regiments skriver, Stabsofficiant Hansen, siddende bag Motorordonnansen komme ned ad Hovedgaden, der var under Tyskernes Ild, mod Vandmøllen. Mellem to fjendtlige Ildbyger naaede de i Dækning bag Vandmøllen og afleverede Regeringens Ordre til at indstille Kampen, dikteret ham telefonisk af Jydske Division.

Jeg havde overfor mig i Fronten en tysk Panserdivision og desuden tyske Styrker i min vestlige Flanke og Ryg. Med mine 225 Mand kunde jeg ikke opnaa noget for mit Land ved at overhøre Ordren og fortsætte Kampen. Det vilde kun betyde unyttige Ofre. Jeg gav Ordre til at laane et Haandklæde hos Mølleren og sætte det paa en Bajonet.

Kaptajn Bosse, en rask Soldat og dygtig Kompagnichef, der opholdt sig i Møllen hos sine Maskingeværskytter, som skød ud af Lugerne, raabte til mig: »Hr. Oberst! Maa vi fortsætte Kampen?« »Nej!« svarede jeg, »før jeg modtog Ordren, havde Regeringen Ansvaret for de faldne og saarede. Er jeg nu Ordren overhørig, bærer jeg selv Ansvaret for de yderligere Ofre, og jeg kan ikke med mine faa Folk skaffe vort Land Fordele ved fortsat Kamp.«

Det hvide Flag vistest; der blev kommanderet »Hold inde!« Skydningen ophørte, ogsaa fra Fjendens Side. Mange af mine Folk græd af Sorg over at skulle give op. Jeg gik nu frem, ledsaget af min Adjutant og Manden med det hvide Flag. En tysk Løjtnant gik mig i Møde, og jeg sagde til ham, at efter min Regerings Ordre skulde vi standse Kampen. Min Adjutant og jeg blev nu anbragt paa en Kampvogn og kørt 3 km mod Syd ad Aabenraalandevejen. Undervejs passerede vi tyske Sanitetsvogne, der var i Færd med at tage de saarede og dræbte ud af de 3 ødelagte Kampvogne, andre Sanitetsvogne tog sig af de saarede Motorskytter. Iøvrigt var Landevejen omtrent blo-

keret af en dobbelt Række Kampvogne, tæt opsluttede, et pragtfuldt Maal for Artilleri og Flyvere. Desværre kunde mit Batteri ikke beskyde dem, da det ikke kunde faa Observation, og Flyvere havde vi ingen af.

Jeg blev ført frem til den tyske Divisionsgeneral, og gentog atter: »Efter min Regerings Ordre skal jeg ophøre med Modstanden. Havde jeg ikke faaet denne Ordre, havde jeg fortsat Kampen. Jeg er glad over at have faaet Lov til at gøre min Pligt at kæmpe for mit Land; men fortsat Kamp nu vil være unødigt Blodsudgydelse«.

»Hvormange Mand har De?« spurgte Generalen. »225 Mand«, svarede jeg. »De maa beholde deres Vaaben, men den skarpe Ammunition skal afleveres«, sagde Generalen, og i det samme hørtes livlig Geværskydning og Kanonild fra Kampvogne.

Paa Generalens Spørgsmaal, hvad det betød, svarede jeg: »Det skyldes antagelig den Omstændighed, at jeg kun har givet Ordre til Kampens Ophør i Stillingen ved Vandmøllen, men vi ligger over en bred Front langs Kanalen i Haderslev, og det er maaske paa Fløjen, at Kampen nu blusser op«.

Generalen bad mig standse Kampen overalt og stillede et Automobil til min Raadighed. Jeg kørte derefter ned til de to andre Overgange over Kanalen; men der havde der ikke vist sig en Tysker og følgelig var der heller ingen Kamp.

Da jeg kom ned til Vandmøllen, fik jeg Forklaringen. Jeg havde troet, at Tyskerne vilde stoppe op, til jeg kom tilbage. Det havde de imidlertid ikke gjort, de ryddede Tipvognene til Side og kørte ind i Haderslev. Kasernen havde jeg ikke sendt Ordre til om Kampens Ophør, og som Følge deraf aabnede Delingen, der havde Kasernens Forsvar, Ilden mod de fremrykkende Tyskere. Til Trods for, at de kun raadede over Rekylgeværer, blev to tyske Kampvogne bragt til Standning, den ene mistede Larvebaandet, og i den anden blev Vognføreren saaret, saa at den kørte mod et Træ og blev beskadiget. En Del Mortskytter faldt.

Mine Folk mistede Udkigsmanden i det ene Taarn, der blev dræbt af en Granat. To Murere (tyske Nazister), der arbejdede paa Kasernen, vilde gaa ud ad Kaserneporten for at hilse de tyske Soldater med »Heil«. De blev begge ramt af Tyskernes første Salve og dræbt paa Stedet.

Nu kom min Næstkommanderende, Oberstløjtnant Hansgaard til, og Kampen blev standset. Klokken var da 9.

Under Kampen paa Kasernen fik min Kone Ilddaaben, hun opholdt sig under Kampen i Kasernegaarden og viste samme Ro og Koldblødhed som senere under Luftbombardementerne i Berlin.

Jeg vil ikke slutte min Beretning om Kampen i Haderslev den 9. April 1940 uden at tilføje nogle Ord om mine Soldater. Det var 4 Maaneders Rekrutter, altsaa ikke fuldt uddannet Mandskab. Den 8. var det flere Gange i mine Tanker: Hvorledes vil mit Mandskab reagere? I to Menneskealdrer havde der i Pressen og indenfor visse politiske Partier været ført en nedbrydende Kampagne mod Forsvaret og Hæren. Befalingsmændene, der dog udførte en betydningsfuld Opgave som Opdragere af den danske Ungdom, blev i mange Tilfælde lagt for Had. Man havde ikke Øje for, at Hæren opdrog de unge til at blive Mænd, disciplinerede og trænede til at taale Anstrengelser og Savn.

Vilde mit Mandskab nu sige: Hvad kan det nytte, naar jeg skulde gøre min Pligt og adlyde Regeringens Ordre: At forsvare vort Land med alle til Raadighed staaende Midler. Styrken var jo kun 225 Mand overfor en tysk Panserdivision paa 12000.

Mine Befalingsmænd kunde jeg stole trygt paa, alle vi, der blev staaende i Hæren efter de to sidste Hærlove, der ødelagde Hærens Kampkraft, maatte være besjælede af Tro paa Fremtiden, og som Gregori Tigerstedt i »Fænrik Stål« sige: »Än kommer dag, än är ej allt förbi«.

Saa kom den 9. April, og jeg oplevede min største Glæde. Den danske Ungdom bestod sin Prøve med Glans, Kærligheden til Fædrelandet var saa stærk, at den ikke gav Plads for nogen Tanke om Kampens Haabløshed. Alle var rede til at sætte Livet ind, det største Offer, der kan gives for det, man elsker.

General Prior kom 14 Dage efter Kampen for at forklare os Regimentschefer, hvad han havde gjort i det sidste halve Aar før Besættelsen for at skaffe bedre Betingelser for Landets Forsvar. Han havde forlangt Mobilisering, Sikringsstyrkens Formering og til sidst blot Indkaldelse af de værnepligtige, der var hjemsendt med Uniform. Alt var bleven ham nægtet. Han havde forstærket sine Krav i April-Dagene, men uden Held. Han og Generalstabschefen, General Görtz, havde blot ikke gjort det mest betydningsfulde af alt, nemlig: Sat deres Stilling ind. De skulde have fremlagt deres Afskedsbegæring og samtidig meddelt, at Pressen vilde faa øjeblikkelig Oplysning derom. — Det gjorde de ikke, og det bebrejder vi dem.

Jeg sagde til General Prior: Der tales saa meget om Samhørighed i Norden. Havde vi mobiliseret (eller indkaldt Sikringsstyrke), havde Jydske Division kunnet opholde Tyskerne i ca. 2 Dage, og vi vilde da have kunnet redde Norge.

Samme Syn kom iøvrigt til Udtryk i den tyske Presse i 1941 og 42, da de genopfriskede Begivenhederne den 9. April 1940.

Var de Broer, der af Jydske Division var forberedt til Sprængning i Jylland, bleven sprængt den 8.—9. April, og Havnene spærret og Sprængninger udført efter Planerne, var Tyskernes Transporter paa følelig Maade bleven forsinket. Men en saadan Beslutning tages kun af en Divisionschef, der har Karakter og er en Personlighed.

Da jeg i April 1941 tiltraadte min Stilling som Militærattaché i Berlin, fik jeg iøvrigt Oplysning om og saa de Beretninger, der af Gesandtskabet var sendt til det danske Udenrigsministerium med Kurser hver Dag fra 4. til 8. April.

Marineattachéen, Kommandørkaptajn Kjølens, der havde udmærkede

Forbindelser blandt de fremmede Vaabenattachéer, havde faaet fat i en Genpart af den tyske Armébefaling, der beordrede Invasionen i Danmark. Han havde personligt som Kurer afleveret den til den danske Udenrigsminister den 14. April. — Regeringen var altsaa underrettet om, hvad der vilde ske, men alligevel handlede den ikke. Da jeg senere kom hjem paa Tjenestrejse til København, spurgte jeg Direktøren i Krigsministeriet, om han kendte noget til denne Sag. Han indrømmede det, men tilføjede, at man ikke troede derpaa. — Antagelig Udtryk for Regeringens Syn paa Gesandtskabets Orienteringer.

Saaledes gaar det, naar Folk med Trællesind sidder ved Styret og skal raade for frie Mænd.

Endnu skal jeg sige et Par Ord om Politimester Hartmann i Haderslev. Jeg har allerede omtalt, hvorledes han støttede mig den 9. April Morgen ved at bekendtgøre Mobiliseringen, ogsaa efter Kampen og i Tiden der fulgte, var han til stor Hjælp for Garnisonen. Efter de tyske Troppers Indrykning i Haderslev troede Nazisterne i Byen, at nu skulde de have Magten. De samledes i »Bürgerverein« og valgte Borgmester, Politimester og Byraad; det blev dem derfor en stor Skuffelse, da den tyske Kommandant befalede dem at forholde sig rolige, idet der ikke skulde foretages noget Skifte af Embedsmænd eller Ændring af Byraad. En Del Nazister havde umiddelbart efter Kampens Afslutning set Lejlighed til fra nogle Vogne at stjæle Vaaben og Heste; men Politimesteren fik øjeblikkelig en energisk Efterforskning sat i Gang, og manglende Vaaben og Heste blev bragt til Veje.

Jeg skal iøvrigt ikke her komme ind paa Begivenhederne i Haderslev efter Besættelsen og Politimesterens Indsats, da det falder uden for Rammen for min Beretning; men jeg vil gerne understrege, at Politimesteren var en myndig og initiativrig Mand, med hvem det var en Glæde at samarbejde.

Da jeg ikke vilde bo paa Kasernen under tysk Flag og med tysk Vagt, var jeg flyttet ud af min Tjenestebolig, mine Møbler blev opmagasineret, og jeg selv flyttede ind paa et Hotelværelse. Jeg havde 35 Mand, Arbejdsmandskab paa Depoterne, indkvarteret paa en nedlagt Skole, tæt bag Kasernen; denne Styrke blev senere forøget med et Rekrutkompagni paa 100 Mand, som dog indkaldtes ved min Bataillon i Sønderborg. Det var en Overgang at skulle vegetere efter et langt virksomt Liv, jeg blev derfor glad, da jeg i September blev kaldt til Generalkommandoen i København, hvor General Prior meddelte mig, at der skulde sendes en Militærattaché til Berlin, og at han havde valgt mig som bedst egnet og tillige som Belønning for min Tjeneste i Haderslev den 9. April.

Jeg meldte mig i Krigsministeriet og fik at vide, at jeg skulde rejse, naar Tyskland havde givet Argrément med Hensyn til min Ansættelse.

Den 1. December rejste jeg til Berlin sammen med General Görtz og en Del andre danske Officerer for at deltage i en Rejse til Belgien og Frankrig. I Berlin blev vi fremstillet bl. a. for Generaloborst Fromm, Chefen for Ersatzhæren, Quartiermeister IV, Generalmajor Toppelkirch. I de næstfølgende Dage overværede vi Øvelser paa Skydepladsen ved Doeberitz og paa Underofficersskolen i Potsdam. Her blev jeg pludselig syg og maatte den 5. December flyves til København i en Flyvemaskine. Paa Militærhospitalet i København blev jeg undersøgt, og det viste sig at være en alvorlig Blærelidelse.

Jeg blev opereret sidst i December, men Lægerne gav intet Haab om, at jeg kunde leve; jeg narrede dem imidlertid og efter 1 Maanedes Rekreation i Marts 1941, kunde jeg melde mig i Gesandtskabet i Berlin den 5. April og tiltræde min Tjeneste som Militærattaché.

2. AFSNIT

**Militærattaché og fra December 1941 tillige Luftfartsattaché
i Berlin.**

1. KAPITEL

Tyskland paa Magtens Tinde i 1941 Militærattaché.

Jeg kom til Berlin den 5. April 1941 og tog ind paa Eden Hotel, hvor jeg iøvrigt boede et Par Maaneder, indtil det lykkedes mig at leje en møbleret Villalejlighed i Grunewald. Det var vanskeligt at faa Hotelværelse, for alle Hoteller var overfyldt; men Gesandtskabet var underrettet om min Ankomst og havde ordnet det for mig.

Den danske Minister Kammerherre Zahle modtog mig med den største Elskværdighed, og jeg fik Kontor anvist paa Gesandtskabet. Jeg erfarede snart, at Kammerherren var meget anset saavel af de tyske Myndigheder og tyske ledende Kredse som blandt Legationerne. Han interesserede sig meget for Militær- og Marineattachéernes Arbejde og kom daglig paa vore Kontorer for at høre vore Nyheder og for at meddele os, hvad han havde erfaret gennem sine mange Forbindelser. Desværre blev han alvorligt syg sidst i April og afgik ved Døden den 4. Maj.

Jeg havde kun faa Instruktioner om den Opgave, jeg skulde løse, men vidste, at en Militærattaché var en Slags officiel Spion, der skulde samle Efterretninger af Betydning og orientere den Regering, som havde udsendt ham.

For at skabe Forbindelser maatte jeg i Gang med at aflægge Visitter hos de fremmede Magters Vaabenattachéer, foruden mine officielle Tilmeldinger i den tyske Overkommando, d. v. s. dens Attachéabteilung i Berlin.

Vaabenattachéerne havde Kontorer i forskellige Bydele i Berlin, og der stødte jeg paa den første Vanskelighed, nemlig at skaffe Automobil. Der var paa det Tidspunkt kun ca. 300 Taxa'er i Millionbyen, og for at faa Automobil til mine daglige Ture maatte jeg hver Gang give Hotelportieren 1 Mark og desuden betale Chaufføren en Overpris. — Senere fik jeg mit eget Automobil sendt ned fra Danmark.

Jeg fik straks og iøvrigt under hele min Tjenestetid i Berlin stor Hjælp af vor Doyen, den elskværdige, svenske Militærattaché, Oberst Juhlin-Dannfelt. Engang hver Maaned samledes alle Vaabenattachéerne til en Middag i Restaurant Horcher. Ved en saadan Lejlighed blev jeg af vor Doyen forestillet for mine fremtidige Kammerater. Desuden traf jeg Vaabenattachéerne ved de forskellige »Modtagelser«, Cocktail parties, Middage o. l., saaledes at jeg derved hurtigt lærte dem at kende. Nærmere Bekendtskab stiftedes under Visitterne, og naar fornødent Tillidsforhold var opnaaet, kunde man udveksle Efterretninger. Princippet var som Regel »noget for noget«.

Mine Kammerater var alle udmærkede Officerstyper.

Oberst Peyton, Militærattaché for U. S. A., var typisk Sydstatsmand (Sydkarolina), høj, mager og flegmatisk, hans Hjælper Major Lovell, lille og livlig; den sidste sagde til mig engang, da vi talte om Krigstaktikens og »teknikens Udvikling: »Hvor vi Amerikanere vil faa mange Prygl, — naar vi kommer med i Krigen — inden vi lærer at slaas. Det vil gaa os som i 1917 under forrige Verdenskrig.« Det viste sig senere at slaas til under Kampene i Tunis i 1942-43.

General Marras, italiensk Militærattaché, en fornem italiensk Officerstype, elskede Danmark, som han havde besøgt flere Gange. Da Mussolini i 1943 blev styrtet, sendte han kort Tid efter sin Regering en Rapport, hvori han bl. a. sagde, at Tyskland kun kunde holde $\frac{1}{2}$ Aar endnu. Rapporten blev paa en eller anden Maade smuglet over til England og dér offentliggjort, saaledes at Tyskerne blev bekendt med den. Han blev tilbagekaldt af Badoglio Regeringen, men naaede

ikke tilbage til Italien. I Mellemtiden var Mussolini bleven befriet af Tyskerne, og Generalens Skæbne er derfor uvis.

General George, rumænsk Militærattaché, var ogsaa akkrediteret Danmark og var begejstret for København. Han opfattede denne By som en fredfyldt Plet, som Krigens Ulykker havde glemt, og hvor man derfor kunde faa alt, baade Mad og Beklædningsgenstande. Han blev iøvrigt rumænsk Minister i Berlin i 1943.

General Tupikow, russisk Militærattaché, tungsindig af Udseende og tavs. Han talte meget daarligt Tysk og indskrænkede sig i Reglen til »Ja« og »Nein«. Under Attachérejsten til Balkan i Maj 1941 fik vi dog talt sammen, og han inviterede mig til at besøge sig i Berlin. Det viste sig imidlertid, at han ikke selv kunde bestemme, hvem han vilde modtage. Da jeg senere i Berlin søgte ham i Legationen »Unter den Linden«, fik jeg den Besked, at han havde sit Kontor i Kurfürstenstrasse, og da jeg nogle Dage efter henvendte mig efter den opgivne Adresse, henviste man mig til at søge ham paa hans Kontor »Unter den Linden«. Jeg bad dem overbringe Generalen min Hilsen og sige, at jeg opgav at aflægge ham personligt Visit. — Generalen faldt 2 Maaneder efter Krigens Udbrud mod Rusland.

General Banzai, japansk Militærattaché, var en Modsætning til Russeren, meget talende og munter. Han svang Pokalen, slog sig paa Laarene og ligefrem brølte af Latter, naar noget morede ham. Dog ligemeget, hvor fuld han end var, talte han aldrig om militære Emner. Stillede man militære Spørgsmaal, lod han, som han ikke forstod det og grinede fjoget. — Min Kone og jeg var sammen med en hel Del andre Vaabenattachéer og tyske Officerer, bl. a. Oberst v. Mellenthin, Chef for Attachéabteilung i Overkommandoen, til Bierabend hos ham — tilfældigvis St. Hans Aften. Efter en pragtfuld Souper, og efter at vi havde set en smuk Kulturfilm fra Japan, blev der budt Forfriskninger, og Generalen kom snart i overstadigt Lune. Pludselig spørger han min Kone og Fru v. Mellenthin: Har de nogensinde set japansk Tempeldans, og da Damerne svarede Nej, sagde han: Saa skal jeg vise

dem det, jeg var dygtig til Tempeldans i mine unge Dage. Den danses nøgen. Samtidig begyndte han at rive Klæderne af sig, men blev heldigvis hindret i at fuldføre sit Forsæt af sin Personeladjutant.

General Yun Chin Kwei, kinesisk Militærattaché (Tschungking Kina), var helt igennem en Modsætning til Japaneren, en stilfærdig, kultiveret Mand. Hans Hjelper, en Nevø, havde været i København og talte Dansk. Naar vi var inviteret til Generalen, blev der serveret kinesiske Retter, og ved hver Kuvert laa der Spisepinde, heldigvis til lige europæiske Spiseredskaber, ellers havde vi maattet lade Maden staa. — Kineserne forsvandt iøvrigt i Sommeren 1941, da Tyskland af Hensyn til Japan maatte fornægte Tschungking og anerkende Nanking.

Oberst Horn, finsk Militærattaché, var en meget sympatisk Officer, desværre haardt angrebet af Lungetuberkulose efter sin Deltagelse i den finske Vinterkrig 1939. Han saa meget nøgternt og forstandigt paa sit Lands Forhold til Tyskland og bedømte sidstnævnte Land ganske upartisk. I 1942 blev han imidlertid af Helbredshensyn ansat i Budapest, og den finske Forbindelsesofficer med Wehrmacht, General Talvela, berømt fra Vinterkrigen, overtog Forretningerne som Militærattaché i Berlin. Hans intime Forbindelse med den tyske Overkommando førte imidlertid med sig, at han saa og bedømte Forhold og Situationer gennem tyske Brilller, og hans Rapporter kan maaske derfor i nogen Grad have bidraget til den finske Regerings Tro paa en tysk Sejr.

Jeg skal dog ikke trætte med en Omtale af alle Vaabenattachéerne, men blot nævne, at jeg ogsaa kom i Berøring med og samarbejdede med den slovakiske Militærattaché, Oberstløjtnant Androvic, den svejtsiske Militærattaché, Oberst v. Werdt, den bulgarske Militærattaché, Oberstløjtnant Harisanoff, den tyrkiske Militærattaché, Major Akman, den argentinske Militærattaché, Oberst Santillana m. fl. Først og sidst var jeg selvfølgelig snævert knyttet til mine stoute, svenske Kammerater, Oberst Juhlin-Dannfelt og Luftfartsattachéen, Oberst Gärdin.

Det tog 3 Maaneder at aflægge mine pligtige Visitter, men allerede

efter en Uges Forløb havde jeg knyttet saa nyttige Forbindelser, at jeg kunde begynde mit Arbejde.

Jeg var bleven hjerteligt modtaget af alle mine Kammerater i den danske Legation, og Presseattaché Faber var i særlig Grad hjælpsom overfor mig, idet han satte mig i Forbindelse med de danske Journalister i Berlin, Redaktørerne Helge Knudsen, Kronika og Ringsted, ligesom jeg i Fabers Hjem traf mange interessante Mennesker, dels udenlandske Journalister, dels tyske Embedsmænd fra Propagandaministeriet.

Ogsaa i Overkommandoens Attachéabteilung, hvortil Militærattachéerne var knyttet, fik jeg en god Modtagelse, og lige til August 1942 kunde jeg daglig gaa til Attachéabteilung for at faa tysk Orientering. Under hele min Tjeneste som Militærattaché har jeg mødt megen Elskværdighed fra de tyske Militærmyndigheders Side, og jeg har truffet mange udmærkede og sympatiske Officerer, udmærkede Repræsentanter for det gamle, tyske Officerskorps, dels i Berlin og dels paa mine Rejser til Fronterne. Naar jeg mødte saa megen Velvilje fra Autoriteternes Side tror jeg, det skyldtes den nazistiske Racelære. Germanerne var den eneste Folkestamme, der duede, og i Norden (Danmark, Norge og Sverige) fandtes den reneste Race. Jeg modtog ofte Indbydelse fra »Nordische Verbindungsstelle« i Berlin til Fester, Teater- og Operaforestillinger. — Paa en Teateraften for danske Arbejdere var ogsaa vor Minister Gunnar Larsen til Stede. Han talte fra Scenen til Publikum efter Formanden for Verbindungsstelle, Dr. Draeger, en meget intelligent og fiks Mand, der talte frit og utvungent. Det virkede derfor i nogen Grad pinligt paa os Danske, da vor Minister, der først talte paa Tysk og derefter paa Dansk til Publikum, maatte læse begge Taler op af sit Manuskript.

Minister Gunnar Larsen var ogsaa til Stede i »Nordische Verbindungsstelle« ved en Fest i Anledning af Vejarbejdet paa Lolland med den ny Fehmernrute for Øje. Ved den Lejlighed fik Ministeren foræret en Spade som Erstatning for den, der gik itu, da Ministeren indviede den ny Vej.

Foruden ved Middage og Modtagelser traf Vaabenattachéerne hinanden ved officielle Begivenheder: Underskrivelse af Antikominternpagten, militære Filmsforevisninger, »Statsakter« (d. v. s. Begravelser af faldne Feltmarskaller, Generaler m. fl.), Mindegudstjenester (for Chiles Præsident og for Hertugen af Aosta) og paa Attachérejser.

Naar de udenlandske Ministre holdt Modtagelse, kunde der godt møde en 700—800 Personer som Gæster, saaledes f. Eks. hos den tyrkiske og hos den kroatiske Gesandt. Det var selvfølgelig tyske Embedsmænd og Officerer med Damer, som mødte talstærke op til disse Fester; thi ved Diplomattesterne manglede intet, der var Overflod af Mad, gammel god Vin og Cigarer (Cigaretter). Jeg har sjældent set Folk spise saa meget som disse tyske Herrer og Damer; de stod urokkelige om Bordene, saalænge der var Mad paa dem, og intet Under, for den almindelige Tyskers daglige Ration var forholdsvis ringe.

Vi, der hørte til Legationerne, fik derimod rigeligt med Rationeringskort, ja, vi fik endog en maanedlig Tildeling af Kaffe, Te og Ris m. m. — Da vi selv skulde begynde paa Selskabelighed, viste det sig imidlertid nødvendigt at skaffe ekstra Forsyning fra Danmark (Smør og Æg) for at kunne føre Hus. Jeg havde iøvrigt det Indtryk, at en Del udenlandske Legationer købte Levnedsmidler i Danmark. Mandschuos Legation købte saaledes, blev der sagt, for 3—4000 Kr. fersk Laks om Maaneden.

Af fremstaaende tyske Personligheder har jeg truffet:

Udenrigsminister v. Ribbentrop (i Berlin — Antikominternpagten),
 Rigsmarskal Göring (i Berlin — Statsakt for Feltmarskal v. Reichenau),
 Feltmarskal v. List (i Athen — Attachérejse),
 Festmarskal Milch (i Berlin — Luftfartsministeriet),
 Feltmarskal v. Rundstedt (i Paris — Attachérejse),
 Feltmarskal v. Kückler (i Pskow — Attachérejse),
 Generaloberst Fromm (i Berlin — Fremstilling som Militærattaché),
 Generaloberst Höppner (i Berlin — hos Prins Christian af Schaumburg-Lippe),

Generaloberst v. Lindemann (i XVIII Armés Stabskvarter Syd for Leningrad) samt

General v. Hase, Berlins Kommandant (i Berlin — ved Fester og Modtagelser).

Hitler har jeg kun set paa Afstand, han opholdt sig næsten til Stædighed i Hovedkvarteret og kom kun enkelte Gange paa korte Besøg i Berlin.

1. September 1941 overtog jeg Forretningerne som Luftfartsattaché og meldte mig i Attachégruppen i det tyske Luftfartsministerium. Jeg blev fremstillet for Feltmarskal Milch og derefter inviteret til Frokost i »Haus der Flieger« af General v. Witzendorff sammen med tyske Officerer af Attachégruppen. Iøvrigt gav denne Udvidelse af mit Arbejdsomraade kun et ringe Tillæg til mit Arbejde, Attachégruppen var tavs med Hensyn til Oplysninger, dem maatte jeg skaffe paa anden Maade hos mine Kammerater, de øvrige Luftfartsattachéer.

I Begyndelsen var det vanskeligt for mig at skaffe Efterretninger, som kunde anvendes til »Byttehandel«. Jeg havde jo ingen Kilder at øse af ud over min Radio, og mine Kammerater havde alle Radio, saa Værdien af de Nyheder, der stammede derfra, var ret problematisk. Mangen Gang maatte jeg bluffe og lade, som om jeg vidste meget mere, end jeg gav Udtryk for. De af mine Kammerater, der hørte til Aksemagterne (eller Forbundsfællerne), gav i Reglen de samme Efterretninger, som jeg kunde faa i Overkommandoen. Værdifulde Oplysninger kunde jeg kun faa fra Vaabenattachéerne hos de større Stater, der endnu var neutrale og uden for Krigen, men raadede over Penge midler til Organisation af særlig Efterretningstjeneste. Efterhaanden blev jeg kendt med de Kammerater, der sad inde med Forbindelserne, og da de opdagede, at vi havde samme Syn paa Forhold og Begivenheder, etableredes et Samarbejde, baseret paa gensidig Tillid. Jeg kunde efterhaanden sende Rapporter hjem, ikke alene om Krigsbegivenheder, men ogsaa om andre Forhold, saavel i Tyskland som i Rusland, Ungarn, Balkan og Tyrkiet, Italien, Nordafrika og Frankrig m. m.

Det kneb imidlertid med at faa mine Rapporter renskrevne, Gesandtskabet raadede over for faa Damer til Ekspedition af de skriftlige Arbejder, og Legationens Arbejde var vokset betydeligt under Krigen. Mit Materiale blev efterhaanden saa omfattende, at jeg ofte maatte tage Natten til Hjælp til Udarbejdelse af Rapporter; og jeg maatte skrive alt selv, da jeg ikke – som de andre Staters Militærattachéer – havde en Kaptajn eller Løjtnant som Hjælper. Disse Forhold førte senere med sig, at jeg sendte mine Rapporter hjem i Kladde til Krigsministeriet, hvor de saa blev renskrevne. Rapporterne blev sendt til København, naar Medlemmer af Legationen rejste, naar Embedsmænd fra Udenrigsministeriet, der havde været i Udlandet, passerede over Berlin paa Hjemrejse, eller naar jeg selv hveranden Maaned tog til København for at aflægge mundtlig Rapport. Bagage, tilhørende Medlemmer af Diplomati, blev ikke undersøgt af Tyskerne.

Saa vel Krigsministeriet (Minister Brorson) som Udenrigsministeriet sagde mig mange anerkendende Ord for mine Oplysninger; ja, Udenrigsministeriet udtalte, at jeg i den Periode var saa godt som den eneste Kilde, hvorigennem det fik Oplysninger fra Udlandet.

Stemningen i Berlin 1941.

Ved en overfladisk Betragtning fik man det Indtryk, at Berlin var uforandret; Gaderne var fyldt med Mennesker, der hastede af Sted; mange Biler susede gennem Gaderne; Sporvogne, U-baner og Bybaner var overfyldt. Det slog dog straks Iagttageren, at der var langt flere Uniformer i Gadebilledet end ellers, dels Soldater, dels uniformerede Civilister. Derimod saa man forholdsvis faa Børn. Bilerne var for Størstedelen Wehrmachts Biler eller SS-Biler, desuden mange C D Biler, hørende til de udenlandske Legationer, forholdsvis faa Taxa'er (den gang ca. 300, Antallet blev senere skaaret ned).

Restauranter og Hoteller var overfyldt; Fortovsrestauranter var fuldt optaget, lige saa snart Vejret tillod Folk at sidde ude. Man kunde

endnu faa godt Øl og god Vin, Maden var kedelig og knap, men tilstrækkelig (kun 1 kødløs Dag).

Teatre og Kino'er var overfyldt, og man maatte til de store Teatre bestille Billetter 14 Dage forud. Forestillingerne begyndte Kl. 18¹⁵ og sluttede Kl. 21⁰⁰ af Hensyn til mulige engelske Flyverangreb.

Felttoget mod Grækenland var netop blevet aabnet, da jeg kom til Berlin, og Radioudsendelserne med Wehrmachtsmeldinger om nye Sejre blev paa Hotellerne udsendt ret hyppigt. Jeg lagde straks Mærke til, at ingen Gæster lyttede til Udsendelserne, men fortsatte med Spisning og Samtale. Samme Erfaring gjorde jeg Gang paa Gang i den paafølgende Tid, Folk var bleven trætte af Sejrsmeldingerne fra Hæren og lod nærmest lige glade. Jeg hørte af Kammerater, at Tyskerne i Virkeligheden kun havde givet Begejstring til Kende, da Frankrig blev besjret. Jeg selv oplevede kun een Gang at høre Folk juble begejstret over en Sejrsmelding, og det var i 1942, da Feltmarskal Rommel generobrede Tobruk. Den Aften i »Haus Vaterland« skreg og jublede Folk som besatte: Heil! Heil! Rommel! Rommel! Da Krigen mod Rusland udbrød den ²²/₆ 1941, var Folk nærmest forbavsede og desorienterede og forstod ikke, hvorfor man nu skulde føre Krig mod Rusland.

Propagandaen gjorde meget for at ophidse Befolkningen mod England, særlig efter at Hitlers Stedfortræder Hess havde foretaget sin hemmelighedsfulde Flugt til England. Nogle mente, at han var flygtet efter et mislykket Kupforsøg, andre sagde, at det var med Hitlers Vidende, at han var taget af Sted, og Formaalet skulde da være at skaffe Fred med England, saa at Hitler kunde faa frie Hænder over for Rusland. Den sidste Version er sikkert den rigtige; men Forsøget mislykkedes som bekendt; og Hess forblev som Krigsfange i England. For at stimulere Stemningen mod England havde Pressen saa at sige hver Dag haanende Artikler om England, dets Krigsførelse og især om dets ledende Mand, Churchill. Jeg husker en Artikel i Berliner Börsen Zeitung, hvor man sammenlignede ham med hans Forfader,

Hertugen af Marlborough, med det Resultat, at de begge var Horkarle, Bedragere og Landsforrædere. Det er imidlertid kun Smaating sammenlignet med Hitlers Udtalelser om ham i sine store Taler.

Propagandafilm gjorde sit til at opægge Stemningen mod England. Paa de tyske Biografteatre gik i lange Tider en, kunstnerisk set, udmærket Film: »Ohm Krüger«, som skildrede Boerkrigen. Den store Skuespiller Jannings spillede Hovedrollen, Præsident Krüger, og gjorde det udmærket. Men Filmen var først og sidst Propaganda mod England; selvfølgelig overværede jeg Filmen og mærkede mig de Bemærkninger, der faldt fra Folk, der sad i Nærheden af mig. Da vi paa et Billede saa Englænderne afbrænde Boernes Gaarde og senere skyde Kvinder i Koncentrationslejrene, faldt der ophidsede Udraab: »De Uslinger, godt, at Hævnen nu er kommen over dem«.

Det var dog ikke alle, der lod sig rive med i Hadet mod England. Bombeangrebene paa Berlin var endnu ikke skræmmende, Ødelæggelserne faldt spredt, og Folk sagde: Hvad gjorde vi i Fjor ikke i London. Jeg har ogsaa hørt en Bemærkning om Churchill, der maa opfattes som anerkendende, nemlig: »Han har kun een Fejl, at han ikke er Tysker«.

Hitler skal engang have sagt: En Kommunist kan hurtigt blive en god Nazist; og det er ogsaa givet, at mange Kommuniste er gaaet ind i Partiet. Vi havde i Villaen, hvor vi boede, en Portnerfamilie, der lød det ikke ukendte Navn »Peters«. Hr. og Fru Peters var før Hitlers Regime overbeviste Kommuniste, og Hr. Peters var indtil Systemskiftet Borgmester i en af Berlins Bydele. Paa Grund af denne fremtrædende Stilling blev han sendt i Koncentrationslejr; men Konen indsaa hurtigt, at det ny Parti, der var kommen til Magten, kunde bringe Fordele. Hun omvendte sig, indmeldte sig i Partiet og fik Manden overtalt til at gøre det samme, saa at han blev løsladt. Hitler betragtede hun som en Halvgud, og Livet vilde blive et Paradis, naar vi engang fik Fred, saa at han kunde gennemføre sine Reforme. Hun forklarede mig, at i det tredje Rige skulde alle Gode fordeles lige-

ligt, altsaa ligesom i den kommunistiske Stat. Naar Jøder kom paa Besøg hos os, spyttede hun paa Trappen efter dem for at afværge Ulykker. — Det viser, at Hadet mod Jøderne var trængt dybt ned i Befolkningen. Intet Under; thi alt, hvad der skete af Ulykker, fik de Skyld for.

Tyskerne har ligefrem Trang til at gaa i Uniform. Efter Fyraften og paa Søn- og Helligdage trækker de begunstigede Borgere, der staar i SS og SA i Uniform, den brune Khaki med rødt Armbind. Paa Partiets Festdage marcherer de op til store Parader, beundret af deres Koner og Børn, der paa Afstand bag passende Afspærring ser til. Jeg overværede en saadan Parade paa Slotspladsen, da den store Udstilling »Sovjetparadis« blev aabnet.

Organisation Todts Folk og Arbejdstjenestens Folk er ligeledes uniformeret i de brune Khakiuniformer. De er tillige bevæbnede (Pistoler og Geværer) og senere i 1942 og 43, har disse Folk i Rusland ofte maattet tage deres Tørn som rigtige Soldater.

Hitler Jugend gik i sorte Uniformer og fik en stærkt militærpræget Uddannelse. Jeg saa dem ofte eksercere i Grunewald; en Gruppe paa et halvt Hundrede Drengene havde nemlig Kaserne i en stor Villa i Königsallée et Stykke fra, hvor vi boede. Jeg har set 15—16 Aars Drengene som Tropsførere stroppe 10 Aars Drengene igennem med at falde ned og springe op, værre end nogen Underkorporal herhjemme i gamle Dage. Drengene skulde hærdes, ogsaa aandeligt; det siges, at de, naar Lejlighed gaves, overværede Eksekutioner og maatte da ikke komme med Følelsesudbrud, hvorimod en god Vittighed var paa sin Plads. Fysisk set fik Tyskland gennem Hitler Jugend en fremragende Ungdom, og Hitler forstod Betydningen af at skabe en Tilgang til Partiet af fanatiske unge Nazister, der sikkert var dem, der bar Partiet oppe.

Tyskerne er Mestre i Organisation. Det viste sig navnlig under Felttogene, hvor Forsyninger — trods næsten uovervindelige Vanskeligheder — altid kom rettidigt frem, og i det smaa i Hjemlandet. Havde

man f. Eks. i Pressen faaet Meddelelse om, at man den og den Dato hos Købmand eller Grønthandler kunde faa en Flaske Rødvin, 10 Tomater eller 5 Citroner, saa var Varerne til Stede, saa at man kunde købe dem. Man fik dog — trods alt — en Følelse af, at Organisationen var drevet for vidt og endt i Overorganisation. Stats- og kommunale Myndigheder, Storindustrier m. m. havde bl. a. oprettet saa stort et Antal Kontorer, at de forhaalede enhver Ekspedition. Naar jeg henvendte mig i Overkommandoen for at skaffe tyske, militære Uddannelsesreglementer e. l., varede det $1-1\frac{1}{2}$ Maaned, inden jeg fik Svar. Naar fremmede Arbejdere meldte sig til »Arbeitsamt« for at faa Arbejdskort, maatte de sidde og vente i 5—6 Timer, inden de blev færdigekspederet, og i Ventetiden kunde de se Kontorpersonalet gaa rundt og sludre med hinanden. — En dansk Kontormand, der paa Grund af Arbejdsløshed hjemme var taget til Tyskland og havde faaet en god Ansættelse i det store Firma A E G, blev forarget over at modtage Bebrejdelser fra de tyske Kolleger, fordi han var for flittig. Han fortalte, at der ikke blev bestilt meget, Personalet var antagelig for stort til Arbejdet, Folk gik rundt og sludrede og havde den største Fornøjelse af at sætte Middage sammen af Retter, man slet ikke kunde fremskaffe. Mad var Hovedemnet for alle Samtaler. — En dansk Ingeniør, der havde faaet Ansættelse i det samme Firma gjorde lignende Erfaringer. Han havde som sin første Opgave faaet tildelt Udarbejdelsen af Planer for Anlæg af en norsk Vandkraftstation. Han gjorde hurtigt Arbejdet færdigt, viste det til Overingeniøren, der imidlertid bad ham ændre Planerne, saa at Værket kunde blive noget billigere. Efter en Uges Forløb kom han med de nye Planer og Overslag til Overingeniøren, der paany foreslog Ændringer. Da han for 4. Gang havde foretaget Udarbejdelsen og atter fik forelagt nye Ændringer, tabte han Taalmodigheden, sagde Pladsen op og vendte hjem til Danmark.

Maaske har Tanken med denne Overorganisation været at skaffe uddannet Personel til Administrationskontorer og Industrivirksomhe-

der i de Lande, der efterhaanden blev erobret. Men Systemet førte med sig, at disse Kontorer efterhaanden blev Opsamlingssted for Skuldere og fejge, der saa deres Fordel i at blive i Hjemlandet og var bange for at tage aktivt Del i Krigen.

Hvorledes saa nu almindelige Folk paa Hitler i 1941? Han blev nærmest betragtet som en Halvgud og ikke anset som ansvarlig for de Misgreb, hans Hjælpere begik.

I alle Forretningsvinduer var hans Billede udstillet, i mange Tilfælde sammen med Görings. Sidstnævntes Billede blev dog fjernet næsten overalt i 1942, da de engelske Flyverangreb tog til.

Naar man var klar over den Tilbedelse, som Hitler var Genstand for fra den brede Befolknings Side, vakte det nogen Forundring, naar man saa, at Pressen fandt det nødvendigt Dagen før Hitlers Fødselsdag at formane Folk til at flage paa Fødselsdagen.

Hitlers Hjælpere blev derimod ikke betragtet med skaansomme Øjne.

Göring bebrejdede man, at han ikke kunde forhindre de engelske Flyverangreb, og man spottede over hans Smag for pragtfulde Uniformer.

Goebbels havde for mange Elskovsforbindelser, og Dr. Ley holdt for mange store Middage.

Himmler, Chefen for SS, var frygtet som faa.

Dem alle bebrejdede man, at de paa enhver Maade berigede sig, skrabede til sig af Villaer, Godser, Penge og Smykker. Mange omtalte dem i Smug som »Banditter«, men vovede ikke højrøstet at fremsætte Kritik af Frygt for Koncentrationslejrene, af hvilke den i Dachau især var berygtet.

De engelske Flyverangreb i 1941 mod Berlin.

Flyverangrebene udførtes med ret store Tidsintervaller og med forholdsvis smaa Luftstyrker (15–30 Maskiner). De udførtes som Regel i Nætter med godt Flyvevejr og klar Himmel.

Maskinerne naaede nu og da ind over Byens Midte og kastede

Spræng- og Brandbomber; i Reglen var det dog Forstæderne, det gik ud over.

Berlin er jo stor, og Ødelæggelserne ved Sprængning og Brand var kun pletvise og kunde ikke præge Bybilledet. Oprydning og Opbygning kunde straks sættes i Gang, saa at Sporene blev fjernet. Ved Flyverangrebet den 9. April blev dog 8 5-Etages Beboelseshuse paa »Unter den Linden« stærkt beskadiget, Statsoperaen blev ramt af 48 Brandbomber, og en Del af Bygningen med Tilskuerpladserne brændte helt ned; desuden skete der Skade paa Statsbiblioteket og Universitetet. Ved Flyverangrebet den 17. April anvendte Englænderne for første Gang i Berlin en ny Slags Bomber med stor Sprængvirkning. Dagen efter var jeg ude at se paa et af de bomberamte Steder ved »Messedamm«. Bomben var faldet ved et 4-Etages Hus lige ved Jernbanen; Krateret i Jordoverfladen havde kun ringe Dybde, saa at Sprængningen maatte være foregaaet lige i Nedslaget. Bygningen var fuldstændig Ruin, Taget revet af, Vinduer og Døre sprængt bort, Værelserne raseret indvendig. Indenfor en Cirkel om Sprængningspunktet med 500 m Radius var Tagstenene blæst af Husene og alle Ruder sprængt. Bomber af denne Art blev senere benævnt Luftminer.

Til Oprydningsarbejde efter Bombeangreb og til Uskadeliggørelse af Blindgængere anvendtes Krigsfanger.

Folk tog Bombeangrebene meget roligt, men gik tidligt hjem for ikke at blive tvunget til at gaa i de offentlige Beskyttelsesrum. Dagen efter et Luftangreb var der Valfart til Ulykkesstederne, der dog altid var afspærret med Politi.

Under mit Ophold paa Hotel Eden var jeg ofte i Hotellets Beskyttelsesrum som Følge af Flyverangreb. Som Beskyttelsesrum anvendtes Hotellets Bar; men der blev dog ikke serveret Drikkevarer, man kunde tage et Glas Vand, hvis man blev tørstig. Følgende Begivenhed illustrerer Tyskernes Mangel paa Humor. Under et Flyverangreb Kl. 2 om Natten var jeg bleven vækket, havde faaet Tøjet paa og gik derefter ned i Baren. Den var allerede fuld af Hotellets Gæster, nogle

paaklædte med Kuffertter, andre i Natdragter. Bag Disken laa Bartenderen paa Gulvet og snorkede, han var øjensynlig stærkt beruset. Nu hørte vi Drønet af en Bombeeksplosion, Bartenderen vaagner, rejser sig med Besvær, støtter sig til Disken og ser forvildet paa de mange Mennesker, der sidder om Bordene. Han river sin Lommebog og Blyant frem og raaber: Hier, Ober Busse! og venter paa Bestillinger. Kun blege, grønne, nærmest foragede Ansigter vender sig mod ham, ingen svarer. Han ser sig uforstaaende omkring, synker derpaa atter ned paa Gulvet og sover videre. Ved de næste Drøn gentager den samme Komædie sig tilsvarende. Jeg morede mig og tænkte, var det sket i København paa en Restaurant, havde Københavnerne sikkert tilfredsstillet ham med Bestillinger.

At det ikke var ufarligt at gaa ud paa Gaden for at se paa Fyrværkeriet, fik vi Bevis for, idet en af Hotellets Husvagter gik udenfor i Kurfürstenstrasse for at se, om Flyverne var borte; han fik det ene Ben klippet af af et Sprængstykke.

Da vi flyttede ind i vor Villa i Königsallee, havde vi endnu ikke synderlig Respekt for Flyverangrebene. Ved Flyveralarm stod vi op og klædte os paa, men gik ikke i Kælder. Vi havde svære Flakbatterier til begge Sider, og naar Ilden aabnedes rystede Bygningen og Vinduerne klirrede. Dagen efter kunde der fejes en Dynge Sprængstykker fra Luftværnsgranater sammen paa vor Altan.

Englænderne gjorde efterhaanden deres Sprængbomber og Luftminer større og kraftigere, og indsatte i deres Brandbomber, der enten var ladet med Thermit eller Fosfor, en lille Sprængladning, der vanskeliggjorde Slukningsarbejdet. Naar der i et Hus faldt en Brandbombe, maatte man vente ca. 5 Minutter, og først, naar Sprængladningen var eksploderet, kunde man tage fat paa Slukningsarbejdet.

»Wehrmacht« og SS.

Til den tyske Værnemagt blev der aarligt indkaldt ca. 800000 Mand. Værnepligtsalderen er 18, men allerede som 17-aarige bliver de unge Mænd indkaldt til et Aars Arbejdstjeneste og faar her militær Uddannelse, lærer Disciplin, Eksercits og Skydning med Gevær. Fra Arbejdstjenesten glider de som 18-aarige ind paa de forskellige Vaabens Rekrutskoler.

Rekrutuddannelsen foregik i 1941 i Hjemlandet og var af normal Varighed.

De unge, der kom fra Skolerne for Hitler Jugend, havde allerede som Drengene faaet Militæropdragelse og Uddannelse i Skydning.

Flyvervaabnet fik sin Tilgang dels fra egne Uddannelsesskoler, dels fra den nationalsocialistiske Forskole for Flyvere, hvor de allerede som Drengene uddannedes som Svæveflyvere og lærte Flyvemaskinens Teknik m. m.

Tyskerne havde som ingen anden Nation forstaaet at uddrage Erfaringer af den første Verdenskrig. De havde klart erkendt Flyvemaskinens og Kampvognens Betydning under en fremtidig Krig og forstaaet den Taktik, der skulde anvendes for til fulde at udnytte disse Vaabens specielle Egenskaber.

Der oprettedes Luftflaader, hvori der indgik Jagerenheder (særlig hurtige og manøvreedygtige Maskiner), Kampenheder (store Bombemaskiner, der medførte stor Bombelast), Stukasenheder (Dykbombemaskiner), Slagenheder (Maskiner, der under Slaget deltog i Kampene paa Jorden), Rekognosceringsenheder (hurtige Maskiner med Apparater til Fotografering af underliggende Terrain) m. fl.

Der organiseredes Panserdivisioner, hvori der indgik Kampvognsregimenter, Jægerregimenter (Motorcyklister), motoriserede Panserværnsafdelinger, motoriseret Artilleri, motoriserede Pionerer o. s. v. Til Panserdivisionerne knyttedes motoriserede Divisioner, d. v. s. alt Fodfolk transporteredes paa Motorkøretøjer, medens de øvrige Vaaben

(Opklaringsstyrker, Panservogne og Motorcyklister), Artilleri, Pionerer o. s. v.) var motoriserede eller motortrukne.

Panserdivisionen kaldtes ogsaa den »mekaniserede« Division til Forskel fra den ovennævnte motoriserede.

Panserdivisionen og den motoriserede Division talte hver 12000 Mand, den almindelige Fodfolks Division (til Fods marcherende Tropper) 15000 Mand.

Det var den nuværende Generaloberst Guderian, der som Generalinspektør for Pansertropperne organiserede de Panserstyrker, hvormed Tyskland aabnede Krigen. Uddannelsen havde han tilrettelagt efter de Grundsætninger, som den engelske Panserekspert, Kaptajn Lidell Hart, havde gjort sig til Talsmand for efter forrige Verdenskrig.

England havde selvsagt opbygget sine Panserstyrker efter de samme Principper, og Rusland havde simpelt hen taget de tyske Uddannelsesreglementer som Forbillede og uddannet sine Panserstyrker efter tysk Mønster.

Frankrig hvilede efter forrige Verdenskrig paa sine Laurbær og forudsaa ikke Panservaabnets Betydning, naar det blev anvendt efter dets specielle Egenskaber. Frankrig byggede stadig paa de Principper, der var bleven anvendt i Verdenskrigen, hvor Panserstyrkerne nærmest optraadte som et Støttevaaben for Fodfolket og ikke som selvstændigt Vaaben. Dette og Manglen paa Flyvemaskiner blev en af Hovedårsagerne til Frankrigs Fald. Der skal dog i denne Forbindelse nævnes endnu en Faktor, nemlig den, at Frankrig altid i sine Krige, lige fra 1870—71 og til den nuværende, har bygget paa Forsvaret som det stærkeste — Maginotlinien var et Resultat af dette Princip — medens Tyskland altid har bygget paa Angrebet som det stærkeste, endog i den Grad, at en Bataillons- eller højere Chef, der anlagde Forsvarsøvelser under Uddannelsen, blev afskediget. Det kan ogsaa siges, at — naar to Modstandere er omtrent lige stærke — vil i Reglen den faa Overtaget, som har Handlefrihed til at vælge Tid og Sted for Afgørelsen. Denne Handlefrihed har Angriberen, da Forsvareren altid vil være bun-

det af det Terræn, han har valgt til Kampen, og ikke ved, naar og hvor Angriberen vil føre sit Stød.

Tyskerne forbedrede ogsaa de almindelige Fodfolksdivisioner. Det var ikke nok under Kampen at støtte Fodfolket med det til Divisionen hørende Artilleri, der altid skød fra Stillinger langt bag Fodfolkets Linier. Den svenske Konge Gustav Adolf vandt sine Sejre i Tredivesaarskrigen bl. a. fordi han indførte Fodfolkets Ledsagekanon, d. v. s. lette Kanoner, der blev indblandet i Fodfolkets Rækker og kunde følge disse under Angrebet. Tyskerne indførte i denne Krig Stormskytsafdelinger, der blev knyttet til alle Divisionerne (Panser-, mot. og alm. Fodf.s Divisioner). Dette Stormskyts var motoriseret, hver Kanon ligesom en Kampvogn, dog uden Taarn, og det fulgte Fodfolket direkte under ethvert Angreb og sønderslog enhver Hindring for Fremrykningen.

Tyskerne var ogsaa forud med deres Panserværnsskyts. De forlod hurtigt den 20 mms Panserværnskanon som utilstrækkelig og gik over til den 37 mms. Allerede i 1941 viste det sig, at denne Kanons Pansergranat ikke gav tilstrækkelig Virkning overfor Panseret paa de russiske Kampvogne, og man gik derfor over til at indføre en 5 cms Panserværnskanon i 1942, og i 1943 blev Kaliberet endog sat op til 7,5 cm. Iøvrigt var den 8,8 cms Luftværnskanon den bedste Panserværnskanon af alle, og derfor anvendte Tyskerne ofte disse Flakkanoner (Flieger Abwehr Kanonen) som Pak (Panzer Abwehr Kanonen) overfor de tunge, moderne Kampvogne.

De tyske Angrebsoperationer, saaledes som de gav sig Udtryk under Felttogene i Polen, Frankrig og Rusland, kan nærmest karakteriseres som Knibtangtaktik. Fra de to Fløje støder Panserstyrker frem, gennembryder de fjendtlige Stillinger i hele deres Dybde og forener sig bag Fjendens Ryg, saaledes at den afskaarne fjendtlige Styrke er indesluttet (en Kedel er dannet). Fodfolksdivisionerne angriber nu Kedlen fra alle Sider, indsnævrer den, deler den i mindre Kedler, indtil de indesluttede er dræbt eller overgiver sig.

De tyske Førere har, naar Nordafrika undtages, altid opereret som

Led i et større Hele. De enkelte Knibtangsoperationer udgik fra en lang Frontlinie, hvor Fløjene var sikrede. Der var kun begrænset Plads til fri Manøvre. Kun i Nordafrika har en tysk Fører, Feltmarskal Rommel, kunnet vise sig som Mester i Krigskunst i napoleonsk Forstand. I fri Manøvre slog han med underlegne Styrker Englænderne og drev dem fra Libyen til El Alamein, hvorfra han førte Resterne af sine Styrker under et mesterligt Tilbagetog lige fra Ægypten til Tunis.

I 1941 raadede Tyskerne over 250—280 Divisioner, hvoraf 20 Panzer og ca. 10 mot. Divisioner samt ca. 10 SS mot. Divisioner. Dertil kom 7 Luftflaader (1 i Nordfinland, 4 i Rusland, 1 i Middelhavet og 1 i Norge-Frankrig). Desuden i Tyskland Ersatzhæren og Luftstyrker. Ialt ca. 6 Millioner Mand.

Udover disse Kampstyrker raadede man over ca. 6 Millioner Mand: Landeværnsfolk, Arbejdstjenestens Folk og Organisationerne Todts og Speers Mandskab.

Arbejdstjenestens Folk var ungt Mandskab, der kun var udrustet med Gævær. Under Felttoget i Rusland blev Arbejdsbataillonerne fremdraget til Fronterne til Udbygning af Stillinger i Frontlinien og bag Fronten. Desuden blev de anvendt til Oprømning af Slagmarkerne, Indsamling af Vaaben og Ammunition samt til Begravelse af de faldne.

Organisationerne Todt og Speer udførte Vejs og Broarbejder, hvor til der krævedes særligt, teknisk uddannet Mandskab. Som almindelig Arbejdskraft anvendtes Krigsfanger eller udskrevet Mandskab af Egnens Befolkning. Endvidere udførte de alle Særkonstruktioner i Befæstningsanlæg. Under vore forskellige Rejser stødte vi ofte paa store Lejre med Personel, Køretøjer og Materiel, hørende til disse Organisationer. Efter at Dr. Todt var forulykket ved en Flyveulykke, blev de to Organisationer slaet sammen under Navnet Todt og underlagt Dr. Speer, der nu blev Rigsminister for Rustnings og Ammunitionsindustrien m. m.

Som tidligere omtalt var Attachéabteilung i Overkommandoen meget elskværdig imod mig. Det lykkedes mig at fremskaffe en hel Del af deres nyeste Reglementer, som blev sendt hjem til Krigsministeriet.

Kun med Hensyn til Organisationen af deres Specialenheder, Panserdivisioner og motoriserede Divisioner, og disse Vaabens Taktik, bevarede man Tavsheden under Paaskud af, at disse Divisioner stadig var under Udvikling, Organisationen ændredes paa Basis af de Erfaringer, man indhøstede. Oplysninger om Panserdivisioner og mot. Divisioner lykkedes det mig at skaffe ad anden Vej.

Gang paa Gang nævnte man for mig i Overkommandoen, at Danmark begik en stor Fejl ved ikke altid at have Vaabenattachéer knyttet til Legationerne i de større Stater. Man respekterede ikke en Stat, hvis Repræsentation i Udlandet ikke var udstyret med Vaabenattachéer.

Attachégruppen i Luftfartsministeriet var ligeledes meget elskværdig, men gav som tidligere nævnt ingen Oplysninger, og det lykkedes mig kun at fremskaffe nogle ret ligegyldige Reglementer vedrørende Luftvaabnets Uddannelse. Derimod blev vi hver Fredag inviteret til Filmsfremføring i Luftfartsministeriet; men der mødte kun faa (engang var vi kun 3 udenlandske Luftfartsattachéer); thi kun en sjælden Gang vistes en interessant Instruktionsfilm, for det meste drejede det sig kun om Propaganda: »Wochenschau«, som man jo kunde se i ethvert Biografteater. Attachégruppen arrangerede heller ingen Rejser for Luftfartsattachéerne, saaledes som Attachéabteilung gjorde for Militærattachéerne.

SS betyder Sicherungs Staffel og afløste i 1934 efter Röhmrevolten den store Naziorganisation SA, hvis Medlemmer da maatte aflevere sine Vaaben og blev hjemsendt. Hitler skabte i sin Tid Nazibevægelsen af den tyske Middelstand, der organiseredes i SA. Gesandter, Gauledere og andre høje, tyske Embedsmænd er udgaaet herfra. De hjemsendte SA Folk blev først taget til Naade igen 1943 Januar, hvor de atter mobiliseredes og fik Vaaben, nærmest for at tjene som et Beskyttelseskorps mod de mange Millioner udenlandske Arbejdere og Krigsfanger.

Af SSerne dannedes en Beskyttelsesvagt for Hitler, den skulde ved

Møder kaste Urostiftere ud og forsvare »Førerer«. En særlig energisk Chef for denne Vagt fik Hitler i Sepp Dietrich, der, da Hitler overtog Magten, blev Chef for hans Livvagt »Leibstandarte Adolf Hitler«. Han udmærkede sig under Felttoget i Grækenland og blev forfremmet til General i Waffen SS og »Leibstandarte« udvikledes til en SS Division. Han er en personlig modig Mand uden Hemninger af nogen Art, men ogsaa uden nogen videnskabelig Uddannelse som Hærfører. Han er udelukkende kun »Draufgänger«. Det samme kan siges om alle de SS-Generaler, der ikke har hørt til eller faaet deres Uddannelse i Wehrmacht.

Chefen for SS er Rigsminister Himmler.

SS bestaar af:

Allgemeine SS (Fritids- og Søndags Soldater), ansatte paa Administrationens forskellige Kontorer eller i civile Virksomheder. Gaar som Regel i Uniform.

SS-Polizei er militært uddannet, bestaar af alle Vaabenarter og er organiseret i Divisioner. De anvendes til Polititjeneste i Hjemlandet (mod Hjemmefronten), dens Kaserne i Berlin var etableret paa vigtige Knudepunkter, som i en Krisetid kunde anvendes som smaa Fæstninger.

Desuden anvendes de til Polititjeneste (Kamp mod Partisaner) i de under tysk Administration inddragne erobrede Lande bag den opererende Hær, til Bevogtning af Fangelejre og til Bøddeltjeneste.

Uniformeret og udrustet som Soldater:

Det almindelige Ordenspoliti i Hjemlandet, de saakaldte »Schupos« (Schutzpolizist) er ogsaa underlagt Himmler.

Geheime SS-Polizei kaldes ogsaa Gestapo. Dets Opgave er almindelig kendt.

Er kun i Uniform ved Parader o. l.

Waffen-SS er hvervede Soldater af Partiet. Alle Vaabenarter indgaar. Der findes dog ingen Flyvere i Waffen-SS; man siger, at Göring modsætter sig det, antagelig for ikke at dele Magten indenfor Flyvervaabnet med Himmler.

Waffen-SS er organiseret i Divisioner og i 1942 tillige i Armékorps. Samme Aar opstilledes tillige Pansergrenaderdivisioner med en Styrke paa 22000—25000 Mand. Disse Divisioner kan nærmest betragtes som en Panserdivision og en motoriseret Division slaaet sammen til een Enhed.

Waffen-SS Divisionerne betragtes som Hærens Stormtropper og sættes altid ind paa vanskelige Opgaver. En stor Del af Mandskabet er meget ungt, idet der propaganderes stærkt for Tilgang af 17-aarige.

De udenlandske frivillige blev altid knyttet til SS, saaledes den wallonske Legion, den flamske Legion, den estniske Legion, Frikorps Danmark o. s. v. Frikorps Danmark var en Tid lang underlagt SS-Division Totenkopf og indesluttet af Russerne ved Demjansk, Sydøst for Ilmen Søen.

Foruden i Frikorpset var der Danske (ca. 2500 Mand) i SS-Division Wiking.

I 1943 oprettedes en ny SS-Division Nordland, hvori de Danske indgik i

Regiment Danmark sammen med
Regiment Norge og
Regiment Holland.

Waffen SS er Begyndelsen til Dannelsen af en Partihær, maaske har Hitler set, at han i Længden ikke kunde bevare Wehrmachtsofficerernes Troskab, og har derfor villet skabe sig sin egen Vaabenmagt. Der var allerede i 1941 stærk Gnidning mellem Wehrmachtsofficerer og SS

Officerer. Wehrmachtsofficererne betragtede dem som ustuderede Røvere, og de stod jo i Hovedsagen ogsaa langt under den gamle tyske Officers-Standard. Under Orlovsrejser i samme Tog holdt de sig hver for sig og talte ikke sammen, og mødtes de i Selskaber i Berlin var Forholdet det samme.

Antikominternpagten.

Den ²¹/₁₁ Aften stillede hele Legationen paa Stettiner Bahnhof for at modtage Udenrigsminister Scavenius, der skulde komme for sammen med Udenrigsministrene i de øvrige Stater, som havde givet Tilslutning, at underskrive Antikominternpagten. En Del Embedsmænd fra det tyske Udenrigsministerium var ligeledes mødt op, og kort før Togets Ankomst kom Rigsminister Ribbentrop.

Han var en Mand af Middelhøjde med et stærkt hærget, intelligent og ganske tiltalende Ansigt. Naar han gav Haanden, saa han den paagældende fast i Øjnene, som vilde han indprente sig hans Udseende. Da han gjorde det ved alle, maa det imidlertid blot have været en Façon.

Efter at have hilst paa Udenrigsminister Scavenius fulgte vi ham ud, og udenfor Banegaarden var der imidlertid opmarcheret et Æreskompagni, saa at han maatte marchere Fronten af, inden han kunde køre til Hotel Bristol, hvor en Del af de andre Udenrigsministre var indkvarteret. Hotellet var stærkt bevogtet af Soldater, og der stod Poster paa Trappegange og udenfor Dørene. Udenrigsministeren kunde endog ikke gaa paa Toilet, uden at en Skildvagt fulgte med.

Legationsraad Steensen-Leth med en Del af Legationens Personale maatte blive paa Adlon og arbejde hele Natten. Noget var galt, hvad det var, fik jeg ikke at vide, det var Legationens Arbejde; men jeg forstod, at den tyske Minister i København, Hr. Renthe-Finch, havde faaet Udenrigsministeren til at foretage Rejsen paa et forkert Grundlag, og han maatte i Nattens Løb flere Gange frem og tilbage fra

Hotel Bristol til Udenrigsministeriet, inden det lykkedes at bringe Sagen i Orden. Udenrigsminister Scavenius havde truet med at rejse tilbage næste Dag.

Udenrigsminister Scavenius har altid arbejdet paa at bringe Danmark saa smertefrit som muligt gennem Besættelseskrisen, og Folks Opfattelse af ham dengang var til en vis Grad misforstaaet, de saa kun, naar han tvungen af de ydre Forhold maatte give efter for Tyskernes Krav, og erfarede ikke de mange Gange, hvor han sagde nej. Som det senere viste sig, var der Grænser, som han ikke vilde overskride, og jeg mener, at Folkestemningen nu i nogen Grad har vendt sig til Gunst for ham.

Den næste Dag var jeg med i Udenrigsministerens Følge i Neue Kanzlei, hvor Højtideligheden skulde foregaa.

I den ene Ende af den store Sal samledes en Del tyske Embedsmænd fra Udenrigsministeriet med v. Ribbentrop i Spidsen. Foran dem sad de forskellige Staters Udenrigsministre, og med Front op mod dem sad saa den store Skare Tilskuere. Hver af Udenrigsministrene holdt en kortere eller længere Tale; jeg lagde særlig Mærke til den italienske Udenrigsminister, Grev Ciano; han lignede en noget fed, yngre Udgave af Mussolini. Han rejste sig, holdt sin Tale paa Italiensk og satte sig derefter straks ned og lukkede Øjnene med et Udtryk, som om alt kedede ham usigeligt, og saaledes sad han, til hele Forestillingen var forbi. Hans Tale blev selvfølgelig straks oversat paa Tysk. — Iøvrigt fandt jeg selv hele Oprinet langsommeligt og trættende.

Under de forskellige Taler sprang Pressefotografer og Fotografer*) fra Propagandaministeriet omkring og tog Billeder af Talere og Tilskuere.

*) Alt, hvad der paa nogen Maade synes anvendeligt til Propaganda, bliver iøvrigt fotograferet af Propagandaministeriets Fotografer i Propagandakompagnierne. Ved de officielle »Statsakter« (Begravelseshøjtideligheder) i det gamle Tøjhus bliver Opstillingen med Kisten og de overnaturligt store Kranse med Baand og Inskriptioner, paarørende og Tilskuere fotograferet. Paa mine Rejser, naar vi betaget gik ind paa de store Krigerkirkegaarde, hvor der stod Kors ved Kors, blev vi fotograferet, o. s. v.

Som Eksempel paa, hvor alvorligt Tyskerne tog Opgaven at beskytte Udenrigsministerens Liv og Velfærd, skal nævnes, at, da Minister Scavenius om Aftenen skulde til Middag hos Minister Mohr i Gesandtskabspalæet, skete det saaledes, at der først kørte en aaben Vogn med Soldater af Vagten, hvoraf 1 staaende, klar med sin Maskinpistol, saa fulgte Ministerens Vogn med en bevæbnet Motorcyklist paa hver Side og til Slut atter en aaben Vogn med Soldater som i den forreste.

Den næste Dag nedlagde Minister Scavenius en Krans paa den ukendte Soldats Grav i det gamle Tøjhus, og bagefter defilerede Vagtkompagniet, ført af et stort Militørkor forbi Ministeren.

Om Aftenen var vi Gæster i »Nordische Verbindungsstelle«, hvor en hel Del høje Partiembedsmænd var til Stede, bl. a. den tyske Landbrugsminister Darré, der forresten dengang var i Unaade og gik isoleret og uænset omkring; desuden Politigeneral Daluge, der forresten senere af Hitler blev sendt til Tschetchiet (Böhmen) efter Mordet paa Heydrich og viste sig som en værdig Afløser af denne — en lige saa stor Bøddel.

Attachérejser i 1941.

Krigen mod Jugoslavien og Grækenland i 1941 krydsede Hitlers Planer paa skæbnsvanger Maade, idet den tvang ham til at udskyde Krigen mod Rusland en Maaned. Man kan maaske sige, at Balkankrigen paa den Maade blev Skyld i Tysklands Nederlag. Var Krigen mod Rusland begyndt i Maj i Stedet for $\frac{22}{6}$, er det ikke godt at vide, om Moskva ikke var faldet; thi der havde da været en Maaned at løbe paa, inden den haarde Vinter brød ud.

Felttoget paa Balkan begyndte straks efter min Ankomst til Berlin og formede sig som en Lynkrig. Først i Maj fik jeg Indbydelse til at deltage i en Tur til Bulgarien og Grækenland, og jeg tog imod Indbydelsen til Trods for, at jeg endnu ikke var kommen til Kræfter efter min svære Sygdom.

Rejsen til Bulgarien og Grækenland

$11\frac{1}{5}$ – $21\frac{1}{5}$ 1941.

Vi forlod Berlin i Sne og Kulde den $11\frac{1}{5}$ Aften og havde et Par Sovevogne og en Spisevogn til vor Raadighed. Hver Militærattaché havde sin Sovekupé. De amerikanske Militærattachéer var ikke indbudt til Turen efter Sigende, fordi deres Uniformer mindede om den engelske (det gjorde min forresten ogsaa), og fordi de altid talte Amerikansk (Engelsk) indbyrdes. Den rigtige Grund var antagelig, at Tyskerne ikke ønskede Oplysninger fra Grækenland bragt videre til Englænderne.

Paa saadanne Attachérejser, hvor vi var Tyskernes Gæster, manglede der intet; Mad, Vin, Cigarer og Cigaretter i Overflod, ethvert Ønske i den Retning blev opfyldt.

Da vi den $12\frac{1}{5}$ passerede Wien og Budapest, saa vi blomstrende Syrener i Haverne, og alt aandede Foraar. Lige efter at vi havde passeret Theiss, fik vi en Forsinkelse paa 2 Timer, idet Toget maatte vente til Ilden i 4 Jernbanevogne med Hø, som stod paa Nabosporet, var bleven slukket. Det drejede sig formentlig om Sabotage; Vognene brændte helt ned.

Den $13\frac{1}{5}$ Formiddag kom i Craiova (Rumænien) nogle Officerer af den rumænske Generalstab ind i Toget og bød os velkommen paa rumænsk Grund. De arrangerede en flot Frokost for os i Spisevognen, hvad der passede os mindre godt, idet vi lige havde rejst os fra Frokostbordet. For Høfligheds Skyld maatte vi nu gøre det hele om.

Ved Galabat i Rumænien blev vi sejlet over Donau til Vidin i Bulgarien og fortsatte herfra Kørslen til Sofia. Om Aftenen blev vi af den bulgarske Generalstabschef, General Hadjipetroff, inviteret til Middag i Officerskasinoet som den bulgarske Generalstabs Gæster.

Næste Dag kørte vi i aabne Biler fra Sofia ned gennem Strumadalen til Rupelpasset paa den græsk-bulgarske Grænse, hvor vi saa den Del af Metaxastillingen, der laa i disse Bjerge. En tysk Oberst

Petersen, antagelig af sønderjysk Herkomst, gennemgik de haarde Kampe, der havde staaet i Rupelpasset. Metaxastillingen var saa udstrakt, at den græske Nordhær kun havde kunnet besætte den forreste Linie og derfor ogsaa helt manglede Reserver. Obersten fortalte, at Tyskerne nærede den største Respekt for de græske Tropper; thi de sloges til den sidste Patron og den sidste Bid Mad. — Rundt om ved disse Bjergstillinger saa vi de dybe Kratere efter Stukas Bomber og svære Artillerigranater; Dynger af ødelagte Vaaben og Materiel laa ved Skyttegravene.

Fra Rupelpasset kørte vi til Saloniki, hvorfra vi næste Morgen fortsatte i Biler over Kozani til Olymposstillingen, hvor Englænderne havde kæmpet. Undervejs krydsede vi Floder ad Feltbroer, som de tyske Pionerer havde bygget i Stedet for de permanente Broer, der alle var sprængt, saa at Ruiner, Gitterdragere m. m. laa i Flodsengen. Paa de smalle Serpentineveje i Bjergene for Forsyningstog (lange Rækker af Lastbiler) forbi os paa Vej mod Syd med Forplejning, Ammunition m. m., medens andre Tog passerede os for nordgaaende. I Vejsiderne laa spredt Rester af Automobiler og udbrændte Kampvogne, nogle laa væltet og knust paa Bjergskraaningerne. Hvert Øjeblik passerede vi Organisation Todts Folk, beskæftiget med Vejarbejde (Fyldning af Granatkratere, Tromling eller Indretning af Omkørsler, hvor Vejene var bortsprængt).

Vi blev kørt ud til Olymposstillingens vestre Fløj, og oppe i Bjergene her blev Kampen gennemgaaet. Derefter fortsatte vi til Larissa, som vi fandt fuldstændig i Ruiner, hovedsagelig som Følge af det store Jordskælvs Ødelæggelser, suppleret med Krigens. Turen fortsatte herfra ad en frygtelig daarlig Vej til Volos, som vi først naaede langt ud paa Aftenen. Vi overnattede paa et godt og velbygget Hotel; thi vi vækkedes Kl. 3 om Morgenen af et Jordskælv, kun et enkelt Stød; men hele Hotellet svingede. Det holdt imidlertid, og næste Morgen kørte vi til Thermopylæ for at høre om Englændernes Forsvar af det berømme-

lige Pas, og derefter fortsatte vi til Athen, hvor vi blev indkvarteret paa Hotel »Grand de Bretagne«.

Næste Morgen beundrede vi Udsigten til Akropolis fra Hotellets Taganlæg og blev derefter under kyndig Vejledning kørt rundt for at bese de historiske Bygninger og Steder. Om Eftermiddagen aflagde jeg Besøg hos den danske Minister Duurloo, og om Aftenen var vi Feltmarskal v. Lists Gæster paa Hotel »King George«.

Den følgende Dag besaa vi Ruinbyen Elevisis og Havnebyen Piræus og kørte derefter langs Kysten til Isthmen. Meningen var, at vi skulde besøge Korinth; men en italiensk Flaadeafdeling, der passerede Kanalen, sinkede os. Den permanente Vejbros var nemlig sprængt, saa at vi skulde passere ad en Feltbro med bevægeligt Broled. Turen til Peloponnes maatte opgives, og vi vendte tilbage til Athen. Næste Morgen fløj vi fra Athen langs den græske Østkyst over Saloniki og fulgte Strumadalen til Sofia. Der var her nær sket en Ulykke; i den Maskine, hvori jeg sad, var en 20 Personer, Militærattachéer og tyske Officerer, og da vi passerede Randbjergene paa den Slette, hvor Sofia ligger, gik Maskinen tæt over en stærkt solbeskinnet Bjergrand, medens der til højre for os laa en Bjergetop med Gletschere. Et saadant Sted er Vejrforholdene altid urolige, og Maskinen kændrede; men i sidste Øjeblik fik Flyveren atter rettet den op, saa at vi velbeholdent naaede Landingspladsen. Om Aftenen var vi den tyske Minister, Baron v. Richthofens Gæster (Richthofen var tidligere tysk Minister i København og kunde tale lidt Dansk).

Fra Sofia tog vi saa næste Dag tilbage med Toget ad samme Rute som paa Udrejsen. Samme Aften fik jeg og fire andre Vaabenattachéer en Kødforgiftning i Spisevognen, da vi kørte gennem Rumænien. For mit Vedkommende udartede det sig til Dysenteri, saa at jeg kom syg hjem og først atter var helt rask efter en 3 Ugers Forløb.

Jeg har skrevet ganske kort om Rejsen, da denne i sig selv næppe har saa megen Interesse. Heller ikke har jeg omtalt Krigsbegivenhederne, som maa være alle bekendt. Englænderne holdt endnu Kreta,

Højde ved Landsbyen Lamia med Udsigt mod Thermopylæ, som Englænderne havde besat. Her blev det tyske Angreb mod den engelske Stilling gennemgaaet.

da vi var i Athen, og vi havde to Gange under vort Ophold der Luftalarm.

Grækerne havde som før omtalt kæmpet tappert, og Soldaterne blev hjemsendt straks efter, at Landet var bleven besat. Under Turen gennem Grækenland passerede vi Flokke af saadanne hjemsendte Soldater, af hvilke dog mange senere søgte op i Makedoniens og Moreas Bjerge og begyndte Partisankrigen. Aarsagen hertil var antagelig dels Ønsket om at fortsætte Kampen mod de indtrængte Voldsmænd, dels den uholdbare Levnedsmiddelsituation, og dels den paafølgende Besættelse med italienske Tropper.

Straks efter Grækenlands Besættelse fastsatte Tyskerne en for dem meget fordelagtig Kurs paa tyske Penge, i Forhold til hvilke de græske kun havde ringe Værdi. Saa kom de tyske Opkøbere, og der blev derfor Vareknaphed. Da vi var i Athen, havde de græske Forretningsmænd dog gjort det Modtræk at sætte Varepriserne tilsvarende op. Værst var det imidlertid med Levnedsmidler. Udenfor Slagtere og Bagerere stod Folk i Queue. Minister Duurloo sagde, at hvis han ikke havde haft Konserves, havde han maattet sulte.

Naar de græske Partisaner var i Stand til at føre en fleraarig Krig mod Besættelsestropperne, skyldtes dette sikkert, at de italienske Militærmyndigheder i Grækenland i stor Stil solgte Vaaben og Ammunition til Grækerne. I 1942 blev den italienske Øverstkommanderende i Athen afløst og hjemkaldt for at drages til Regnskab for denne Forbrydelse. Tilsvarende Handel fandt iøvrigt Sted mellem italienske Generaler i Jugoslavien og Partisanerne der. Ogsaa paa Korsika maatte Regeringen i Rom skride ind overfor en General, der paa samme Maade drev en indbringende Handel.

I Jugoslavien havde Tyskerne desuden begaaet en Fejl ved Hjemsendelsen af den serbiske Hær, idet de havde iværksat den uden at sikre sig, at Vaabnene var bleven inddragne. Følgen var, at de serbiske Soldater drog hjem med deres Vaaben og straks efter aabnede Partisankrigen.

Det engelske Ekspeditionskorps (60.000 Mand) i Grækenland blev ogsaa berømmet af Tyskerne. Under Gennemgangen af de forskellige Kampepisoder blev der sagt, at Englænderne kæmpede tappert i velvalgte Stillinger; de naaede altid rettidigt at fuldføre Vej- og Brosprængninger og valgte ogsaa det rette Øjeblik til at gaa tilbage. Gang paa Gang blev Tyskerne tvunget til at foretage omgaaende Bevægelser gennem vanskeligt Terrain for at angribe en engelsk Stilling, og naar de saa stødte frem, var Stillingen forladt.

Forholdet mellem Grækere og Englændere var det bedst mulige.

At Kampene havde været haarde, viste de mange Kampvogns- og Automobilvrag, der laa spredt langs Vejsiderne lige fra Olympos over Athen til Isthmen. Vi besøgte en Byttelejr Øst for Athen, hvor der var samlet en Del endnu brugelige Vaaben med Ammunition, og kørte saa til en nærliggende Lejr paa Attikas Østkyst for tyske Bjergjægere. Soldaterne var ganske unge, kun 18 Aar; der var en ganske usædvanlig god Aand og Tone imellem dem. Jeg kom i Snak med en af Soldaterne, og han sammenlignede sig med Stolthed med Napoleons Soldater og sagde: »Nu er det vor Tur til at gaa ud og erobre Verden«. Chefen for Bjergjægerdivisionen, General Böhme, gik rundt og snakkede med Soldaterne som en Fader med sine Børn, og Soldaterne paa deres Side gav Udtryk for Respekt og Tillid.

Reisen til de baltiske Lande og Hviderusland (Ilmen Sø)

²⁸/₇ - ¹/₈ 1941.

Den ²²/₁₁ aabnede Tyskland Krigen mod Rusland. Man ventede en Lynkrig til Trods for Ruslands uhyre Terrainomraade. Ruslands Styrke vurderedes paa Basis af Erfaringerne fra den finsk-russiske Vinterkrig 1939, og Tysklands Gesandt og Militærattachéer i Moskva har antagelig intet faaet at se, hvoraf de kunde danne sig et rigtigere Skøn om den russiske Kampkraft, saavel Ruslands Forsvarsmagt (militære

Styrker) som Kapaciteten af dets Rustningsindustri. Man talte i Berlin om et Felttog paa 4, højst 6 Uger.

Felttogets første Maaned viste ogsaa Lynkrigens Symptomer; store Resultater naaedes i de store Knibtangsslag, og en Mængde Fanger fyldte de tyske Fangelejre. Vi, Militærattachéer, nærede dog Mistillid til de officielle tyske Tal for russiske Krigsfanger. Vi mente, at Egens Befolkning i det paagældende Slagomraade i mange Tilfælde blev talt med ved Optælling af Fanger. Dette kunde saa meget lettere ske, som de fleste russiske Soldater medførte civilt Tøj og trak i dette, naar de blev afskaaret fra deres egen Styrke.

Den tyske Offentlighed fik gennem Pressen Ørerne tudet fulde om Russernes Grusomheder, disse »Untermenschen«, der blev holdt i Slaveri af Sovjetembedsmændene og levede et usselt Liv i Fattigdom og Smuds.

De tyske Officerer, der kæmpede i Rusland, gav deres russiske Modstander følgende Skudsmaal:

Det russiske Flyvervaaben var kun af ringe Værdi.

Det russiske Panservaaben var udmærket, vel uddannet efter de samme Principper som det tyske.

Det russiske Fodfolk — hvadenten det var Mænd eller Kvinder — kæmpede tappert. Det var især glimrende i Forsvaret; skulde en Stilling holdes, blev der kæmpet til sidste Mand. Selv de saarede vilde ikke give op, men skød paa de tyske Sanitetsoldater, stak med Bajonetten eller kastede Haandgranater. Denne Kampaand, mente man, skyldtes følgende Omstændigheder,

dels at Sovjetkommisærerne med Pistolen i Haand tvang dem til at kæmpe,

dels det Rygte, at Tyskerne pinte og dræbte deres Fanger.

Det russiske Artilleri var godt, saalænge der kun var Tale om at skyde som Batteri (altsaa i smaa Led); men at samle Batteriernes Ild inden for Afdeling, Regiment eller højere Led magtede Russerne ikke.

Dertil kom, at den højere Føring (Armégruppechefer og Arméchefer) og den mellemste Føring (Armékorpschefer og Divisionschefer) svigtede.

Dette var altsaa den tyske Opfattelse, og det kan tænkes, at Stalin i 1941 savnede de Generaler, der blev henrettet efter Marskal Tucha-schewski Processen i 1939, og som alle havde videnskabelig Militær-uddannelse paa Zartidens Officersskoler.

Hvad Rygtet om Drab af Krigsfanger angaar, maa man tage i Betragtning, at Waffen-SS bestod af Partisoldater, der selvsagt fulgte den Parole, der blev givet fra oven. Visse SS-Divisioner bl. a. SS-Division Totenkopf aflagde saaledes Løfte om ikke at tage Fanger, d. v. s., at alle Russere blev dræbt. Aktion skaber Reaktion, Russerne optraadte derfor ganske naturligt paa samme Maade overfor SS-Soldater. Dette Forhold fik bl. a. Betydning for Frikorps Danmark, der i en Periode i 1942 var underlagt SS-Division Totenkopf.

Naar den tyske Presse viste Krigsfotografier af russiske Krigsfanger, havde man med Forkærlighed udvalgt bestialsk udseende Typer.

Tyskerne vilde ikke tage tidligere russiske Zarofficerer (Emigranter) til aktiv Tieneste, derimod anvendte de en Del som Tolke i Krigsfangelejrene. I en officiel Rapport fra en af disse til en overordnet tysk Myn-dighed berettes om en Gruppe tyske Fangelejre ved Minsk:

Mange af Lejrene bestod blot af den bare Mark, omgærdet af Pig-traad. Maden var knap, og for selv mindre Forseelser idømtes Pisk.

Tolkene hjalp med til at sortere Fangerne i Grupper, der hver kom til sin Lejr.

Ukrainere blev menneskeligt behandlede og sendt til Ukraine, hvor de indgik i den nyoprettede ukrainske Milit.

Hviderussere samledes i en Gruppe for sig.

Kommissærer, overbeviste Kommuniste og Jøder blev straks sorteret fra og skudt.

Alle Asiater samledes i en særlig Lejr, hvor de efterhaanden blev skudt. Blandt de sibiriske Tropper var mange Sønner af Kulakker (russiske Storbønder), som var forviste til Sibirien, og som altsaa i Virkeligheden ikke var Asiater.

Alt i alt afhang dog Krigsfangernes Behandling af Lejrkommandanterne, og enkelte af disse var humane og menneskelige; men andre havde sadistiske Tilbøjeligheder, og deres Lejre mindede stærkt om Slagtehuse.

Maaske er ovennævnte Skildring noget farvet, men der maa dog være noget om det, naar det fremtræder i en officiel Rapport.

Tyskerne forstaaer ikke andre Folks Mentalitet, det har de til fulde vist over alt. Hvis de i Rusland var fremtraadt som Befriere og ikke som Erobrerfolk, havde de sikkert kunnet vinde Befolkningen — i alt Fald Landbefolkningen, hvis den igen havde faaet Ejendomsret til Jorden. I de baltiske Lande blev de ganske vist hilst som Befriere; men Begejstringen forduftede, da man blev klar over, at de baltiske Stater ikke skulde genoprettes. Disse tre Stater skulde som gammelt tysk Land indkorporeres i det stortyske Rige. Hele Pressen var i en lang Periode fyldt med Beretninger om den tyske Ridderordens Kolonisation af disse Stater, og de litauiske, lettiske og estniske Byer optraadte som Hansestæder. — I det egentlige Rusland blev Kolchoserne bibeholdt, derved sikrede Tyskerne sig, at Jorden blev effektivt udnyttet, saaledes at den tyske Hær og Administration kunde brødfødes.

Udnyttelsen af Jorden blev dog i høj Grad vanskeliggjort som Følge af Russernes systematiske Ødelæggelse af alle Landbrugsmaskiner m. m., Bortførelse af Heste og Kvæg. Først i 1942 naaede Tyskerne i Ukraine at frembringe saa meget Korn, at de foruden at brødføde Hære og Administration i Rusland kunde sende Vognladninger af Korn m. m. til Tyskland.

Rejsen.

Vi medførte hver et uldent Tæppe og en Daase Insektpulver i vor Kuffert.

Turen gik med Sovevogn til Königsberg, derfra med Flyvemaskine til Riga, hvor vi fik gennemgaaet Kampene ved Dünabroerne og saa, hvorledes Russerne havde ødelagt de historiske gamle Bygninger, (bl. a. Mariekirken og Ridderhuset), inden de trak sig ud af Byen. Fra Riga fløj vi til Dünaburg, hvorfra Rejsen fortsattes i aaben Bil til Pskow. Denne Gang var det imidlertid ikke almindelige Personvogne, men Militærbiler, beregnet til Kørsel i Terrainet, specielt russisk Terrain. Fjedrene var stærke og stive, Sæderne var anbragt højt paa Understellet, og man maatte derfor holde sig godt fast under de djævelske Rystelser, man var udsat for. Vognene var fremstillet i Frankrig og skulde nu prøvekøres paa vor Rejse.

Efter dansk Maalestok maatte Vejen Dünaburg—Pskow karakteriseres som en bred Markvej af daarlig Kvalitet; men som Forsyningsvej til de tyske Hære, der opererede mod Leningrad og Ilmen Søen, blev den af Tyskerne betegnet som »Rollbahn«. Vejen var ujævn paa Grund af de dybe Hjulspor, Lastvognene havde skaaret, og i tørt Vejr var den belagt med 30—40 cm Støv, i Regn med lige saa meget Mudder. Undervejs passerede vi det ene lange Forsyningstog efter det andet. De kørte stærkt og var indhyllet i Støvskyer, som vi tog vor Part af under Passagen.

Kampen havde fulgt Landevejen; overalt ved denne laa afbrændte Huse og Gaarde; disse var alle af Træ med Murstensovn og Skorsten. Hvor Husene havde ligget, saas kun en Brandtomt med en Dynge Mursten i Midten. Nu og da saa vi gamle Folk rode i Murstendynge for om muligt at finde noget, som Ilden havde skaanet. Ved Midnatstid passerede vi Byen Ostrow, der med sine Murstenschuse laa helt i Ruiner. Langs Vejsiderne og paa de tilstødende Marker laa Vrag af sønderskudte og udbrændte Panservogne og Kampvogne samt Skyts

af alle Typer. Hvad der endnu kunde anvendes var fjernet fra Vraene. Nord for Düna var det for det meste Panservogne og lette Kampvogne, længere mod Nord var det mellemsvære og tunge. Syd for Pskow havde der staaet et Panserslag, her talte vi op til 50 tunge Kampvogne.

I Pskow, der ligger ved Sydenden af Peipus Søen, blev vi indkvarteret i Telte og sov paa Halm. Nu fik vi Brug for vore Tæpper.

Næste Dag besaa vi Byen. Domkirken var af Sovjet omdannet til Bolsjevikumuseum; men Befolkningen havde gemt Kirkeklenodierne og de gamle Helgenbilleder. De blev nu hentet frem, og Tyskerne sagde, at Kirken skulde indvies som saadan den 2. August. En anden Kirke var anvendt som Benzindepot. I et Nonnekloster var den ene Fløj indrettet til Kino, Kirken var Automobilværksted, og i den anden Fløj, hvor Nonnerne havde haft deres Celler, havde der været Fængsel. Tyskerne paastod, at Russerne, inden de trak sig ud af Byen, havde dræbt deres politiske Fanger, Blodpøle og Rester af Beklædningsgenstande laa spredt i Cellerne. Vi saa et Beboelseshus, der i Zartiden havde kendt bedre Dage; dengang boede der 4 Familier i det, nu boede der 16. Der tilkommer nemlig efter Loven kun hvert Individ i Rusland 9 m² Gulvflade, og der bor derfor flere Familier i samme Værelse. Vi talte med en russisk Kaptajn fra Zartiden, som bl. a. boede der. Han ernærede sig som Arbejder, tjente 300 Rubler om Maaenen, hvad der lige slog til til at leve for. Han var klædt i Overalls og havde Kludsko, mere havde han ikke Raad til; et Sæt Tøj kostede 300 Rubler, et Par Støvler 150 Rubler.

Fra Pskow kørte vi over Dno frem til 30. Divisions Kommandostation Sydvest for Ilmen Søen. Divisionen var under Angreb mod Staraja Russa; vi kørte frem til en Stilling, der lige var taget fra Russerne, og saa paa Kampen; 800 m foran os faldt de russiske Granater, og Tyskerne havde lige skudt en russisk Landsby i Brand. I Stillingen laa tyske Soldater af 2. Linie (Reserve for de kæmpende Soldater foran) og spiste deres Mad. Imellem og uden om dem laa de faldne

Russere, som endnu ikke var ført bort. En Russer var dræbt af et Skud gennem Brystet, netop som han vilde kaste en Molotow=Cocktail (d. v. s. en Brandflaske). Kuglen var passeret gennem Flasken, hvis Rester han endnu havde i Haanden, og Vædsken var eksploderet og havde brændt Uniformen af ham. Divisionschefen, General Toppelkirch, som jeg iøvrigt havde set i Berlin, forklarede, hvad Divisionens Opgave var, og hvad den havde udrettet. Jeg opdagede ved den Lejlighed, at de Orienteringer, vi daglig fik i Overkommandoen ikke helt svarede til Sandheden. En By, som Generalen meddelte, at Divisionen havde taget den foregaaende Dag, havde jeg faaet opgivet som erobret for 12—14 Dage siden. Tilsvarende for den Nord for 30. Division staaende 22. Division.

Vi overnattede ved Divisionens Kommandostation i 3=Mands Telte uden at blive forstyrret af russiske Flyvere. Da vi spurgte Generalen, om han blev generet af dem, svarede han, at de saas aldrig. I Nærheden af Kommandostationen stod imidlertid en 20 cm's Morterafdeling i Stilling; hver af de store Kanoner var udmærket sløret og lignede en lille Trægruppe som de mange andre, der fandtes i dette Terrain. Jeg komplimenterede Kommandøren for en af disse Kanoner for det udmærkede Arbejde, og han svarede, at det havde de været nødsaget til at lave, for den foregaaende Aften havde de maattet udstaa et alvorligt Angreb af russiske Flyvere.

Næste Dag kørte vi tilbage til Pskow. Paa Grund af Partisanfarens kunde vi ikke — som planlagt — køre til Minsk, men maatte lægge Vejen gennem Letland, naaede om Aftenen til Kemerii Badehotel ved Rigaer Bugten og fik for første Gang under Rejsen varmt Bad og kunde komme af Klæderne og i Seng.

Den næste Dag kørte vi over Schaulen—Tauroggen til Tilsit, hvor General Matsky inviterede os til Middag, fortsatte derefter til Königsberg, hvor vi tog Toget til Berlin. — Det havde været en meget anstrengende, men interessant Rejse. Vi fik slet ikke Brug for Insektpulveret.

Under hele Rejsen i Rusland levede vi af Feltkost. Alle spiste det samme, lige fra General til Menig. Om Morgenens fik vi Kaffesurrogat med Sukker uden Fløde, tykke Skiver Rugbrød med Margarine, Ost og Pølse, saa meget man ønskede. Til Middag Eintopf (Ærter, Kaalrabi eller almindelig Suppe med Grøntsager (Trockengemüse), hvori var blandet smaa Stykker Flæsk eller Kød), dertil Kartoffler og Rugbrød. Om Aftenen atter Kaffesurrogat og Rugbrød som Morgenmaaltidet.

I Hviderusland var Jordbruget forsømt, Landsbyerne saa fattige og triste ud, ingen Haver livede op. Befolkningen halvsultede, Børnene tiggede Brød af os. I de baltiske Stater var Jorden opdyrket som i Danmark, Landsbyerne havde Murstenshuse med Haver, Vejene var gode. Mange Steder var dog russiske Krigsfanger i Gang med Vejarbejde, særlig paa Vejen Pskow—Riga, som af Tyskerne brugtes som »Rollbahn«.

Kursen paa russiske Penge i Hviderusland og Baltikum var ogsaa fastsat til en for Tyskerne gunstig Kurs (1 Rubel = 10 Pfennig). Der var derfor overalt Vareknaphed til Stede, og i lettiske og litauiske Byer saa vi under Gennemkørslen det typiske Krigsbillede, store Queuer af Kvinder og Børn, som taalmodigt ventede udenfor Slagtere og Bagere paa deres Tur til at komme ind og gøre Indkøb. Under Hjemrejsen passerede vi Riga ved 6-Tiden om Morgenens, og da var der allerede store Opstillinger udenfor Levnedsmiddelforretningerne til Trods for, at disse først aabnede ved 8-Tiden.

Det første Standsningsstød – Moskvaoffensiven Oktober 1941.

Den 1. Oktober stod de tyske Hære, der rykkede mod Moskva, i Hovedsagen i en Halvkreds om Byen i en Linie fra Kalinin over Kaluga til Tula. 2 Panserarméer støttede Fodfolksdivisionernes Fremrykning, nemlig Generaloberst Höppners Panserarmé fra Vest og Generaloberst Guderians fra Syd over Tula.

Hitler vilde, ligesom i sin Tid Napoleon, erobre Moskva, Russernes hellige By. Men hvad der lykkedes Napoleon med Tropper, der til Fods havde marcheret den lange Vej, mislykkedes for Hitler med sine mekaniserede og motoriserede Tropper og til Trods for hans Overlegenhed i Luften.

De første 3—4 Dage fulgte Lykken de tyske Tropper, de havde Fremgang over alt; men saa satte Vinteren ind. Den kom usædvanlig tidligt og blev unormal haard. De tyske Soldater havde ingen Vinterudrustning, der kunde skærme dem mod denne Fjende. Mange fik alvorlige Forfrysninger, saa at de blev Invalider for Livstid; i Bad Saarow saa jeg senere adskillige med disse uhyggelige Lemlæstelser. Kulden gjorde ogsaa stor Høst blandt de Soldater, der blev saaret under Kampen. Det værste for Tyskerne var imidlertid, at Olien frøs i Kampvogne, Motorkøretøjer og Flyvemaskiner, saaledes at man først maatte varme Motorerne op, inden de kunde komme i Gang.

Det tyske Fodfolk maatte derfor kæmpe uden Støtte af Panser- og Flyvervaaben og uden Værn mod Kulden. Langsomt og under sejt Modstand trak det sig tilbage. Panserarméerne efterlod Størstedelen af deres Kampvogne og Motorvogne og fulgte med Fodfolket. Tilbagegangen standsede i Linien Rzew—Suchinitschi—Orel.

Moskva var reddet.

Ved Leningrad var Tyskerne naaet helt frem til Forstæderne; men Kampene var saa haarde, at de mente, det vilde koste mindre at sulte Byen til Overgivelse. Sydkysten af Ladoga Søen til Wolchowflodens Munding var dengang i tysk Haand, medens Finnerne paa Søens Nordøstside var trængt frem til Swirfloden.

Da Ladoga Søen lagde til, førte Russerne imidlertid en Jernbane fra Leningrad over Søen, evakuerede den Del af Befolkningen, der ikke var Brug for og fik Forstærkninger af Tropper, Vaaben og Materiel samt Levnedsmidler tilført. Senere førte Tyskerne en Offensiv frem fra Wolchow mod Nordøst for at faa Forbindelse med Finnerne ved Swir, men blev slaet og trak sig atter tilbage bag Wolchowfloden.

Den tyske Hærs Øverstbefalende, Feltmarskal v. Brauchschitz havde taget sin Afsked, da Moskvaoffensiven begyndte; som officiel Motivering blev anført Sygdom. Chefen for den nordlige tyske Hærgruppe (Leningradfronten), Feltmarskal Ritter von Leeb tog ligeledes sin Afsked paa Grund af Sygdom.

Hitler overtog nu selv Posten som Øverstbefalende for den tyske Hær.

Paa Grund af Tyskernes svigtende Vaabenlykke under Vinterfelttoget faldt der nu en Række Afskedigelser blandt de prøvede tyske Hærførere, og samme Skæbne blev en hel Del Korps- og Divisionschefer til Del. Herom skal jeg nærmere berette andet Sted.

I Hjemlandet blev der sat en storstilet Vinterindsamling i Gang. Pelskaaber, Muffer og andet Pelsværk, al Slags uldent Undertøj indsamledes i Hjemmene. Fabrikation af Pelskapper (Faareskind) blev sat i Gang. Det var imidlertid for sent, at denne Aktion blev sat i Værk, kun en Brøkdæl af Soldaterne kom det til Gode. I Etapeomraaderne bag den kæmpende Front laa der store Depoter af Skind- og Uldbeklædning, som ikke kunde komme frem, fordi Lokomotiverne ikke var konstruerede til Kørsel i stærk Kulde, og Lastvogne heller ikke kunde anvendes. Man gik over til at lave de almindelige Trænvogne om til Slæder, men manglede Heste; de maatte først fremskaffes ved Køb og Rekvisition i Hjemlandet og de besatte Lande.

Kuldegraderne paa Fronten i Rusland var over 40; intet Under, at de tyske Tropper maatte gaa tilbage.

I den nye Stilling kunde der paa Grund af Frontens Udstrækning ikke skabes en sammenhængende Linie; men Forsvaret grupperedes om Støttestrukturer i Terrain, der gav gode Betingelser for Forsvar, ved Vejs- og Jernbaneknudepunkter. Disse Støttestrukturer indrettedes til Forsvar mod alle Sider og blev kaldt »Pindsvinestillinger«. Saadanne Pindsvinestillinger har man selvfølgelig kendt tidligere; men nu udviklede Tyskerne en Pindsvinetaktik i større Stil.

De tyske Tropper i Pindsvinestillingerne dækkede de øvrige Trop-

pers Tilbagegang; de forfølgende Russere maatte sætte en Styrke ind paa at angribe Stillingerne, og det kunde først ske effektivt, naar disse var helt omringede. Andre russiske Styrker omgik Pindsvinestillingerne og fortsatte Forfølgelsen.

Havde Tyskerne nu tilstrækkelig store Reserver i Behold, kunde de ved Modangreb bringe Russerne i Klemme mellem Angrebsstyrken og Pindsvinestillingerne og maaske tilintetgøre dem, saa at det tabte Terrain blev generobret.

I Mellemtiden blev de indesluttede tyske Styrker i Pindsvinestillingerne forplejet og forsynet med Vaaben og Ammunition ad Luftvejen.

Raadede Tyskerne ikke over saa store Reserver, at et saadant Resultat kunde opnaas, maatte Styrkerne i Pindsvinestillingerne frigøres, saa at de kunde naa tilbage til de tyske Linier. Til dette Formaal satte Tyskerne et nyt Vaaben ind, som blev gennemprøvet under Vinterkampene 1941—42, saaledes at det i Foraaret 1942 kunde fremstilles i Serie til Brug under Sommeroffensiven. Det nye Vaaben kaldtes »Nebelwerfer« og udskød Granater med en hidtil ukendt stor Sprængvirkning. Med dette nye Vaaben blev der skudt Breche i Ringen af russiske Tropper, saa at de indesluttede Tyskere kunde trække sig igennem tilbage til de tyske Stillinger.

Faktisk skete det ofte under Vinterkrigen, at Russerne fik dannet Kedler efter tysk Mønster; men de indesluttede Tyskere blev hver Gang frigjort ved Hjælp af disse »Nebelwerfere« og undslap.

De gode Resultater af Pindsvinetaktiken førte til, at Hitler gav Ordre til, at ingen Divisions- eller højere Chef maatte trække sine Styrker tilbage uden efter hans Ordre.

Pindsvinetaktikken kan imidlertid kun gennemføres med tilfredsstillende Resultat, hvis man har Overherredømme i Luften, saa at man kan forsvare Pindsvinestillingerne mod fjendtlige Flyverangreb og fremføre Forsyninger til de afskaarne Tropper i Stillingerne. Endvidere maa man raade over eller kunne fremskaffe Reserver, der kan sættes ind

til Generobring af det tabte Terrain. Er disse to Faktorer ikke til Stede, er Pindsvinetaktikken formaalsløs. Har man da tilmed ikke tilstrækkelig mange Vaaben (»Nebelwerfere«) til at frigøre de afskaarne Tropper (f. Eks. som Følge af Bombning af Rustningsfabrikker), vil en Anvendelse af Pindsvinetaktikken kun betyde et taabeligt Offer af Personel og Materiel.

For Russernes Vedkommende var Vinterkrigen den første Opmuntring.

De russiske Troppers Moral blev hævet, Førerne fik Selvtillid. De daarlige Førere var efterhaanden bleven afløst af bedre (mange faldt, andre blev uden Skaansel afskediget). De russiske Soldater var vant til Kulden og taalte den godt, de var desuden vel udrustede imod den. Deres Skindhuer med Øreklapper, deres Træskostøvler var saa gode, at de tyske Soldater straks tog disse Beklædningsgenstande fra faldne Russere. Deres Uniformer var imprægneret med en kemisk Vædske, saa at de altid holdt Kroppen varm.

Der blev trukket sibiriske Tropper fra Østsibirien til Europa, og disse Soldater viste sig at være virkelige Elitetropper. Den russiske Mobilisering blev helt gennemført, og af den aarlige Tilgang paa 2 Millioner Mand blev nye Hære oprettet. Det vanskelige Spørgsmaal var Fremskaffelse af egnede Befalingsmænd; thi saadanne kan ikke improviseres.

Stalin fandt paa Raad.

- Han afskaffede Kommissærerne i den russiske Hær, de blev — hver efter den politiske Stilling, de havde haft ved de militære Led (Deling, Kompagni, Bataillon, Regiment m. m.) — udnævnt til Befalingsmænd i Hæren (Løjtnant, Kaptajn, Oberstløjtnant, Oberst m. m.) og fik Kommando.
- Han genindførte de gamle Regimentsnavne og Faner samt de gamle Officersgrader.

- Han lagde Propagandaen om. Medens der tidligere altid var talt om Sovjetrepublikkernes Krig mod Tyskland, blev det nu til Kampen for det store, hellige Rusland mod de tyske Voldsmænd, der voldtog Kvinder og dræbte Krigsfanger.
- Han udsonede sig med Kirken, saa at Patriark og Poper i Kirkerne anraabte om Hjælp i den retfærdige Kamp.

Alt dette fremkaldte en stærk Bølge af Nationalfølelse og Begejstring og bevirkede tillige, at de gamle Zarofficer og underofficerer, der var spredt over det uhyre Rige, atter meldte sig til Fanerne. Paa denne Maade fik de nyoprettede Hærafdelinger en tilstrækkelig Ramme af veluddannede og krigserfarne Befalingsmænd.

Endnu maa nævnes, at Russerne havde været tilstrækkelig forudseende til i Tide at overflytte en stor Del af de for Rustningsindustrien vigtige og uerstattelige Maskiner fra Fabriksdistrikterne ved Leningrad, Moskva og i Donezomraadet til de store Industriegne i Ural og Vestsibirien.

Nye Vaaben m. m.

Det er en Selvfølge, at alt, hvad der vedrørte nye tyske Vaaben, blev holdt strengt hemmeligt og ikke var tilgængeligt for uvedkommende.

Tyskerne havde som tidligere omtalt konstrueret og fremstillet et nyt Vaaben »Nebelwerferen«, hvis Granater havde en Ladning af et hemmelighedsfuldt Sprængstof.

»Nebelwerferen« var udstyret med 8 sammenbyggede Kanonrør, der hvert kunde tage 4 Granater. Affyringen skete ad elektrisk Vej, ved at man i Dækning et Stykke borte fra »Werferen« sluttede den elektriske Strøm ved at trykke paa en Kontakt i et Tændbatteri. Alle 32 Granater gik i Lag paa 8 i Løbet af 2 Minutter.

Alt levende indenfor en Cirkel om en Granats Sprængningspunkt og med Radius paa 300 m blev dræbt. De faldne syntes at være

uskadte; men ved Obduktion viste det sig, at alle Bløddede var sprængt.

Man sagde, at dette nye Sprængstof var baseret paa Sprængningen af Uranatomet.

Det nye Vaaben var i Begyndelsen meget farligt at bruge; thi forefaldt Mundingsprængere, betød det Døden for Betjeningsmandskabet. Naar Vaabnet skulde anvendes, blev der derfor formeret »Sonderkommandos« af Officerer til Betjening. Efterhaanden som man indhøstede Erfaringer, blev Konstruktionen forbedret og saa sikker, at den i 1942 Foraaret kunde fremstilles i Serie.

Vaabnet har iøvrigt til Stadighed været under Udvikling, Skudvidden er bleven større, Virkningsomraadet fordoblet.

Tyskerne havde ogsaa fremstillet nye Arter af Krigsgas, vistnok med Henblik paa en eventuel Invasion i England.

De tyske Soldater paa de normanniske Øer havde været en Slags Forsøgskaniner og prøvet Gassen. Den bedøvede Mennesker i 24—48 Timer og havde ingen skadelige Eftervirkninger. Store Depoter af denne Gas skal være oplagt bl. a. i Holland.

Desuden var der fremstillet en ny blæretrækkende Krigsgas, endnu værre end Sennepsgassen under forrige Verdenskrig. De Beskyttelsesmidler (Gummiklæder og Clorkalk), som man anvendte overfor Sennepsgassen, duede ikke overfor den nye.

Russerne viste sig som fremragende Teknikere og fremstillede udmærkede Vaaben.

Her skal blot nævnes et Par Eksempler:

Russisk Maskinpistol, der kun bestod af en halv Snes Dele i Mod sætning til den tyske, der bestod af ca. 70.

Russisk Kampvogn T 34, der viste sig saa fremragende, at Tyskerne kopierede den.

Stalinorglet, en Granatkaster med 8, 16 eller 32 sammenbyggede Rør. Granaterne havde dog ikke tilnærmelsesvis saa stor Virkning, som »Nebelwerferens« Granater.

2. KAPITEL

Tyskland paa Vej til Nederlaget. (Stalingrad 1942).

Stemningen i Berlin 1942.

Tilbagetrækningen af de tyske Tropper paa Østfronten under Vinterkrigen 1941—42 satte ikke nævneværdige Spor paa Stemningen i Berlin. Chefen for Propagandaen, Rigsminister, Dr. Goebbels, forstod paa mesterlig Vis at tilsløre Begivenhederne, og Folk talte kun om den nye Foraarsoffensiv, der helt skulde knuse Rusland. Dertil kom Offentliggørelse af de store Sænkningstal, der skulde bevise U-baadskrigens Effektivitet overfor England, og som yderligere Stimulans fastslog Pressen, at den amerikanske Hjælp til England kun var at regne som »Bluff«, og man gjorde sig lystig over de forenede Staters Oplysninger om deres Rustningsindustri Kapacitet.

Der var heller ikke under Vinterkrigen forefaldet nogen større Katastrofe for de tyske Tropper. Naar det var lykkedes Russerne at indslutte tyske Styrker i en Kedel, var de altid sluppet ud, takket være deres »Nebelwerfere«. Tabene under Vinterfelttoget var selvsagt meget store; men man var fra sidste Verdenskrig klar over, hvor demoraliserende Offentliggørelse af Tablister virkede, og derfor var man i denne Krig gaaet over til kun at sende Meddelelse til de Familier, der havde lidt Tab. Mangen Gang kom den officielle Skrivelse om Tabet først 1—2 Maaneder efter, at den paagældende Familiefader eller Søn var faldet. Paa Grund af denne Hemmeligholdelse kunde Hitler i sine

Taler give falske Oplysninger om Krigens Tab, uden at nogen var i Stand til at rejse Kritik.

Paa nogle mindre Rejser havde jeg lagt Mærke til, at Bygningskomplekser, der nu var i Brug som militære Kaserner, tidligere havde været Sindssyge- eller Aandssvageanstalter. Hos mine Kammerater fik jeg nu at vide, at der i Tyskland ikke mere eksisterer sindssyge eller aandssvage. Disse Patienter var efterhaanden bleven likvideret — man sagde, at de nye Krigsgasser var bleven prøvet paa dem — og deres Paarørende havde fra den paagældende Anstalt kun faaet en kort Meddelelse om, at Patienten var død og begravet (brændt). Allerede i 1941 havde Biskoppen af Münster, Grev von Galén, en frygtløs, katolsk Prælat, fra Prædikestolen holdt 3 fordømmende Taler mod Nazistytet. I disse Taler kom han netop ind paa Drabet af disse ulykkelige Patienter, der ikke kunde protestere, end sige forsvare sig; endvidere nævnte han Overgrebene mod den katolske Kirke og de vilkaarlige og ulovlige Arrestationer af tyske Medborgere, som Naziembedsmændene foretog. Han sendte sine 3 Taler med en Bønsskrivelse til Hitler, som han ansaa for at være uvidende om de paaklagede Forhold, og besvor ham at bringe disse Ugerninger til Ophør. Himmler vilde have Biskoppen arresteret; men Göring holdt Haanden over ham; og saa vidt jeg ved, var han endnu i 1943 i Frihed.

Man kunde i 1942 Foraaret se paa Befolkningen i Berlin, at den var underernæret. Hudfarven var graa og usund. Særlig gik det ud over de haardt arbejdende i Rustningsfabrikkerne, og selv om de, sammenlignet med andre Arbejdere, fik et lille ekstra Tilskud, forslog det ikke, og ofte hændte det, at Arbejdere faldt besvimet om ved Maskinerne. Arbejdsevnen gik ned til 60 %. Der blev selvfølgelig arbejdet over hver Dag; men Arbejderne fik kun deres normale Arbejds løn, Overarbejds pengene skulde først udbetales dem, naar Krigen var Slut. Disse Forhold virkede mere nedstemmende end Vinterens Krigsbegivenheder; dertil kom saa Vareknapheden. Beklædningsgenstande, Køkkensager o. l. kunde næppe fremskaffes. Udenfor Grønthandlerne stod Husmødrene

i lange Queuer, ventede maaske i Timer for, naar deres Tur kom, blot at faa at vide, at alt var udsolgt.

Intet Under, at Sort-Børs Handelen florerede, til Trods for den strenge Straf (Døden), hvis man blev opdaget. Der handlede især med Madvarer og Tobak. Tyskerne regnede man tidligere som ubestikkelige; men nu kunde man i Forretningerne lokke Varer frem, der af Mynstighederne var beslaglagt til anden Brug, blot ved at staa med $\frac{1}{4}$ Pund Smør eller en Æske Cigaretter i Haanden. Raadede man i Legationerne over fremmed Valuta (svensk eller svejtsisk), kunde man fra et Frilager i Hamburg købe: Kaffe, The, Kakao og Tobak, saameget man ønskede.

I Efteraaret 1942 indtraf dog en Lettelse i Levnedsmiddelsituationen, idet der fra Ukraine kom Vognladninger med Korn, Æg og Kød. Naar disse Beholdninger imidlertid skulde fordeles paa hele den tyske Befolkning, betød det kun smaa Tillæg til de fastsatte Rationer, og Tillæg paa 50 g mærkedes knapt.

Folk begyndte ogsaa at kritisere de mange udenlandske Arbejdere, som blev trukket til for at forcere Rustningsindustrien. Dels skulde de forplejes, d. v. s. de forbrugte af de Beholdninger af Levnedsmidler, der var bestemt til Landets egne Børn, dels kunde de i en given Situation betyde en Fare for det tyske Statssamfund. Man hvervede i den besatte Del af Rusland Mænd og Kvinder, der i store Godstog blev transporteret til Tyskland og anvendt til Landarbejde og i Rustningsindustrien. Til at begynde med fik de tyske Opsynsmænd i de russiske Arbejdslejr Ordre til at behandle dem strengt. De maatte ikke tale med Arbejderne, kun give Ordre; Eder og Slag kunde derimod anvendes efter Behag. I Løbet af Aaret blev der imidlertid efter Hitlers Ordre afholdt sammenlignende Forsøg mellem tyske og russiske Arbejdere i forskellige Virksomheder, og det viste sig da, at den russiske Arbejder havde større Arbejdsevne end den tyske og ogsaa større teknisk Snille. Russeren kunde f. Eks. faa en defekt Maskine i Drift i Tilfælde, hvor Tyskeren gav op.

Sidst paa Aaret befalede Hitler derfor i en ny Instruktion, at nu

skulde de russiske Arbejdere behandles bedre. De flittige skulde have et anerkendende Ord, et Tillæg til Madrationen, eventuelt en Cigaret; men — som en Opsynsmand sagde — det er meget vanskeligt pludselig at at lægge Tonen om og gaa fra Slag og Forbandelser over til rosende Ord og Ekstrarationer. At et saadant Omslag heller ikke kan skabe Ændring i Følelser viser følgende »tyske« Historie, der var i Omløb i Berlin og derfor ikke behøver at være sand: En større, tysk Landmand havde faaet tildelt 50 Polakker og Russere som Arbejds-kraft. En af Russerne var en dygtig Landmand og meget flittig, han fik derfor ofte Ekstraforplejning og Cigaretter af Tyskeren, som ogsaa af og til talte venligt med ham. Efter at de russiske Hære havde befriet Stalingrad og kastet Tyskerne tilbage mod Vest, sagde Russeren en Dag til Tyskeren: Nu kommer de russiske Hære snart til Berlin. De har imidlertid behandlet mig venligt, det skal jeg nok fortælle mine Lands-mænd og sige: Sofort töten, nicht quälen.

Efter Stalingrad gav Hitler ved Rigsminister Goebbels Ordre til total Mobilisering. Alle Mænd, der ikke var krigsbrugelige, men arbejdsdygtige, skulde anvendes i Rustningsindustrien, offentlige Kontorer o. l., Kvinder skulde anvendes paa tilsvarende Maade, fritaget var kun Kvinder med flere end 3 Børn. Ved denne Forordning slog Hitler den tyske Middelstand i Stykker, den Folkegruppe, som havde hjulpet ham til Magten. Mange af disse Kvinder, der havde deres Mænd paa Fronterne, drev Mandens Forretning videre; og det var en af de Ting, der holdt Modet oppe hos Frontsoldaterne, at de vidste, at deres Forretninger eksisterede og kunde føres videre, naar de ved Krigens Slutning kom hjem. Nu maatte Smaaforretningerne lukke, fordi Kvinderne skulde arbejde i Rustningsfabrikkerne. Stemningen i Hjemmene sank under Nul, og man kunde høre Udtalelser som f. Eks.: Hitler har ikke opfyldt et eneste af hans mange Løfter. Havde vi anet det, havde vi aldrig givet ham vor Stemme.

Den tyske Propaganda.

Som ingen Sinde tidligere har Tyskerne under denne Krig taget Propagandaen i sin Tjeneste, og Hitler har paa dette Omraade fundet en genial Leder og Organisator i Goebbels. Denne Mands Evne til at forherlige tyske Sejre og Fremgang og til at tilsløre Uheld og Nederlag, saa at de for Menigmand fremtræder som planmæssige Tilbageog og Afværgesejre, er ganske uovertruffet. Hans ugentlige »Lederartikel« i hans Blad »Das Reich« var den Kilde, hvoraf mange hentede Trøst, naar Efterretningerne syntes ugunstige, og altid havde han noget nyt, som kunde stimulere Udholdenhed og Tro paa Sejren. Naar det gik uheldigt i Rusland, reduceredes Kampen paa denne Front til kun at være af sekundær Karakter, den afgørende Front var mod Vest. Smilede Lykken til de tyske Hære i Øst, var Vestfronten sekundær og Kampen i Rusland afgørende. Paa samme Maade i Nordafrika, da det gik galt, var Krigen her kun en betydningsløs March frem og tilbage over et Stykke Sand. Senere da nye Uheld indtraf, greb han til mer eller mindre hemmelighedsfulde Udtalelser om nye Mirakelvaaben, der skulde vende Krigslykken.

Der formeredes Propagandakompagnier, hvori indgik dygtige Journalister og Fotografer; disse blev fordelt som menige eller Befalingsmænd til de forskellige Forsvarsgrupper: Hær, Marine og Flyvervaaben, og deltog til Lands i de forreste Leds Kamp, til Søs i U-baadstogter eller om Bord paa andre af Marinens Skibe og i Luften paa Flyverstogter. Under Kampene skrev de deres Artikler og fotograferede samtidig Kamphandlingerne, mange faldt under Udøvelsen af deres Gerning. Resultatet af deres Arbejde fremkom i Pressen som »P. K. Berichte«, hvor de paa tysk Maner i svulstigt Sprog forherligede en udført Bedrift. Filmene blev samlet og forevist paa Filmteatre bag Fronten for Censorer, der klippede alt uønsket bort, saaledes at Filmen kunde forevises i Kinoer i Tyskland og de besatte Lande som »Wochenschau«. Ved hver Armé blev der udgivet en Avis for Soldaterne,

og i enhver By i den af Tyskerne besatte Del af Europa blev der udgivet Aviser paa det paagældende Lands Sprog, men med Nyheder og Artikler, der udelukkende fremmede de tyske Interesser.

I Berlin interesserede Folk sig i Almindelighed ikke for det ovennævnte »Wochenschau«, de var trætte af disse Krigsbilleder med deres forlorne, begejstrede Tekst, de gad ikke se dem og kom først i Biograferne, naar den egentlige Filmsforestilling skulde begynde. Soldater paa Orlov, som saa »Wochenschau«, lo og karakteriserede Fremvisningen som Humbug. Naar man spurgte om Grunden, svarede de, at Billederne var ægte nok; men man saa aldrig en tysk Soldat falde, en tysk Kampvogn blive skudt i Brand eller en tysk Flyvemaskine blive skudt ned, og det skete jo under enhver Kamp.

De fleste »Wochenschau« endte gerne med Billeder af Fodfolk, Artilleri, Kampvogne o. l. under Fremrykning til Angreb, hvor Folkene sang af fuld Hals deres iøvrigt udmærkede og ildnende Soldatersange (Marcher); Orlovssoldaterne morede sig især lystigt over dette og sagde, at det var fjernt fra al Virkelighed. Naar de gik frem til Angreb, var der altid bitter Tavshed, Tankerne var hos dem hjemme; og hørtes der nogen Tale, var det korte Eder og Forbandelser.

Det uheldige Vinterfelttog gav Anledning til, at den hadefulde Propaganda mod Rusland blomstrede op. I Berlin opførte man ved Slotspladsen en Udstilling, der skulde vise Folk Udsnit af Levestandarden i Rusland. Der vistest forskellige Gadebilleder med Kulissehuse og Voksfigurer, Interiører fra Beboelseshuse, Butikker og Haandværkerværksteder med usselt Bohave og Redskaber, desuden Udstilling af Torturredskaber, der anvendtes ved Forhør, Fangebure og lignende Rædsler. Aabningen foregik under stor Højtidelighed med Parade af de forskellige Partiorganisationer og Taler. Vaabenattachéerne fik sluttelig Adgang til Udstillingen, før den blev aabnet for Publikum. — Udstillingen gjorde dog ikke synderlig Lykke, og den blev lukket efter knap et Par Maaneders Forløb. Berlinerne sagde som Vittighed, at »Sovjetparadis« blev lukket saa hurtigt, fordi Beboerne i Moabit (Berlins Fat-

tigkvarter) ikke længere kunde undvære deres Møbler og derfor vilde have dem tilbage.

Ved at følge med i den tyske Presse kunde man ofte faa nyttige Fingerpeg i Retning af kommende Begivenheder. Tyskland var f. Eks. meget misfornøjet med de to neutrale Stater, Svejts og Sverrig og følte sig krænket over de Synspunkter, der kom til Orde i de to Landes Presse. I Februar—Marts 1942 var det især Sverrig, Tyskland var utilfreds med, antagelig som Følge af den i Sverrig udtalte Sympati for Norge og paa Grund af de kraftige svenske Noter i Anledning af Sænkning af svenske Skibe og af tysk Overflyvning over Sverrig. I den tyske Presse kom nu systematisk en Række hadefulde Artikler mod Sverrig, antagelig med det Formaal at skabe en Stemning mod dette Land i den brede Befolkning. Med Opmærksomheden henledt herpaa varede det ikke længe, før Militærattachéerne fik Kendskab til Samling af Troppstyrker og Flyverstyrker langs Østersøkysten fra Mecklenburg og mod Øst. De tyske Tropper i Norge blev forstærket, og man talte om en forestaaende Aktion mod Sverrig. Vinteren stod imidlertid Sverrig bi, Isforholdene i Østersøen tillod ikke Transporter over Havet; Tiden gik, og det blev for sent; thi Besættelsen af Sverrig maatte ikke sinke den planlagte Foraarsoffensiv i Rusland. Faren for Sverrig drev over.

Endnu en stor Propagandakampagne husker jeg fra Sommeren 1942. Englænderne foretog deres »commando-raid« til Dieppe og havde anlagt Foretagendet som et storstilet Forsøg dels til Prøve af den tyske Atlanterhavsvolds Styrke, dels til Prøve af det nu færdige Landgangs-materiel, som skulde tages i Brug ved Invasionen i Europa. Bl. a. var det af Betydning at prøve det Materiel, der samtidig med Fodfolkets Landgang skulde landsætte Skyts, Kampvogne m. m. Dette Foretagende, der helt lykkedes for Englænderne, blev i den tyske Presse slaaet op som »mislykket Invasion«, og man hoverede over, at Englænderne saaledes havde løbet Panden mod Muren og var bleven kastet i Havet igen. Som altid efter sejrige Kampe i denne Krig finder Tyskerne hos de besej-

rede Dokumenter og Papirer, der røber Planer og Hensigter. Her drejede det sig om den engelske Befaling, der var Basis for Aktionen. Goebbels er aabenbart saa optimistisk, at han tror, at Engelsk Sprog er ukendt for Tyskerne, og han lader den fundne engelske Befaling fotografisk gengive som Billede i Pressen, hvor denne behandlede Tilintetgørelsen af den engelske Invasion. Denne Gang var det imidlertid et Fejlgreb at offentliggøre Befalingen; thi ved Hjælp af en Lupe kunde man tydeligt læse de fire Punkter, der som Indledning fastslog Foretagendets Karakter.

1. Indskibning og Afsejling fra Udgangshavnene.
2. Ankomst til Udskebningstederne og Landgang.
3. Løsning af de fastsatte Opgaver og Samling til Kysten.
4. Indskibning og Afsejling til Udgangshavnene.

Man skulde imidlertid nu tage Hævn over Englænderne, og Stemningen mod disse maatte om muligt stimuleres til Had. Der kom derfor i Pressen en Serie Artikler, der fortalte om Englændernes Brutalitet under Felttoget i Nordafrika. Feltmarskal Rommel havde da tilendebragt Sommerens Felttog, drevet Englænderne ud af Libyen, erobret Tobruk og var standset i El Alamainstillingen. Feltmarskallen havde imidlertid paadraget sig Malaria, var bleven ført til Tyskland og var Rekonvalescent dengang, Dieppeaffæren fandt Sted. Goebbels arrangerede nu, at Rommel for en Forsamling af Journalister udtalte sig om Englændernes Krigsførelse i Nordafrika.

Udtalelserne viste tydeligt, at Rommel var Partimand, alt gav Indtryk af at være bestilt Arbejde. Blandt andet bekræftede han, at Englænderne bandt deres tyske Krigsfanger, hvad der var medvirkende til, at Tyskerne lænkede de engelske Krigsfanger fra Dieppe. Hans nedsættende Udtalelser om Englænderne tilsmudser hans Karakter og staar i direkte Modstrid med almindelige Udtalelser fra tyske Officerer, der hørte til Afrikahæren. Der var nemlig Rift om at komme til

denne; thi det var det eneste Sted, hvor Tyskland endnu mødte ridderlig Krigsførelse, og de kunde nævne talrige Episoder, saavel fra engelsk som tysk Side, der gav Eksempler paa ridderlig, ja næsten kammeratlig Optræden mellem tapre Modstandere.

Rustningsindustrien.

I Rigsminister Speer havde Hitler fundet en fremragende Organisator af Rustningsindustrien.

Denne blev bestyret af en Centraladministration, der igen delte sig i en Mængde Afdelinger og Underafdelinger, svarende til de Grupper og Undergrupper, hvori Rustningsindustrien leddelte sig.

Hver Maaned blev Ministerens forskellige og hemmelige Ordre og Instruktioner, der var udsendt i Maanedens Løb, samlet, trykt og udsendt til Embedsmænd og Industriledere. Disse sidste var stillet meget selvstændigt og kunde indenfor de Rammer, der var fastlagt gennem Ministerens Instruktioner, frit bruge deres Initiativ.

Ministeren gav i disse Hefter

Regler for Fordeling af Raavarer,

Bestemmelser for Brug af Erstatningsstoffer (Ersatz),

Bestemmelser for Forsendelse af færdige Dele,

Regulering af Anvendelsen af Trafikmidler (Jernbane og Motor-køretøjer),

Oplysning om Materialebesparelser ved særlige Fabrikationsmetoder,

Oplysning om Opfindelser,

Bestemmelser om Tildeling af Arbejdskraft (fremmede Arbejdere),

Bestemmelser for Underbringelse af Arbejdere (Bygning af Baracker),

Ros og Dadel til Industriledere, der havde gjort sig fortjent til saadant,

Oplysninger om Rustningsindustrien i England og Amerika, Spildindsamling samt meget mere.

Af disse Hefter, der var strengt fortrolige, fremgik indirekte hvilke Vanskeligheder, Rustningsindustrien maatte kæmpe imod, Manglen paa visse Metaller, f. Eks. Aluminium og Chrom, Transportvanskeligheder o. l.

Nye Vaaben var ogsaa nævnt, dog altid under Dæknavne, saa at der krævedes supplerende Oplysninger for at identificere dem.

De engelske Flyverangreb mod Rustningsfabrikkerne begyndte nu at virke generende, og Tilvirkningen af Vaaben, Ammunition og Materiel blev derfor organiseret saaledes, at de enkelte Dele af dette Krigsmateriel fordeltes til Fremstilling paa mange forskellige Fabrikker i Tyskland og de besatte Lande. Smaadelene blev derefter samlet til det færdige Produkt paa særlige Samlefabrikker i Østtyskland. Ved denne Fremgangsmaade blev det meget vanskeligt for det engelske Luftvaaben at lamme Krigsindustrien.

De allierede Flyverangreb paa Berlin.

1942.

De engelske Flyverangreb kom hyppigere i 1942 end det foregaaende Aar. Angrebsstyrkerne var stadig smaa; men Bomberne — saavel Luftminer som Spræng- og Brandbomber — havde større Virkning.

Russerne rettede to Flyverangreb mod Berlin i August 1942; men højest 6—10 Maskiner deltog i Angrebene, der iøvrigt kun strejfede de nordvestlige Forstæder.

Efter de engelske Flyverangreb kunde man altid af Træffernes Placering se, at Flyverne havde søgt at bekaste krigsvigtige Maal. Træfferne var som Regel grupperet om Jernbanestationer eller Fabrikker. I en Millionby som Berlin ligger imidlertid Kirker, Hospitaler, Børnehjem o. l. spredt over hele Byomraadet, og det kunde derfor ikke undgaas, at saadanne Institutioner nu og da kom i Farezone og blev ramt.

Iøvrigt blev Berlins Luftforsvar forøget. Foruden de faste Luftværnsbatterier med Skyts (let og tungt — Kalibre fra 20 mm til 8,8 cm) stod der paa Jernbanernes Vigespør ved de forskellige Stationer Luftværnskanoner paa Jernbanevogne, saa at de hurtigt kunde forskydes til særligt truede Afsnit af Byen. Hertil kom den store Mængde Maskingeværer, der over hele Byen var opstillet paa Tagene til Værn mod lavtgaende Flyvere.

Det bedste Luftværn var dog de ca. 20 Betontaarne, der var bygget spredt over Byarealet og bestykket med mindst 4 Stk. 8,8 cms Luftværnskanoner paa Dækket foruden Skyts af mindre Kalibre. Disse Taarne, der var bygget som firkantede Kasser af Jernbeton, gav fuldstændig Sikkerhed mod selv de tungeste af de da anvendte Bomber. Der var Plads i Bygningen til en stor Besætning og i 1. Sals Højde var der rundt om hele Bygningen smalle Skydeskaar med Retning nedad, saaledes at man fik den Tanke, at de ogsaa skulde anvendes som Fæstninger (Nazistøttepunkter) i Tilfælde af, at Berlins Befolkning skulde rejse sig mod Styret.

Det var Meningen, at Antallet af disse Taarne skulde forøges til det dobbelte.

Endelig skal nævnes, at Berlins Natjager Division blev forstærket.

I Luftværnet indgik tillige Lytteapparater og Lyskastere, af disse var der mange; jeg kunde fra min Altan undertiden tælle en 20 Stykker alene over vor Bydel. Det var et pragtfuldt Skue en mørk Augustaften at se de mange Lysstriber krydse over Himlen, snart stærkere, snart svagere. Ramte de en Flyver, skinnede Maskinen som Sølv og var tydeligt Maal for Luftværnets Granater, og det lykkedes meget sjældent Flyveren at slippe ud af Lysstraalen, naar han først var fanget af denne.

Der var gjort meget for at sløre de livsvigtige Dele af Byen og vildlede de engelske Flyvere. Den brede Øst—Vestakse (Forlængelsen af »Unter den Linden«) var en herlig Ledelinie for de engelske Flyvere; derfor blev den overspændt med Net i 1. Sals Højde og oven paa

dette blev der fastgjort kunstige Grantoppe, saaledes at Aksen set oppe fra om Natten maatte ligne en Granskov i Tilslutning til »Tiergarten«. Nogle Smaasøer i Vesten var ligeledes overdækket og sløret med Miniaturhuse og Gader.

Endelig tog man fat paa at gøre de offentlige Beskyttelsesrum gas-sikre.

Folk holdt ikke af Beskyttelsesrummene under Huskarréerne; det rygtedes hurtigt efter Flyverangreb, at Folk var bleven levende begravet under Ruinerne af de sammenstyrtede Huse; andre var bleven kvalt af Gas eller var druknet som Følge af, at Gas og Vandrør eller Af-løbsrør fra WC var bleven klippet over ved Sprængningen.

Tyskerne var meget dygtige til Sløring og har mangan Gang reddet vigtige Fabrikker, Jernbanestationer o. l. fra Ødelæggelse. Som Eksempel skal nævnes, at der en 30—40 km fra de store Skoda Vaabenfabrikker i Pilsen var anlagt en Kopi af Fabrikkerne, idet de enkelte Bygninger kun var 1 Meter høje, men havde den rigtige Længde og Bredde. Skorstenene var derimod af normal Højde. Der var Ild i Ov-nene, saa at svag Røg stod op af Skorstenene. Om Natten var der Lys i Værkstederne, hvis Vinduer var mørklagt, men udført saa daarligt, at Lys kunde skimtes fra Luften. Anlægget havde kostet henved 10 Millioner tjekkiske Kroner, men reddede flere Gange de rigtige Skodaværker, idet Englænderne bombarderede Attrappen.

Wehrmacht og SS.

Alt blev i Vinteren 1941—42 og Foraaret 1942 sat ind paa at bringe den tyske Værnemagt op paa størst mulig Styrke. Rekrutternes Uddannelse blev forceret frem, 6 Uger paa Rekrutskole i Hjemlandet, derefter fortsat Uddannelse paa Rekrutskoler bag Fronten i Rusland. Her

blev Rekrutterne blandet sammen med gammelt Mandskab, og som Led i Uddannelsen skulde Rekrutterne deltage i Partisankampene. Paa denne Maade fik de hurtigt praktisk Uddannelse som Kamptropper og blev krigsvante. Der oprettedes nye Divisioner, baade Fodfolks-, Panser- og motoriserede; desuden tog nu Udviklingen inden for »Waffen-SS« Fart, mange nye Divisioner oprettedes af disse Stødtropper, og der hørtes for første Gang Tale om Armékorps bestaaende af Divisioner af Waffen-SS; muligvis har det dog her kun drejet sig om Pansergrenader Divisioner, idet disse, som tidligere nævnt, var dobbelt saa talstærke som en almindelig SS-Division og tillige var udstyret med Kampvognsregimenter som en Panser Division. Alle SS-Divisioner var motoriserede.

Da Cheferne for SS-Divisionerne som Regel manglede den videnskabelige Officersuddannelse, som de tilsvarende Chefer i Wehrmacht havde, var SS-Divisionen altid som motoriseret Division knyttet til en Panser Division af Wehrmacht og sammen med denne underlagt en Armékorpschef af Wehrmacht.

For at øge Tilgangen til SS blev der i Pressen agiteret for 17-aariges Optagelse i Waffen-SS, og i Gymnasier og tilsvarende Skoler kunde Agitationen ofte siges at være haandfast. Paa denne Maade blev en stor Del af de 17-aarige optaget i SS og derved unddraget den værnepligtige Aargang, hvortil de hørte, og som først det følgende Aar skulde møde til Rekrutuddannelse ved Wehrmacht.

Under Vinterkrigen havde Russerne haft stor Nytte af deres Kavalleri Divisioner (Kosakker), der uafhængig af Vejnettet kunde færdes i det snedækte Terrain. Tyskerne, der før Krigen havde omdannet deres Kavalleri Divisioner til Panser Divisioner paa nær een, oprettede nu yderligere en SS-Kavalleri Division.

I Ungarn, Rumænien og Bulgarien blev alle »volksdeutsche« indkaldt og formeret i en ungarnsk, rumænsk og bulgarsk SS-Division.

Man kan nu tydeligt spore Formaalet med disse Nyformationer, nemlig Skabelsen af en Partihær, som i Hitlers Haand skal danne Modvægt mod Wehrmacht.

I Pressen mærker man samtidig en Bestræbelse for at fremhæve Waffen-SS paa Wehrmachts Bekostning. Det er Goebbels, der sætter Propagandamaskinen i Virksomhed. I de mange Beretninger om Heltebedrifter, som Dagbladene er fulde af, og som stammer fra Propagandakompagniernes Folk, er det næsten altid SS-Mænd, der er Hovedpersonerne. I de officielle Frontberetninger bliver kun en Gang imellem Wehrmachts Divisioner omtalt, for det meste er det SS-Divisioner, der har udmærket sig. De højere Wehrmachtschefer omtales sjældent, derimod saa meget hyppigere SS-Generalerne. SS-Officererne faar meget hurtigt tildelt »Ritterkreuz« til Jernkorset eller andre Udmærkelser, Wehrmachtsofficererne maa derimod vente paa saadanne Dekorationer.

Alt dette bidrager selvsagt til at øge Friktionen mellem Wehrmacht og SS.

Efter den første Konflikt med Hærens højere Officerer ved Aabningen af Moskvaoffensiven 1941 nærrede Hitler Mistro til Officerskorpset og fandt det nødvendigt at kontrollere Officerernes politiske Indstilling. I 1942 indkalder Hitler derfor ca. 50.000 fanatiske Partimænd, og disse bliver med Løjtnants- og højere Grad fordelt til Wehrmachts Afdelinger og Underafdelinger med den Opgave at sondere Stemningen og melde om Officerer, der røber sig som politiske Modstandere af Partiet. Stalin afskaffede Kommissærerne i den russiske Hær i Vinteren 1941-42, Hitler indførte dem i den tyske Hær i 1942 og kunde ved Hjælp af disse Efterretningsorganer hurtigt skride ind overfor politiske Modstandere i Wehrmacht og uskadeliggøre dem.

Ved Aabningen af Offensiven mod Rusland stod den tyske Hær paa Maksimum af Styrke og med erfarne og krigsprøvede Chefer.

Den samlede Styrke af Kamptropper paa alle Fronter beløb sig ialt ca. 300 Divisioner, hvortil saa kom Polititropper, Arbejdstropper og Organisation Todts Folk.

I Sommerens Løb begyndte man en storstilet Propaganda for Tyskland i de russiske Krigsfangelejre bag den tyske Front i Øst. Propagandaen fik som Resultat:

1. En stor Del russiske Krigsfanger lod sig hverve og indgik i de tyske Afdelinger og Underafdelinger som Kokke, Oppassere, Ordonnanser, Trænkuske og Stanggryttere ved det hestetrukne Artilleri, o. s. v. De blev ikklædt almindelig tysk Uniform og har ifølge alle Beretninger paa pligttro Maade udført deres Tjeneste.
2. Den russiske General Vlassov, der i 1942 med en større Hærstyrke blev indesluttet af Tyskerne Nord for Nowgorod og taget til Fange, var misfornøjet med Stalin, som han mente havde svigtet sine givne Løfter. Han startede derfor en mod Stalin rettet Frihedsbevægelse i Fangelejrene og agiterede for Oprettelse af en russisk Befrielsesarmé. Denne Armé skulde selvfølgelig have Støtte af Tyskerne og bekæmpe Stalins Sovjethære. Hans Virksomhed blev derfor fremmet af Tyskerne, han udgav forskellige Frihedsaviser og rejste rundt til de forskellige Fangelejre og holdt Foredrag og Møder. — Man sagde, at den russiske Befrielsesarmé efterhaanden beløb sig til et Par Millioner Mand; men af disse blev kun ca. 200.000 ikklædt og bevæbnet. Uniformen var den tyske Feltuniform, dog med et særligt Spejl paa Frakkekraven.

Tyskerne turde dog ikke formere disse Soldater i store Enheder (Regimenter og Divisioner), men nøjedes med at organisere dem i Kompagnier og Batailloner med fuldt moderne Vaaben, Udrustning og Materiel. Bataillonschefen med Stab samt de fleste Kompagnichefer var altid Tyskere, medens derimod de øvrige Befalingsmænd var Russere.

Disse Batailloner blev i stor Stil anvendt til Partisanbekæmpelse bag Fronten; men de var ikke altid til at stole paa, idet de i flere Tilfælde gik over til Partisanerne. Endvidere anvendtes Bataillonerne til at stikkes ind som 3. Bataillon i de tyske Fodfolksregimenter, som saaledes kom til at bestaa af 2 tyske og 1 russisk Bataillon. Som Led i tyske Regimenter deltog de som Kamptropper i de store Slag paa Østfronten; men ogsaa

her skete det, at en saadan Bataillon under Kampen tog sine tyske Befalingsmænd til Fange og med Vaaben og Materiel gik over til deres egne Landsmænd.

Naar de under 1 og 2 nævnte russiske Krigsfanger saaledes i stor Mængde sluttede sig til Tyskerne mod deres Fædreland, skyldtes det, at Levevilkaarene i Fangelejrene var saa usle, at Udsigten til relativ Frihed, rigelig Mad og Tobak, gode Klæder samt Lønning kvalte enhver anden Følelse og Tanke.

Jeg har læst nogle Opraab fra General Vlassov, hvori han gjorde rede for sit Program og fik det Indtryk, at han var Fanatiker og oprigtig Idealist. En Del af Befrielseshæren maa derfor sikkert ogsaa henregnes til denne Kategori.

3. De russiske Krigsfanger, der ikke lod sig lokke, havde det daarligt, gik klædt i de Uniformspjalter, de havde reddet, og anvendtes til Vejarbejde o.l. Krigsfangerne i Tyskland blev i Efteraaret under og efter Stalingradkatastrofen, da Tyskland maatte skrabe Bunden for at faa Soldater til Østfronten, anvendt til Betjening af Flakket (Luftværnsskytset) under de engelske Flyverangreb mod de tyske Fabriksbyer. Derved kunde tyske Luftværnssoldater indspares.

Under den sidste Del af 1942 kunde det allerede spores, at det tyske Luftvaaben havde lidt store Tab. Det kneb med at skabe Erstatning for de lidt store Tab, saavel med Hensyn til Materiel som Personel. Man manglede Aluminium, og der var Vanskeligheder ved Fremskaffelsen af elektriske Instrumenter. Og Personellet blev gradvis af ringere Kvalitet; det tager 2 Aar at skabe en duelig Krigsflyver, og nu maatte det gøres hurtigere. Stukasflyvere kan kun bruges i Alderen fra 17—22 Aar, idet Styrtflyvning slider haardt paa den mænn-

skelige Organisme. Den lynsnare Trykforandring under Styrket virker bl. a. paa Hjertet; nogle Flyvere bliver halvt bevidstløse, nogle blinde under Faldet, og derfor skal Maskinen efter dette automatisk indstille Rorene til jævn Stigning.

Forbundsfællerne m. fl.

Finland.

Under Vinterkrigen i 1939 vandt Finland helt Verdens Sympati ved sin heltemodige Kamp, alene mod Rusland.

For at genvinde de afstaaede Landstrækninger traadte Finland i 1941 atter ind i Krigen sammen med Tyskland mod Rusland.

18 % af Befolkningen blev kaldt under Fanerne (normalt regnes med 10 %), hvilket viser det finske Folks Offervilje og Frihedstrang. 18 finske Divisioner stod paa den finske Østfront overfor de russiske Hære, kun mod Nord overlod Finnerne en tysk Hærgruppe (Feltmarskal Dietl) paa 7 Divisioner at forsvare Grænsen.

Der var megen Friktion mellem de finske og tyske Tropper, Finnerne foragtede Tyskerne, fordi deres Nerver svigtede under Kampene i de store Skove. Dertil kom stor Sygelighed blandt Tyskerne, saaledes at Divisionerne ret ofte maatte ombyttes med andre fra Nordnorge. Tyskerne udrettede heller intet paa den nordlige Front (Murmansk Fronten).

Finnerne beviste derimod atter deres Ry som 1. Klasses Soldater, havde dertil udmærkede Førere og førte deres Front helt mod Øst til Murmanskbanen, Onega og Floden Swir. I Militærattachékredse i Berlin mente man, at, naar Finnerne ikke afbrød Murmanskbanen, var det, fordi de vilde vise Verden, at de ikke kæmpede for Tyskland, men for deres Fædreland.

Slovakiet.

Denne Stat stillede ved Krigsudbruddet 2 Kampdivisioner til Raadighed, og heraf var den ene en Panser Division. De kæmpede tappert

og led i Terrainet Syd for Lemberg store Tab, der dog blev erstattet saaledes, at der ogsaa i 1942 kæmpede 2 Divisioner paa tysk Side.

Dette var dog ikke ensbetydende med, at Slovakiet som en Enhed sluttede sig til Tyskland, ogsaa her kæmpede modstridende Interesser mod hinanden, og i 1942 var en stor Del af Befolkningen klar over, at den tidligere Sammenslutning med den tjekkiske Stat langt var at foretrække for det nuværende Protektoratsforhold til Tyskland.

Kroatien.

I 1941 stillede den nydannede Stat en mindre Flyverstyrke (nogle Eskadriller) til Raadighed, de blev af Tyskerne indsat paa Fronten ved Ilmen Søen. Kroatien, der i den jugoslaviske Stat havde præsteret Befalingsmænd og Mandskab til Flaaden, maatte nu afgive tilsvarende Personel til de tyske Flaadestyrker i det østlige Middelhav og i Sortehavet.

I 1942 stillede de yderligere en lille Division (8—10000 Mand) til Raadighed for Tyskerne i Rusland.

Den kroatiske Befolkning var lige fra Krigens Udbrud delt i to Grupper: For og imod Tyskland, og Partisankrigen begyndte hurtigt og fik en blodig Karakter. Partisanerne i Kroatien opererede som oftest i Egnen ved den ungarske Grænse, men lagde ogsaa deres Strejftog ned i Bosnien. Paa Grund af Sovjetpropagandaen, der udgik fra den russiske Legation i Sofia (Bulgarien), blev den kroatiske Partisangruppe, der førtes af den senere Marskal Tito, efterhaanden ren kommunistisk, hvad der ofte førte til væbnede Sammenstød med den serbiske Partisanfører General Mihailowitz, der fik Støtte af England og opererede i Bosnien og Dalmatien.

Ungarn.

I 1941 deltog Ungarn i Krigen mod Rusland med ca. 3 Honved Divisioner og 1 motoriseret Division, der rykkede frem mellem Stryk og Czernowitz. I 1942 maatte de fordoble Styrken og deltog i Sommer

offensiven med 2. ungarske Armé paa 9 smaa Divisioner og 1 motoriseret Division.

I Ungarn var Kritiken meget vaagen overfor Tyskland, og da 2. ungarske Armé under Russernes Offensiv i Efteraaret 1942 efter Gennembruddet i Donbuen blev slaet og sprængt ved Woronez, blev Styrken reduceret, trukket bag Fronten og anvendt til Partisanbekæmpelse.

Grunden til Ungarns Træghed, naar det gjaldt at sende Forstærkninger til Hæren i Rusland, var Grænsestridigheder med Rumænien. Der var til Stadighed Friktion i den af Rumænien til Ungarn afstaaede Del af Transsylvanien. Havde Tyskland ikke holdt de to Vasalstater i Tømme, var der udbrudt Krig imellem dem.

Rumænien.

Saa godt som hele den rumænske Hær deltog paa tysk Side i Krigen mod Rusland. Styrken beløb sig til mindst 30 Divisioner Kamptropper og 6—8 Divisioner Besættelsestropper. De 4 rumænske Arméstabe havde dog kun den administrative Myndighed over disse Tropper, medens Troppeføringen var lagt i Hænderne paa de tyske Arméchefer, saaledes at disse fik tildelt rumænske Armékorps og Divisioner. Naar Rumænerne saaledes kæmpede med tyske Tropper indblandet, gjorde de god Fyldest.

Efter Erobringen af Odessa i 1941 var dog en Del af de rumænske Tropper saa demoraliserede, at de maatte trækkes ud af Fronten og sendes til Hjemlandet, for at Enhederne kunde blive reorganiseret. Officerer, der havde haft Lejlighed til at se Jernbanetransporter med disse rumænske Afdelinger, der skulde til Hjemlandet, skildrer disse paa følgende Maade: De lignede ikke Soldater, der vendte hjem efter et sejrrikt Felttog, men snarere Soldater i en slagen Hær. Al Disciplin var borte, Soldaterne skød fra Kupévinduerne efter Fjerkræ og Kreaturer i de Landsbyer, Toget passerede, og Officererne turde eller kunde ikke bringe Orden til Veje.

I 1942 var de rumænske Styrker fordelt dels til 6. tyske Armé, Feltmarskal Paulus, dels til Kaukasushæren.

Rumænerne hadede Tyskerne, Landet var besat, Tyskerne havde overtaget Luftforsvaret og Oliefelterne, og i de rumænske Sortehavs Havne var der oprettet tyske og italienske Marinestationer. Tysk Gestapo overvågede Folkestemningen.

Af Tyskerne havde Rumænien, foruden det generobrede Bessarabien, faaet tildelt Transnistrien af det erobrede Ukraine; men Rumænerne vilde have Transsylvanien tilbage fra Ungarn og interesserede sig ikke for Transnistrien.

Stalingrad og Kampene i Donbuen og i Kaukasus kostede Rumænerne 15 Divisioner, Halvdelen af Hærens Kampstyrke.

Den tidligere Fører for Bondepartiet, Maniu, havde tilsyneladende trukket sig tilbage fra al Politik; men havde paa sit Gods Traadene i sin Haand og vedligeholdt over Svejts Forbindelse med de angelsachsiske Politikere. Man sagde, at han var klar til at overtage Regeringen, naar det gunstige Øjeblik var inde. — Marskal Antonescu, Rumæniens Diktator, har været saa alvorligt syg i de sidste Aar, at Rumænerne hvert Øjeblik har ventet, at han skulde falde fra.

Bulgarien.

Dette Land har foreløbig holdt sig uden for Krigen; men Tyskland har købt sig Støtte ved at give Bulgarien det nordlige Makedonien og græsk Trakien. Som Tak for denne Gave har Bulgarien besat den østlige og sydlige Del af det egentlige Serbien og deltaget i Partisanbekæmpelsen her og i Montenegro og Albanien.

Den bulgarske Hær bestaar af ca. 20 Divisioner og vil være et værdifuldt Aktiv for Tyskland.

Bulgarien vilde imidlertid ikke dengang bryde Forbindelsen med Rusland, men opretholdt den diplomatiske Forbindelse, hvilket medførte, at den russiske Legation i Sofia udvikledes til en hele Balkan omfattende mægtig Spion- og Propagandacentral.

Bulgarien var ikke et besat Land, og Tyskerne havde kun faaet overladt Flyvepladser, der var besat af det tyske Flyvervaaben. Desuden var Sofia fuld af Gestapo.

Som Følge af Sovjetpropagandaen forefaldt der daglig Uroligheder; hver Nat blev tyske Soldater eller tyskvenlige bulgarske Politikere myrdet, og kun sjældent lykkedes det at fange Gerningsmændene. Gestapo opdagede Sammensværgelser mellem Embedsmænd, Borgere, Hærens Befalingsmænd og menige, en Del blev fængslet, andre blev skudt; men Urolighederne fortsatte.

Som Situationen udviklede sig i 1942 med Stalingradnederlaget blev flere og flere klar over, at Regeringen førte en fejl Politik ved at holde med Tyskland, og Hadet til denne Nation voksede.

Italien.

Tyskerne foragtede Italienerne, tyske Officerer omtalte dem som disse »Mandolinspillere«. I en fransk Fangelejr fik Officererne af den tyske Kommandant Lov til at spille en Revy, hvor man i en Sketch saa en Trop Italiener stille op til Angreb. Officererne svang Sablerne og kommanderede: Avanti! Avanti! hvorpaa hele Styrken gjorde omkring og løb tilbage.

Foragten steg efter Italiernes Nederlag i Libyen overfor Englænderne; men jeg maa dog her tilføje, at Feltmarskal Rommel i det paa følgende Felttog roste dem, naar de kæmpede i snæver Tilknytning til tyske Tropper.

I 1942 deltog Italien paa tysk Side i Kampen mod Rusland, idet 8. italienske Armé (ca. 10 Divisioner med en Flyverstyrke) var indsat i Donbuen mellem rumænsk-tyske Tropper og den ungarske Armé ved og Syd for Woronez.

Efter at Russerne under Stalingradoffensiven havde gennembrudt den rumænske Front, Øst for den italienske Armé, rettede de et nyt Angreb mod den italienske Front. Italienerne opgav næsten uden Kamp og flygtede, hele Arméen kom i Opløsning og maatte føres tilbage for

i Hvilekantonementer i Polen at komme til Kræfter og blive reorganiseret. I disse Kantonementer opstod der Rivninger med Tyskerne, som de paastod fik bedre Forplejning, og i Stedet for at faa Disciplinen genoprettet greb Opløsningen mere om sig. De italienske Soldater solgte Vaaben, Ammunition og Uniformer til Polakkerne for at faa Mad, og da Divisionerne senere skulde transporteres til Italien, var der mange Soldater, der maatte foretage Rejsen kun iført Undertøj.

Spanien.

Spanien støttede kun Tyskland med frivillige Soldater som Tak for Tysklands Hjælp i Borgerkrigen. De spanske Soldater blev ført af spanske Officerer og var organiseret som Division, den saakaldte »blaa« Division. Denne var indsat paa Nordfronten i Rusland omkring Nowgorod og blev ofte fremhævet paa Grund af Tapperhed.

Endelig skal endnu nævnes

de estniske, lettiske og litauiske Legioner, kun omfattende Fodfolk og ført af Tyskere. En Del af de heri optagne Soldater var sikkert tvangsudskrevne. Der blev derfor aldrig Tale om at danne selvstændige estniske, lettiske eller litauiske Divisioner; men disse Tropper maatte altid kæmpe indrammede af tyske Enheder.

de flamske og vallonske Legioner, Frikorps Danmark o. fl., bestaaende af frivillige, hvervet blandt Nazister i Holland-Belgien og Danmark.

Stalingrad — Krigslykken vender sig.

I 1942 Foraaret var de tyske Hære paa Højdepunktet. Antal Kampdivisioner havde naaet Maksimum, Enhederne var udrustet med de bedste Vaaben og fremragende Materiel, og Førerne var krigserfarne Feltherrer.

Naar vi i Vaabenattachékredse drøftede den kommende Offensiv i Rusland, kom vi imidlertid til det Resultat, at, hvis Tyskerne skulde vinde Krigen i Rusland, maatte de gøre det i Aar; og gjorde de det

ikke, havde de tabt Krigen. Vi havde nemlig fulgt med i Oplysningerne om den engelsk-amerikanske Krigsproduktion og kunde forudse, at Angelsachserne var paa Vej til at skabe Luftflaader, der vilde overflyve de tyske, saa at Tyskerne vilde miste Luftherredømmet. Endvidere vidste vi, at Russerne hvert Aar fik en Tilgang paa ca. 2 Millioner Mand, medens Tyskerne kun fik 800,000, eller snarere 600,000; thi de 17-aarige blev jo taget paa Forskud af Waffen SS. Endelig havde Russerne udviklet en mægtig Rustningsindustri i Ural og Vestsibirien og fik yderligere Krigsmateriel fra England og de forenede Stater.

Medens Tyskerne i 1941 angreb over hele Fronten fra Østersøen til Sortehavet, begrænsede de sig i 1942 til at angribe udelukkende paa den sydlige Halvdel af Fronten fra Kursk til Sortehavet. Paa den nordlige Halvdel af Fronten skulde Tyskerne kun binde de russiske Styrker.

Indledningen var meget lovende, først blev Russerne slaet Syd for Charkow og kastet tilbage over Donez, dernæst blev Krim erobret, Sewastopol faldt i de første Dage af Juli. Saa kom den store Fremrykning mod Don og i Donbuen, Russerne trak sig tilbage mod Øst i Retning af Stalingrad, og Tyskerne udskilte en Sydhær, der trængte ind i Kaukasus. Den sidstnævnte Operation svækkede imidlertid den tyske Hovedhær; men Hitler ansaa det for nødvendigt for Krigens Fortsættelse at skaffe sig Herredømme over Oliekilderne i Kaukasus.

Hitlers Indgreb i Føringen, da han beordrer Felttog mod Kaukasus samtidig med Hovedfelttoget mod Stalingrad, førte til fornyet Friktion med Wehrmacht, idet den Øverstkommanderende, Feltmarskal v. Bock, og Generalstabschefen, Generaloberst Halder, begge tog deres Afsked, idet de nægtede at tage Ansvar for Hærledelsen i denne Situation.

Hvad Tyskerne under disse Fremrykninger langt mod Øst præsterede for at holde Forsyningstjenesten i Gang er Beviser paa fremragende Dygtighed. Alle Vanskeligheder blev overvundne, og Arméerne ventede aldrig forgæves paa de Forsyninger, der skulde frem. Her maa man igen huske paa, at Russerne under Tilbagegangen systematisk ødelagde alt, hvad der kunde tænkes at komme Tyskerne til Nytte (Veje, Jern-

baner, Broer, m. m.), samtidig med at Partisanerne bag den tyske Front søgte at ødelægge, hvad Tyskerne byggede op.

Tyskerne naaede Wolga Nord for Stalingrad og trængte ind i denne store Fabriksby; men Russerne holdt stadig den Del af Byen, der laa ved Floden, og Russerne paa Wolgas østlige Bred vedligeholdte ved Hjælp af Pontonbroer Forbindelsen med Byens Forsvarere og tilførte dem Forstærkninger af Personel, Vaaben og Materiel.

Saa begyndte et Udslidningslag af Dimensioner, Tyskerne kastede den ene Division efter den anden ind i Kampen om Byen, og Tusinder af Menneskeliv ofredes uden Resultat. Kampen var staaende, ingen af Parterne opnaaede Fordele.

I Kaukasus erobrede Tyskerne ret hurtigt det nordlige Olie-distrikt ved Maikop og fortsatte i østlig Retning mod Mosdok og Baku. I Randen af Oliefelterne ved Mosdok gik Fremrykningen i Staa.

Bag Kaukasushærens Kamptropper fulgte en tysk Oliebrigade, bestaaende af Ingeniører, teknisk Personel og Arbejdere med Maskiner og Rørledninger m. m. Denne vældige Arbejdsstyrke blev nu sat ind ved Maikop, og det viste sig da, at Russerne havde ødelagt 98 % af samtlige Borehuller. Boretæarnene var sprængte eller brændte, og i Borehullerne var der støbt Beton, saaledes at nye Borehuller skulde bores. Alle Rørledninger var selvfølgelig ødelagt.

De Boremaskiner, Oliebrigaden medførte, kunde ikke bore saa dybt, at de olieførende Lag blev ramt, og nye Maskiner skulde derfor først laves i Tyskland og derefter transporteres den lange Vej gennem Ukraine til Kaukasus. Tyskerne naaede derfor ikke at indvinde nogen Olie i Maikop Omraadet.

Imidlertid havde den russiske Hovedhær ved Stalingrad trukket Forstærkninger til sig og begyndte nu at føle sig frem mod Forsvarerne i Donbuen for at finde de svage Steder. De blev hurtig klar over, at skulde et Fremstød over Don lykkes og blive til et Gennembrud, maatte Angrebet ikke rettes mod Strækninger, der blev forsvaret af Tyskere. Et rumænsk Armékorps, der stod i Donknæet, Nordvest for

Stalingrad, mærkede Russernes Hensigter og forlangte Hjælp af Tyskerne i Form af Pansertropper; men Tyskerne havde selv Brug for Panserdivisionerne ved Stalingrad og afslog Hjælpen. Russerne stødte frem over Don, gennembrød Rumænernes Front, rykkede videre mod Syd, Vest for Don og Vest om Stalingrad. Samtidig angreb Russerne Syd for Stalingrad mod Vest og Sydvest, fik Forbindelse med de russiske Styrker Vest for Don, Tangen lukkede sig, og Stalingrad med Størstedelen af den 6. tyske Armé under Feltmarskal Paulus var indesluttet.

Nye russiske Hære stødte nu frem over Don paa den italienske Front ved Bogutshar i Retning mod Rostow og paa den ungarske Syd for Woronez med Retning mod Vest. Begge Steder blev Forbundstropperne slaet; men, medens Ungarerne forsvarede sig tappert, siger Tyskerne, at Italienerne løb uden Kamp efter dog først at have taget sig Tid til at sælge deres Vaaben til Russerne.

Paa Grund af de russiske Gennembrud i Donbuen var den tyske Kaukasushær nødsaget til at trække sig tilbage, bort fra Kaukasus for at undgaa at blive afskaaret.

Den 6. tyske Armés Forsvar i Kedlen ved Stalingrad reddede Kaukasushæren, og dette kan maaske retfærdiggøre det uhyre Offer, som Tabet af en saadan Styrke repræsenterer, saavel hvad Personel som Materiel angaar.

Efter Stalingradkatastofen hørte jeg tyske Officerer igen bedømme den russiske Hær, idet de udtalte følgende:

1. Det russiske Fodfolk er endnu ikke 1. Klasses. Det er uhomogent, i Kompagnierne findes 17½Aars Dreng og 60½Aars Mænd sammen med Soldater mellem 20 og 30.

Det russiske Fodfolk vil ikke angribe, naar det ikke faar Støtte af Pansertropper; det bliver liggende og venter, indtil Støtten kommer. Efter Stalingrad blev i Hast tyske Reserver trukket frem for at fylde de Huller i Fronten, som var opstaaet ved, at Forbundsfællernes Hære var slaet ud. Besættelsen var ofte meget

tynd, men holdt, fordi det overlegne russiske Fodfolk manglede Panserstøtte og derfor ikke vilde angribe.

2. De russiske Pansertropper var udmærkede og Føringen god.
3. Det russiske Artilleri havde lært meget og kunde nu ogsaa skyde i større Enheder.

Det russiske Luftværnsartilleri var 1. Klasses, og det tyske Flyvervaaben havde lidt betydelige Tab.

4. Den øverste og mellemste russiske Føring var god. Russerne havde lært af den tyske Føring, kunde fastsætte rigtige strategiske Maal og ogsaa gennemføre de hertil svarende Operationer. Russernes Forsyningstjeneste under den store Offensiv vidnede tillige om dygtigt, maalbevidst Generalstabsarbejde.

Til Efterretningerne om de tyske Nederlag i Donbuen kommer saa i første Uge af November Jobsposten om den engelske Offensiv i Ægypten, Rommels Nederlag i El Alameinstillingen med hans derpaa følgende Tilbagetog gennem Libyen. Og endelig Efterretningerne om den amerikansk—engelske Landgang i Marokko og Algier.

Denne storstilede Landgangsoperation kom ganske uventet for Tyskerne — hvad de dog straks søgte at tilsløre overfor den store tyske Befolkning — men dette Forhold maa tages som et af de første Beviser paa, at det tyske Flyvervaaben var i Tilbagegang. Rettidige Flyvermeldinger om de store Landgangsflaader, maatte ellers have givet de tyske Ubaade store Chancer for Angreb.

Ligesom Marneslaget var afgørende i forrige Verdenskrig, saaledes kan Slaget om Stalingrad siges at have været afgørende i denne. Tyskernes Tab af Personel og Materiel blev saa stort, at det kun med Vanskelighed kunde erstattes, og hvad værre var, Tidsfristen for Sejr var forpasset; Russerne blev ikke slaaet i 1942, men genvandt Tilliden til deres egen Krigsduelighed og til deres øverste Hærledelse. Ruslands, Englands og De forenede Staters hele Krigspotential havde dertil været under saadan Udvikling, at Churchills Løfte om i 1943 at gaa over til Angreb kunde forudses at maatte blive til Sandhed.

Kiew, set fra Stefanskatedralen.

Attachèrejse i 1942

Til Ukraine og Krim fra ²²/₇—⁶/₈.

I denne Rejse deltog baade Militær- og Marineattachéer. Vi afrejste den ²²/₇ om Aftenen med Sovevogn. Ruten gik over Warschau — Brest Litowsk — Kowel til Kasatin i Ukraine, hvor de japanske, ungarske og finske Militærattachéer, der havde været i Førerhovedkvarteret (i Vinnitza Syd for Berditschew), stødte til os.

I Kasatin blev der stillet et Særtog til Raadighed for os, idet vi nu under Rejsen kunde blive udsat for Angreb af Partisaner. Midt i Toget var anbragt 3 Sovevogne og 2 Spisevogne (franske Luksusvogne fra Rivierakysten) derpaa fulgte Mandskabsspisevogne og sovevogne til vort Vagtkompagni, 3 Vogne, hver med en Omnibus til Transport af os i Marken. Paa den anden Side af vore Sovevogne havde vi en Vogn med Kraftstation bl. a. til Trækkraft og Belysning og en Vogn,

der besørgede Efterretningstjeneste (Telefon, Telegraf, Radio) og endelig i hver Ende af Toget paa Dækket af en Vogn: 1 37 mm Kanon og et Par Maskingeværer med dertil hørende Betjeningsmandskab.

Paa de russiske Stationer saa vi mange Steder russiske Krigsfanger i Arbejde under Opsyn af de ukrainske Militssoldater, klædt i almindeligt civilt Tøj med Naziarmbind og udrustet med Gevær. Paa Sidespor stod ofte Rækker af russiske Lokomotiver og Jernbanevogne, alle stærkt medtagne; Tyskerne havde endnu tilstrækkeligt Jernbanemateriel fra Hjemlandet og de besatte Lande og havde derfor kun i ringe Grad taget russisk Jernbanemateriel i Brug; thi det krævede en Ændring af Hjulenes Akselafstand, saaledes at Hjulene kom til at passe til europæisk Sporvidde.

Ændringen af de russiske Jernbaneliniers Sporvidde fra russisk til europæisk var af Hensyn til Forsyningstjenesten et nødvendigt og meget krævende Arbejde for Tyskerne. Derfor fulgte deres Jernbanepionerer frem med de kæmpende Tropper, og Jernbanelinieerne ændredes, og nye Jernbanebroer blev slaet i Stedet for de bortsprængte i samme Tempo, Fremrykningen fandt Sted. En tysk General sagde, vi har aldrig — takket være vore Jernbanepionerer — ventet paa vore Forsyninger.

I Nordukraine var Hvedehøsten i Gang, Tyskerne havde nu overalt faaet Jorden i Drift, Landbrugsmaskiner var kommet fra Tyskland, og tyske Landbrugsekspertter drev Kolchoserne (de russiske Storlandbrug). Det var et imponerende Syn at se Hvedemarker, der var et Par km lange og brede.

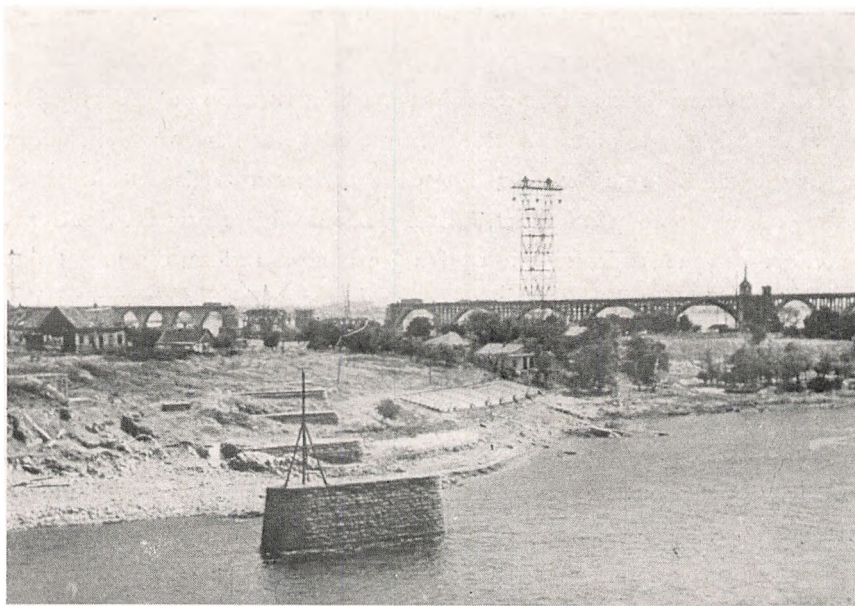
Landsbyerne var en Modsætning til Landsbyerne i Hviderusland, som vi saa i 1941. Her var Husene lerklinede, malede i forskellige Farver og havde alle Haver med Frugttræer og Blomster.

I Sydukraine og paa Krim skiftede Markerne Karakter, her saas vældige Kolchosemarker med blomstrende Majs eller med blomstrende Solsikker.

Overalt ved Landsbyerne i Ukraine saa vi store Flokke af Krea-

turer og Heste, og i Landsbyerne var der Mængder af Fjerkræ. Landboerne havde drevet deres Husdyr ind i Skovene, medens Krigen drog forbi. Bønderne havde forholdsvis Velstand, og levede godt i Forhold til Bybeboerne. De tog ind til Storbyerne med deres Landbrugsprodukter og solgte til høje Priser eller byttede deres Varer bort med Sager, de ikke kunde skaffe paa Landet, f. Eks. Beklædningsgenstande. Bønderne havde af Tyskerne Løfte om at faa Jord til Ejendom, og som Følge deraf var de i Hovedsagen tilfredse og tyskvenlige indtil Efteraaret 1942.

I Storbyerne var Forholdet et andet, Levnedsmiddeltildelingen var knap, paa Jernbanestationerne var der fuldt af tiggende Børn, der vilde have Brød. Man saa i Byerne hovedsagelig kun Børn og Mænd over 40, de unge var indkaldt og fulgte med de russiske Hære under Tilbageetoget. Skønt der i Ukraine før Krigen havde været bosat mindst et Par Millioner Jøder, saa vi ingen paa hele vor Rejse. En Del var forhaabentlig flygtet mod Øst sammen med de russiske Hære, Resten var forsvundet. En By som Dnjepropetrowsk havde før Krigen 600.000 Indbyggere, nu havde den 400.000. Saavel Dnjepropetrowsk som Saporoshe bar Spor af de Kampe, der havde staaet i dem, mange Bygninger laa i Ruiner. Rundt om i Byerne paa Pladser og i Anlæg stod Kæmpestatuer af Lenin, Stalin m. fl. Statuerne, der var af Gips og gjorde Indtryk af mere at være Godtkøbskram end Kunst, var mere eller mindre molesteret (Hovedet og Arme slaaet af). Bygningerne var som i andre europæiske Byer, Murstenshuse, enkelte endog præget af god moderne Arkitektur. Butikerne var primitive; selvfølgelig var der kun faa Varer; men Inventaret var nødtørftigt og ringe. Saa man ind ad Vinduerne, bar Stuerne samme Præg, kun faa Møbler, og disse alle af Enhedstype, fremstillet i tusindvis paa Fabrikker. I Byerne fandtes altid paa en egnet Plads et Taarn med en Platform for oven; man fortalte, at det blev benyttet til at indøve Ungdommen i Faldskærmsudspring. De store Broer over Dnjeprfloden ved Dnjepropetrowsk og Saporoshe var alle sprængt og erstattet med nye, som Tyskerne havde bygget. I Kiew var alle Bygninger paa Hovedgaden gennem Byen og

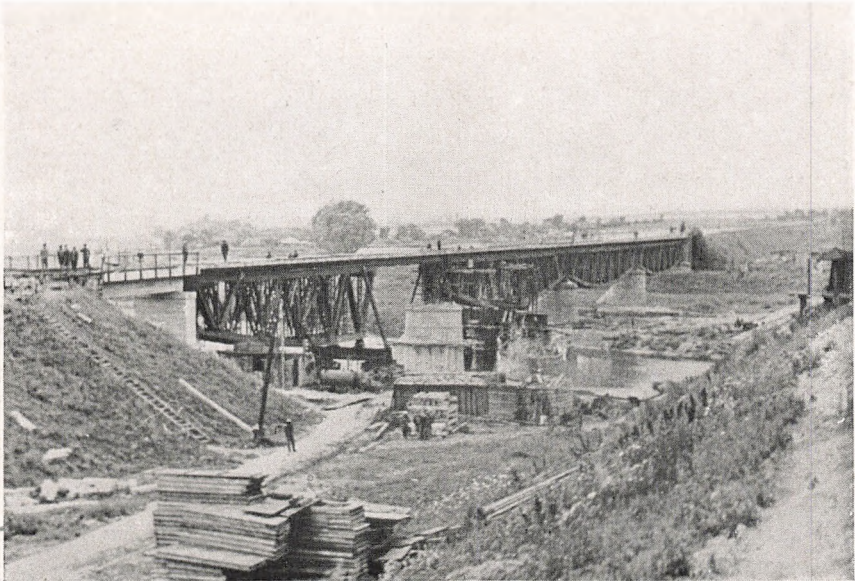

Ødelagt Bro over Dnjepr ved Dnjepropetrowsk.

Husene 400 m til hver Side af denne Færdselsaare sprængt. Denne Ødelæggelse havde Russerne selv udført efter Tyskernes Indrykning. Under Kældrene i disse Bygninger var der nemlig nedgravet store Miner, der kunde aktiveres paa forskellige Tidspunkter ved Hjælp af Radiobølger. Tyskerne lagde efter Indrykningen Stabe ind paa alle Hoteller i Hovedgaden samt i andre større Bygninger og led store Tab, da Russerne sprængte Bygningerne i Luften.

Hvad Bybefolkningen angik, var den i Modsætning til Landbefolkningen præget af et koldt Had til Tyskerne.

Tyskerne var stolte af, hvad de havde udrettet for atter at bringe Liv i de russiske Fabrikker, som alle var bleven ødelagt, inden Russerne trak sig tilbage. Vi blev kørt ud til den store Kraftstation ved Dnjepropetrowsk, som leverede elektrisk Strøm til Fabriksdrift i et mægtigt Landomraade, antagelig Europas største Anlæg af denne Art. Russerne havde ødelagt Værket grundigt, alle de store Turbiner var

Jernbanebro mellem Dnjeppetrovsk og Saporoshe,
istandsat af tyske Pionerer.

sprængt, og den mægtige Slusedæmning, der er bygget af Jernbeton tværs over Dnejprfloden, var bortsprængt paa Midten. Der arbejdedes imidlertid energisk paa Istandsættelsen, og den tyske Chefingeniør forklarede, at Kraftværket vilde være færdigt til fuld Drift i Februar 1943. Allerede nu kunde det levere Strøm til et Par store Fabrikker.

Fra Kasatin kørte vi over Dnjeppetrovsk—Saporoshe — gennem den ukrainske Steppe — over Perekop til Simferopol, Hovedstaden paa Krim. Rejsen fra Berlin havde varet i 4 Døgn, heri dog medregnet kortvarige Ophold i Dnjeppetrovsk og Saporoshe. Vi havde ikke mærket noget til Partisaner paa Rejsen, men hørte paa Stationerne Beretninger om Togoverfald kort før vor Ankomst. Paa alle Jernbanebroer, vi passerede, stod tyske Vagtposter, der rettede sig op, naar de

saa et Glimt af os i Kupéinduerne. Paa Stationerne og i Byerne gav Soldaterne ogsaa Indtryk af at være veldisciplinerede, stramme af Holdning og høflige af Optræden. Vintertidens Trængsler var glemt, en ny sejrriig Offensiv var begyndt, den russiske Fæstning Sewastopol var faldet for ca. 14 Dage siden.

Særtoget var paa en Maade vort Hjem. Om Morgenen standsede det ved en eller anden Station, der laa bekvemt for det Terrain, vi skulde besigtige. Omnibilerne blev udladet, og vi kørte saa af Sted. Paa Slagmarkerne fik vi Krigsbegivenhederne gennemgaaet, og vi var iøvrigt Gæster hos de Tropper, vi besøgte. Om Aftenen kørte vi til den Station, hvortil Toget i Mellemtiden var dirigeret, men vi blev af Hensyn til Partisanfaren aldrig holdende paa Stationen, kørte derimod et Stykke ud ad Linien, standsede, og Vagtposter blev udstillet.

Der havde under Rejsen været Tale om, at vi skulde have Serum mod Kolera og Tyfus; og vi blev ogsaa en Dag enkeltvis kaldt ind paa Lægestuen i Toget, hvor Lægen og hans Hjælper i hvide Kitler efter Ordre fra Chefen for Attachéabteilung, Oberst v. Mellenthin, skulde give os den nævnte Serum. Vi fik et stort Glas med en brun Vædske udleveret med Ordre til at skylle Svælget godt og derefter synke den. Det viste sig at være en god gammel Cognac, en meget behagelig Serum.

Hver Aften tog vi imidlertid Kininpiller for at modvirke Feber.

Vi havde forud faaet at vide, at vi næppe kunde undgaa at blive angrebet af »Krimtsygen«; alle tyske Soldater fik Anfald af denne Syge; første Gang varede den i ca. 14 Dage; men den kom igen hver Maaaned, dog kun med Varighed i 2—3 Dage. Man havde ikke sagt os, hvilke Lidelser Sygdommen medførte; men det fik vi tidsnok at vide. Den første Aften i Simferopol blev $\frac{1}{3}$ af os syge, og Dagen efter hele Resten, undtagen den thailandske Militærattaché og Marineattaché; begge maa antagelig i deres Hjemland være bleven hærdet overfor Sygdommen.

De fleste af os blev syge efter Besøget paa Chersones Halvøen ved Sewastopol. Her havde de sidste blodige Kampe staaet, og en Del af de faldne Russere laa endnu rundt om paa Klipperne og raadnede i

Solvarmen, medens andre eller Brudstykker af Mennesker flød rundt mellem Klipperne ved Strandkanten. Der var Masser af Fluor, og man kunde ikke væge sig mod, at de kravlede rundt paa Ansigt og Hænder. Sygdommen havde Symptomer som svære Anfald af Kolerine og var meget ubehagelig. Ved Hjælp af Medikamenter holdt jeg Sygdommen nede, saa at jeg hver Dag kunde følge med, først under Hjemrejsen i Kiew maatte jeg give op, fordi alle Medikamenter var opbrugt, og jeg var syg endnu 8 Dage efter min Hjemkomst. Flere af mine Kammerater var syge i 1—2 Maaneder efter Rejsen.

I ca. 3 Dage besøgte vi Sewastopol og Kampterrainet om Fæstningen. Russerne havde forsvaret sig tappert; men til sidst var alle de mange Betonforter og Batterier sønderknust af Tyskernes svære Granater fra Belejringsskytset og af Stukas Bomberne. Kampterrainet var ikke andet end Granathul ved Granathul. De svære Kanoner i Kanontaarnene var sprængt i Stykker, alle Hulrum og Kassematter var røgsværtede, antagelig rensede med Flammekastere.

Vi fik anvist ganske bestemte Stier at gaa ad med strengt Forbud mod at forlade dem, da Terrainet overalt var fyldt med russiske Miner.

I Nærheden af Inkermann havde Tyskerne sprængt et russisk Ammunitionsdepot i Klipperne i Luften; men umiddelbart ved Siden af havde en stor Champagnefabrik sine Oplagsrum. Disse blev sprængt ved Eksplosionen, og Tyskerne sagde, at Millioner af Champagneflasker blev ødelagt. Paa Vejen, vi passerede, saa vi imidlertid med 50 m's Mellemrum i Vejsiden store Dynger af Flaskeskaar, hvilket viser, at de tyske Soldater har ødelagt store Dele af Beholdningen paa naturlig Maade.

Sewastopol var før Belejringen en By med ca. 140000 Indbyggere; under Belejringen blev hele Byen og Havnen ødelagt. Der var ikke et Hus, der var uskadt, og de fleste laa helt i Ruiner. Vi saa Byen ca.

Russisk Bunker til Panserværnskanon og Maskingeværer ved Belbek.
Fra Belbekdalen udgik det tyske Angreb mod de russiske Fæstningsværker Nord
for Sewastopol.

3 Uger efter, at den havde overgivet sig; der var da kommet en 30000 Mennesker tilbage, og de levede i Huller i Ruinerne eller i Klippehuler i Nærheden. Bybefolkningen var indvandrede Russere, og de saa paa Tyskerne med Øjne, der ligefrem lyste af Had.

De tyske Officerer talte med Beundring om Russernes Forsvar af Fæstningen og især om den sidste store Kamp paa Halvøen Chersones. Her havde en ret stor Styrke forskanset sig, idet de haabede paa at blive evakueret af den russiske Flaade. Dette Haab glippede, da de tyske og italienske Krigsskibe afspærrede Farvandet.

Russerne udholdt længe den djævelske Beskydning fra det tyske Belejningsartilleri og Stukasmaskinernes Bomber; under denne Ild opholdt de sig i Bjerghulerne, der munder ud i Klippevæggen, som hæver sig stejlt ca. 100 m over Havet. Naar Ilden var ophørt, for de op ad de lodrette Stiger og besatte Forsvarsstillingerne, der nu kun var Granat-

Sønderskudt Pansertaarn med 2 Stk. 30 cm Kanoner. Det ene Kanonrør er sprængt ud af Affutagen, paa det andet ses Mærker af Sprængstykker.
Det russiske Fort Maxim Gorki I Nord for Sewastopol.

hul ved Granathul. Gang paa Gang slog de de tyske Angreb tilbage, Sygeplejerskerne (Russernes Sanitetspersonale er Kvinder) tog Geværer fra de faldne og kæmpede Side Side med Soldaterne.

Da de tilsidst maatte overgive sig og marchere af Sted til Fangelejrene, sagde min Hjemmelsmand, en tysk Oberst, var det ikke en Flok »Untermenschen«, men Soldater og tapre Kvinder, der stolte og med løftet Hoved passerede Sejrherrerne uden at værdige dem et Blik.

Tyskerne var især imponeret over den Færdighed, hvormed Russerne forstod at anlægge deres Reder (Stillinger) for Maskingeværer og Granatkastere i hele Kampterrainet om Sewastopol. Rederne var slørede saa godt, at de først røbedes, naar Russerne paa nært Hold aabnede Ilden. Gang paa Gang brød de tyske Angreb sammen under disse Vaabens Ild. Særlig Granatkasterne var Tyskerne bange for, og et An-

greb kunde ikke gennemføres, før disse Vaaben var knust ved Artilleris beskydning eller Stukasangreb.

Ogsaa de russiske Miner, der i tusindvis var nedgravet foran og imellem de russiske Stillinger var en vanskelig Hindring at overvinde.

Under vort Ophold ved Sewastopol var vi en Eftermiddag Gæster paa Tartarslottet Bachtschissaraj hos Formanden for Tartarernes Folkeforbund Mustafa Grads kij.

Denne fortalte mig, at alle Tartarer havde sluttet sig til Tyskerne; der var dannet tartariske Afdelinger, som kæmpede Side om Side med Tyskerne. Tartarerne var Muhamedanere og kæmpede for deres Religion, Sprog og Frihed. Han udtalte endvidere, at der i Kaukasus boede op mod 8 Millioner Tartarer, der vilde slutte sig til Tyskerne. (Efter min Hjemkomst hørte jeg ogsaa, at de i Kaukasus havde forenet sig med Tyskerne og dels gav dem direkte Vaabenhjælp, dels tjente som Vejvisere og førte de tyske Tropper ad Bjergstier uden om de russiske Stillinger paa Hovedvejene).

Jeg havde lagt Mærke til, at Landbefolkningen paa Krim bestod af to vidt forskellige Folketyper, dels Tartarer, der er udprægede Mongoler, dels Folk af nordisk Type, højvoksne, blaaøjede, lysblonde (lige fra rødt til hvidt), hvis det ikke havde været paa Krim, kunde de have været danske, norske eller svenske Bønderkarle og -piger. Endvidere havde jeg lagt Mærke til, at der paa alle Højder i Nærheden af Havet laa Kæmpehøje*) — helt hjemligt at se paa.

Jeg spurgte Mustafa Grads kij, og han oplyste mig om, hvad jeg vel burde have vidst, at da Tartarerne i sin Tid (omkring Aar 1200) under Tjengiskhan faldt ind i Rusland, omstyrtede de et gotisk Rige i Sydukraine og paa Krim, et Rige, der havde bestaaet siden Folkevandrings-tiden. Da Goterne var Kristne og Tartarerne Muhamedanere, levede de to Folkeracer sammen uden at blande sig, og først under Ka-

*) Ogsaa ved Kiew var der Kæmpegrave, men de hidrørte fra den Periode, hvor Varegerne (de svenske Vikinger) havde oprettet et Rige med denne By som Hovedstad.

tharina den II mistede Goterne ved et kejserligt Ukas deres Tale- og Skriftsprog.

Slottet Bachtschissaraj var indrettet til Tartarmuseum, der gennem Billeder, Telte, Bohave og Redskaber gav Oplysning om Tartarernes Levevis.

Mustafa Gradskij lod efter Middagen en Trop unge Mænd og Kvinder opføre forskellige Folkedanse i Haven under Ledsagelse af et Tartarorkester.

Fra Sewastopol kørte vi over Passet ved Simeis ned til Sydkysten og langs denne til Krigshavnen Jalta, hvor der laa nogle italienske Hurtigbaade. Kystlandet er det smukkeste Landskab, jeg nogensinde har set, langt smukkere end den franske og den dalmatiske Riviera. Serpentineveje gennem et forrevent Klippelandskab, hvor der, naar Betingelserne var til Stede, laa store Vin- og Frugthaver og nedenfor det »blaa« Sortehav.

Hvert Armékorps paa Krim havde et Soldaterhjem paa Sydkysten, store Villaer, der var beslaglagt, for at Officerer, Underofficerer og menige her kunde tilbringe deres Rekonvalescenstid. Vi var Gæster paa et saadant Soldaterhjem, der var indrettet i en meget stor og smuk Villa. Inventaret var selvfølgelig tilvejebragt af Tyskerne; men Villaen var helt forskellig fra den Byggemaade, vi hidtil havde set i Byerne. Der var i det hele vesteuropæisk Stil over disse Bygninger her paa Sydkysten; de maa antagelig i Zartiden være bygget med Turisthensyn for Øje.

Undervejs til Jalta havde vi beset et Tartarslot, Fyrst Woronzoffs Slot, en fæstningslignende Bygning, hvor der fandtes en Del smukke Malerier og en Del Marmorskulpturer, der dog alle i Revolutionsperioden var bleven mere eller mindre molesteret, samt en pragtfuld Have. Endvidere saa vi det smukke Zarslot Livadia, der var vel vedligeholdt.

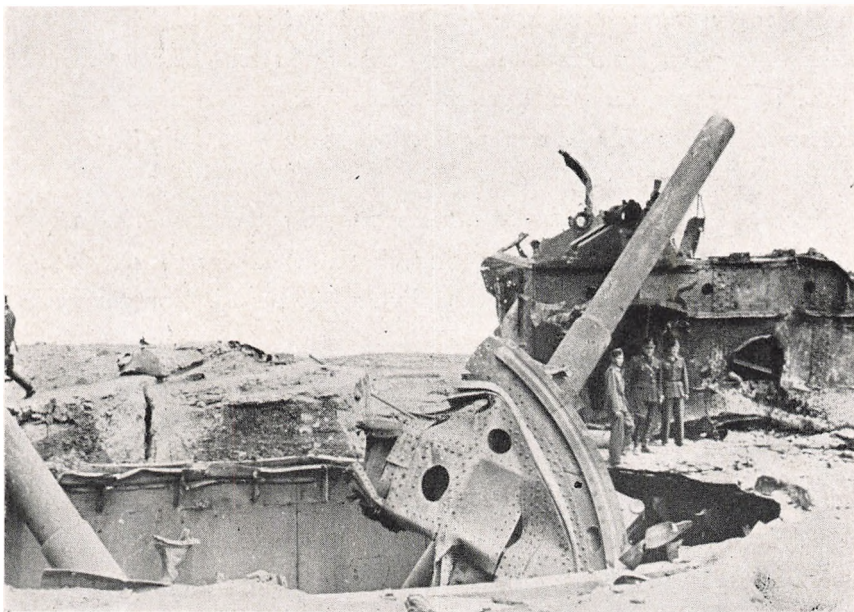
I Jalta fik vi en Vagtstyrke tildelt, for vi skulde nu køre over Sudak

Det sønderskudte Citadel Sewernaja Kassa. Fæstningsterrainet
Nord for Sewastopol.

gennem Jaltabjergene til Simferopol, og i Jaltabjergene huserede dengang ca. 2000 Partisaner. Foran vore 3 store Omnibiler kørte en Lastmotorvogn med en Deling Soldater med Maskingeværer og bagefter Omnibilerne kørte en Lastmotorvogn med tilsvarende Besætning. Som Følge af denne Sikkerhedsforanstaltning mærkede vi intet til Partisanerne paa denne Del af Turen.

Den næste Dag kørte vi til Kertsch Halvøen og fik gennemgaaet Kampene paa Tangen Nord for Feodosia, besaa den mægtige Kampvognsspærring foran de russiske Stillinger, en vældig Grav, der var ført tværs over Tangen fra Sortehavet til det Asowske Hav; en Mængde Kampvognsvrag laa spredt i Terrainet og vidnede om det store Panserslag, som her var udkæmpet. Vi sluttede af ude ved Byen Kertsch ved Strædet, der skiller Krim fra Kaukasus. Strædet er her knap saa bredt som mellem Helsingør og Helsingborg. Medens de tyske Officerer altid

Søndersprængt Pansertaarn i Fortet Maxim Gorki II i Fæstningsterrainet Syd for Sewastopol.

havde holdt deres Foredrag paa en saglig Maade og i en uangribelig Form, var der her en Oberst, der skilte sig ud fra den almindelige, gode Officerstype, idet han gav en selvglad Skildring af Russernes sidste fortvivlede Kamp ved Jenikale, en lille By ved Kertsch Strædet, tæt Nordøst for Byen Kertsch. Han fortalte, hvorledes han den Morgen, da Tyskerne havde brudt den sidste Modstand, kom op paa de høje Kystskrænter og saa Russerne »zum Tausenden« svømme ud i Havet og drukne. Han ligefrem savlede ved Mindet. Intet Under, de stakels Mennesker forsøgte at redde sig; de blev nemlig fra Skrænterne beskudt paa kort Hold af Maskingeværer og Granatkastere samt bestraalet af Flammekastere.

Vi fik ikke selv Lov til at køre ud til Jenikale, da Byen laa under Ilden fra det russiske Artilleri, der stod paa den modsatte Side af Strædet paa Kubanhalvøen.

Medens vi var i Kertsch, kom der med en Times Mellemlum russiske Flyvere fra Kaukasus ind over Byen og kastede Bomber mod de tyske Forsvarsværker ved Kysten. Skaden var ringe, sagde de tyske Officerer, og Angrebene maa nærmest siges at have haft Karakter af Foruroligelsesflyvning.

Dagen efter kørte vi fra Simferopol til Jewpatoria paa Krims Vestkyst, hvor vi bl. a. saa en meget smuk Krigerkirkegaard og derefter var i Teatret, hvor et mandligt og kvindeligt russisk Kor gav en hel Koncert for os.

Krigerkirkegaarde saa vi mange af paa vore Køreture, baade tyske og rumænske. Russiske Grave saa vi ikke samlede paa denne Maade, maaske er de russiske faldne bleven brændt og begravet i Massegrave, uden at man har villet identificere dem ved et Mindekors. Kun, hvor Smaakampe havde fundet Sted langs Vejene, kunde man finde russiske Soldatergrave med Kors og Hjælm ovenpaa Korset, ligesom ved de tilsvarende tyske og rumænske Soldatergrave.

Om Russerne i det hele taget har Kirkegaarde, skal jeg ikke kunne sige, vi søgte efter dem i Byerne, men fandt ingen. Tartarerne har Kirkegaarde, men meget primitive, blot en Sten, der afmærker Stedet for Graven.

Besøget i Jewpatoria var det sidste paa Krim; den næste Dag begyndte Hjemturen, der blev lagt over Saporoshe, Dnjepropetrowsk og Kiew til Kasatin, hvor vi sagde Farvel til vort Luksustog og med almindeligt Militærtog fortsatte Hjemrejsen ad samme Rute som under Udturen.

I Saporoshe efter en Middag i Officerskasinoet saa vi først russisk Folkedans, udført af Dansere i Nationaldragter, og derefter hørte vi igen russisk Korsang. I Dnjepropetrowsk besøgte vi Teatret, hvor vi atter præsenteredes for russisk Folkedans og Korsang.

Hvorfor vi paa denne Rejse skulde se saa megen Dans og høre saa megen Sang, kan jeg ikke sige med Bestemthed; men vi havde en Følelse af, at Tyskerne vilde give os Vaabenattachéer det Indtryk, at Russerne var henrykte over deres tyske Befriere. Det opnaaede de

imidlertid ikke; men vi fik Beviser for, hvad vi i Forvejen vidste, at Russerne er musikalske som faa Nationer.

Paa vor Rejse passerede vi mange tyske Godstog med Arbejdere, der var hvervet i Ukraine. I den ene Halvdel af Toget var der Mænd, i den anden Kvinder. Vognene var almindelige lukkede Godsvogne, hvor Midterdøren var aaben paa Grund af Varmen. Vedrørende disse Arbejdertransporter fortalte en Generallæge os i Dnjepropetrowsk, at alle Arbejdere blev underkastet et Sundhedseftersyn, inden de blev antaget. Med tysk Grundighed havde man lavet Statistik over Sundhedstilstand m. m., og han roste de russiske Kvinders Dyd og gav som Bevis Oplysning om, at af de undersøgte Kvinder i Saporoshe var 95%, i Melitopol 97% og i Mariupol 98% Jomfruer. Han tilføjede, at han vilde være glad, hvis en tilsvarende Undersøgelse af tyske Kvinder vilde give Resultaterne 5, 3 og 2%. Moralen, sagde han, stod i Virkeligheden meget højt i Rusland; det var let at blive gift og ogsaa let at blive skilt; men det sidste skete sjældent, hvad dog kunde forklares som en Følge af Bolignøden. For at blive skilt krævedes det nemlig, at Manden skulde skaffe sin fraskilte Hustru en Lejlighed (Værelse); men det var saa at sige umuligt, og den fraskilte Hustru maatte derfor stadig bo i Stue med Manden. Denne kunde saa ikke gifte sig igen, da det vilde blive en uholdbar Situation at have den nye Kone boende i Værelse med den forhenværende.

Høsten i Ukraine i 1942 var stor. Under et Foredrag i Dnjepropetrowsk om Civiladministrationen af denne Del af »Ostland«, Tyskernes Betegnelse for den besatte Del af Rusland, blev der sagt, at Fronthærene i Rusland, Besættelses- og Polititropper samt hele Civiladministrationen levede af Landet.

Hver Kampdivision havde anvist sin Kolchose, hvorfra de rekvirerede deres Forsyninger.

Udover disse Præstationer kunde Ukraine i 1942 yderligere afgive Levnedsmidler til Hjemlandet, naar blot Transportmidler blev stillet til Raadighed. — Det blev de, og Hjemlandet fik et Tilskud; men de

Chersones, Russernes sidste Kampstilling ved Sewastopol.
Tyskerne var under vort Besøg endnu ikke færdige med at indsamle og begrave
de faldne Russere.

ukrainske Bønder blev utilfredse, antagelig fordi de maatte afgive mere, end der først var paalagt dem. Dertil kom, at Tyskerne stadig udskød Jordordningen og saaledes skuffede Bøndernes Forhaabninger om at blive Ejere af Jorden.

De ukrainske Bønder begyndte derfor sidst paa Aaret 1942 at slutte sig til Partisanbevægelsen, og det faldt netop i en for Tyskerne kritisk Periode.

Naar Tyskerne ikke gav Bønderne Jord, skyldes det for en Del Grunde, der maa skønnes fornuftige og berettigede. Bønderne boede samlet i Landsbyer, og Udflytninger maatte derfor finde Sted samtidig med Jordudstyknigen. Heraf fulgte igen, at en hel Del Vejanlæg blev en Nødvendighed. Dernæst manglede Bønderne Markredskaber, idet saadanne kun fandtes paa Kolchoserne. For at kunne eksistere, maatte der være Mulighed for Handel, der maatte anlægges nye Hovedveje til Byerne og flere Jernbaner. Endelig maatte der til Lands-

Byen Kertsch paa Krim.
Udsigt over Kertschstrædet, der skiller Krim fra Kaukasus.

byerne udflyttes Købmænd, Haandværkere af forskellig Art, saa at Fornødenheder kunde skaffes paa Stedet og ikke som nu tilføres fra fjerntliggende Storindustrier. Endvidere krævedes der Anlæg af Møller og Mejerier.

Alt dette kan ikke gennemføres i Hast og under en Krig; men maa udføres roligt og planmæssigt i en Fredsperiode.

Tyske Landbrugsekspertter var bleven udsendt af Dr. Rosenberg, Ministeren for »Ostland«, med det Formaal at undersøge Betingelserne for at intensivere Landbruget i Rusland. I en Rapport stammende herfra har jeg fundet de ovenstaaende Udtalelser, hvortil jeg endnu skal føje, at Rusland jordbundsmæssig er saa forskelligt, at nogle Egne har Overflod af Vand, som de ikke kan komme af med gennem Aer og Flodløb, hvorfor Landet bliver sumpet, medens andre Egne er vandfattede paa Grund af Regnmangel. En rigtig Udnyttelse af den russiske Jord vil derfor kræve store Afvandingsarbejder i de sumpede

Den indre Slotsgaard i Zarslottet Livadia ved Jalta paa Krim.

EGNE OG VANDLEDNINGSARBEJDER I FORBINDELSE MED PLANTNING AF SKOVE I DE REGNFATTIGE.

Endnu et Par Ord om Russerne. Jeg har allerede omtalt, at de er musikelskende; de er tillige dybt religiøse, men maaske er der Tilknytning mellem Musik og Religiøsitet. Tyskerne siger, at Bolsjevikernes Forsøg paa at afkristne den russiske Befolkning ganske slog fejl. Som saa ofte før viser det sig, at Undertrykkelse og Forfølgelse af Troen befordrer dens Vækst. Af forskellige Rapporter vedrørende dette Spørgsmaal fremgaar det, at ca. 90 % af den russiske Befolkning stadig holdt fast paa deres Kristendom og Kirken. Folk gemte Helgenbilleder, Helgenstatuer og Klenodier fra Kirkerne, indtil disse igen blev tilgængelige for Menigheden. Ved Ægteskabers Indgaaelse og ved Barnedaab søgtes ogsaa Præsternes Hjælp. Selv højtstaaende Sovjetembedsmænd og Officerer lod deres Børn døbe, blot lod de denne Handling foregaa i Dølgmaal i en afsides liggende Landsbykirke.

Russernes Religiositet bevirker, at Krigen mod de tyske Nazister foruden at være en national Kamp tillige bliver en hellig Krig mod de ukristne Voldsmænd.

Nye tyske Vaaben m. m.

Foruden Forbedring af de tidligere under 1941 omtalte »Nebelwerfere« kom vi efterhaanden til Kundskab om et nyt Maskingevær, der kunde skyde 3000 Skud i Minuttet; de hidtil kendte Typer af Maskingeværer havde højst en Skudhastighed paa ca. 500 Skud i Minuttet;

en ny Flammekaster, der kunde slynge Ildstraalen ud med en Rækkevidde paa 200 m mod tidligere 60—80 m;

en ny Kampvogn, konstrueret efter den russiske Kampvogn T 34;

en ny kæmpemæssig Transportflyvemaskine, konstrueret som Svæveflyver og beregnet til at tages paa Slæb af en almindelig Flyvemaskine. Transportflyvemaskinen kunde bl. a. tage 2 Stk. Felttskyts med Mandskab og Heste eller 2 Stk. Kampvognene.

3. KAPITEL

Slaget er tabt, og der er ikke Tid til at vinde et nyt.
1943.

Stemningen i Berlin 1943.

Nederlagene i Rusland og Nordafrika trykkede Stemningen ned under Nul. Dertil kom Virkningen af den totale Mobilisering, Kvinders og Børns Anvendelse i Rustningsindustrien; der var ikke megen Tid mere til Hjemmeliv. Restaurationerne var vel stadig fyldte, men der var nu kommen Spiritusforbud; Vin maatte ikke udskænkes, og Øllet var bleven daarligt (syntetisk Øl) og kunde tilmed vanskeligt fremskaffes. Husmødrene i Queuerne foran Levnedsmiddelforretningerne gav højrøstet deres Mishag til Kende og kritiserede »Føreren« og hans Draabanter uden at tage Hensyn til, om Politi eller SS-Folk hørte det. I de fleste Tilfælde vendte Politiet Ryggen til eller fjernede sig. Arrestationer fandt ikke Sted.

Nye Indkaldelser blev beordret, og Familier, der hidtil havde glædet sig over at have Forsørgeren hjemme, maatte nu se ham trække i Soldatertøjet for hurtigt at blive videresendt til Fronterne eller til Bevogtningstjeneste bag disse.

Kommunisterne begyndte at røre paa sig. Før Nazistyret var der 8 Millioner Kommuniste i Tyskland, de fleste af disse var bleven optaget i det nazistiske Parti, fordi dette efter Programmet bød noget nær samme Fordele som det kommunistiske. Nu saa de imidlertid alle de givne Løfter blive svegne, og de skiftede derfor atter Farve — om muligt mere røde end før. Hver Nat blev der malet paa Fortove og Hus-

mure: Vi vil have Fred! Ned med Hitler!, og Politi og SS-Folk fik travlt med at fjerne Malingen. Der blev fortalt, at Kommunisterne var velorganiserede og udrustede med Vaaben, ja, de skulde endog have Vaaben til de udenlandske Arbejdere.

Som Modtræk overfor sidstnævnte Fare blev 1. Januar de hjemsendte SA-Folk indkaldt og fik udleveret Vaaben. Efter Röhm-Revoluten var samme Partigruppe bleven afvæbnet; men nu kunde Hitler ikke undvære dem, og de blev organiseret til Værn mod de udenlandske Arbejdere.

Da en stor Del SS-Politi var sendt til Østfronten for at blive anvendt som Kamptropper, maatte der ogsaa skabes Erstatning for dette, og derfor blev nu alle Tyskere, der ikke tidligere havde indmeldt sig i Partiet, tvunget til at gøre dette, hvad der naturligt havde til Følge, at SS-Politiet fik en Tilgang, som det ikke i en Krisesituation kunde stole paa.

Omtrent hveranden Maaned er der Indsamling (Penge, Pelsværk, Undertøj o. l.). Der føres Lister over Husstandene, og Indsamlingen har nærmest Karakter af en Opkrævning. Gives der ikke nok, faar den paagældende det omgaaende at vide. I Forretningerne kræves der ind i Forhold til Omsætningen. Disse stadige Indsamlinger virker tit irriterende, selv om de fleste Tyskere giver med Glæde, naar det er Soldaterne, det kommer til Gode.

Foruden Husindsamlinger findes der Tombolaer og Auktioner spredt over hele Byen; SS-Folk leder disse, og de Sager, Publikum kan købe, bestaar som Regel af simpelt Trælegetøj til Børn, f. Eks. Pindevogne, forspændt med smaa Træheste o. l., desuden store indrammede Billeder af Hitler, Göring o. a. samt mange andre Sager, for det meste til Værdi af 1—2 Mark. Ved Auktionerne mærker man imidlertid straks Pengerigeligheden, Folk betaler rask væk op til 20 Mark for den førnævnte lille Legetøjsvogn.

Formaalet med Indsamlinger, Auktioner m. m. er Vinterhjælp til Soldaterne, »Røde Kors« o. l.

Som Illustration af Folkestemningen skal jeg lige omtale en Episode ved en Auktion, jeg overværede ved »Zoo«. SS-Manden tog efter at have solgt en Del Legetøj til høje Priser pludselig et stort, indrammet Billede af Hitler frem, holdt det i Vejret og raabte »der Führer«! En Mand i Mængden raabte 3 Mark! Auktionarius vrængede 3 Mark og udbød det igen. Ingen svarede. Atter blev det udbudt, og da der stadig var Tavshed, raabte han paa Manden, der havde budt de 3 Mark. Han var imidlertid forsvundet, og Billedet maatte stilles til Side.

Levnedsmiddelsituationen blev efterhaanden strammere, men Folk sagde stadig: Vi lever bedre end i 4. Krigsaar under forrige Krig. Det var især Fedtstoffer, der manglede i Ernæringen, og et saadant Savn medfører i det lange Løb en Svækkelse af Organismen, saa at Arbejds- evnen bliver nedsat.

Hospitalerne i Berlin var overfyldt til Trods for, at Lægerne sendte Patienterne hjem, saa snart det nogenlunde var forsvarligt at gøre det. Der var forholdsvist faa Læger til Raadighed for Civildbefolkningen, og det var altid Folk, der var saa gamle, at de ikke var skikkede til Krigstjeneste. Alle unge Læger var tjenstgørende ved Fronterne, de medicinske Studenter blev taget bort fra Studierne før Tiden og maatte fuldende Uddannelsen ude bag Fronterne paa de store Lazaretter.

Apotekerne havde kun aabent enkelte Dage af Ugen, mange var helt lukkede, og man kunde for den Sags Skyld heller ikke købe mange Medicinalvarer hos dem, da det meste af den Slags var beslaglagt af Værnemagten.

Som Forholdet var med Læger, var det ogsaa med Hensyn til Tandlæger og Dyr læger.

Berlinerne elsker Hunde, og de fandtes derfor i stort Tal og af alle Racer. De løb frit uden Snor paa Gaderne og kunde medføres paa Sporvogn. I 1941 fik Racehunde en særlig Kødration (Affaldskød), men den faldt hurtigt bort, og de fleste Hunde maatte leve af Grød og Kartofler. Nu og da blev der afholdt Hundemønstringer, hvor en

Del blev udtaget til Meldehunde og Sanitetshunde, og i 1943 var Hundebestanden gaaet stærkt ned. Der var Sorg i Hjemmene, naar Hundene blev udtaget til Krigstjeneste.

Foruden Utilfredsheden som Følge af den Bundskrabning, der fandt Sted ved Indkaldelserne til Krigstjeneste for at udligne Tabene ved Stalingrad, foruden de Ulemper, der fulgte med den totale Krig (Kvinders Mobilisering) og foruden Levnedsmiddelvanskelighederne gjorde nu ogsaa de Allieredes intensive Luftkrig sig gældende paa højest ubehagelig Maade. Det engelske og amerikanske Flyvervaaben var efterhaanden saa stærkt, at det paa metodisk Maade kunde angribe og ødelægge de store Industrier i Nord- og Vesttyskland. Efterretninger om de bombehærgede Byer kom til Berlin og skræmmede Befolkningen op. Bomberamte Familier fik ogsaa anvist Kvarter i Berlins Omegn, bl. a. i Potsdam, og fra disse kom rædselsvækkende Beretninger i Omløb. Berlin fik snart efter sin Part af Angrebene, og de vestlige og sydlige Dele af Byen begyndte at bære Ruinpræg. De bomberamte Familier fik anvist Kvarter hos deres mere begunstigede Medborgere. Ogsaa dette gav Anledning til Friktion, selv om Forholdet ikke var saa slemt som mange Steder paa Landet, hvor Bønderne behandlede de dem paalignede bomberamte paa haardhjertet og ugæstfri Maade.

De mange Luftalarmer i Berlin udtrættede ogsaa Befolkningen og sled paa de i Forvejen haardt spændte Nerver.

Jeg havde ventet, at man i Tyskland, trods Nazistyre, vilde have behandlet Medlemmerne af Kejserhuset med et vist Hensyn. Det fandt imidlertid ikke Sted; de blev behandlet fuldstændig paa lige Fod med andre Borgere, fik paalignet bomberamte til Indkvartering og fik Levnedsmiddelkort ganske som den almindelige Borger. Der blev heller ikke gjort Forskel med Hensyn til Valg af bomberamte; Nazimyndighedene gjorde sig vel endog en Glæde af at vælge f. Eks. en Arbejderkone med mange Børn til saadan Indkvartering. Personlig har jeg i et Selskab hos den sympatiske Prins Christian af Schaumburg-Lippe, gift med vor Prinsesse Feodora bl. a. truffet Prinserne Oscar

og August Wilhelm af Preussen. Jeg husker, at jeg skammede mig over som Medlem af en Legation at være saa rigeligt udstyret med Levnedsmiddelkort, at jeg kunde leve som i Fredstid, medens disse Prinser af Kejserhuset halvsultede. Nogle af Legationens Damer havde medbragt bl. a. nogle store, hjemmebagte Lagkager som Fødselsdagsgave til Prinsesse Feodora, og denne Dessert, som ikke kunde fremstilles af de Æg og det Smør, som var rationeret den almindelige tyske Borger, gjorde stor Lykke, og de to Prinser var glade for de søde Sager, takkede Legationens Damer og drak Glas med dem.

Nederlagene i Nordafrika, Tilintetgørelsen af Generaloberst v. Arnims Hær i Tunis, Angelsachsernes Landgang paa Sicilien, deres Erobring af denne Ø med derpaa følgende Overgang til Syditalien, Italiens Fra-fald og Nederlagene i Rusland, alt dette bidrog yderligere til at forværre Stemningen, saaledes at der nu i Kredse, der kunde bedømme den militærpolitiske Situation, nærmest herskede Depression. Folk og Folk imellem kunde sig: Bare Englænderne og Amerikanerne kommer først til Berlin.

»Partiet« blev mere og mere Genstand for Befolkningens Had. Den saa, hvorledes Myndighederne (bl. a. Ministerierne og de overordnede SS-Autoriteter) bragte sig i Sikkerhed ved at flytte ud i Landdistrikterne Syd og Sydøst for Byen. Senere fulgte ogsaa en stor Del af SS-Politi-Tropperne med og blev lagt i Kantonnementer udenfor Berlin, klar til, hvis Uroligheder skulde opstaa, at rykke mod Befolkningen.

Endelig kom Goebbels Ordre til Evakuering af alle Personer, der ikke var knyttet til livsvigtige Institutioner eller til Rustningsindustrien. I 4 Dage flyttede Folk bort fra Berlin; de lykkelige, der kunde skaffe Flyttevogne, reddede deres Indbo. Saa kom Goebbels Forbud mod at medtage Bohave, og Folk sagde straks og med Rette, at de 4 Dages Frist inden Forbudet var givet, for at de højere Partifunktionærer m. fl. kunde faa flyttet al deres Ejendom bort.

Da Folk nu fik at vide, at de, naar de først var flyttet ud, ikke maatte komme tilbage, før Krigen var Slut, og at bomberamte i Berlin

fik anvist deres Boliger og Møbler til Brug, var der mange, der foretrak at vende tilbage og tage Chancen i Byen.

Til Slut skal endnu nævnes et sidste Tegn paa Depression, nemlig, at Fødselsprocenten i 1943 faldt saaledes, at Propagandaen maatte tage fat og i Pressen fastslaa Moderskabets Betydning for det stortyske Rige. — De store Tab, som Tyskland havde lidt paa de forskellige Krigsskuepladser kunde nu ikke længere tilsløres, og dette havde naturligt nedsat Mødrenes Lyst til at bringe Børn til Verden.

I denne Forbindelse har jeg hørt sige, at Tyskerne, systematiske som altid, nedsætter Soldaternes Kønndrift, saa længe de er paa Kampfronterne, ved at tilføre Maden visse Stoffer. Her skal de nemlig anvende alle deres Evner og Kræfter til Kamp. Nogen Tid, før Soldaterne skal hjem paa Orlov, fjernes da lidt efter lidt disse Stoffer fra Maden, saa at Kønndriften atter er normal, naar de skal rejse.

Den tyske Propaganda i 1943.

Efter at Hitler havde overtaget den direkte Føring af Hæren, havde han mod Generalernes Raad truffet vigtige, ja afgørende Beslutninger, der havde ført Ulykker af katastrofal Karakter over den tyske Hær.

Det gjaldt derfor om at hæve hans Prestige indenfor det tyske Folk, saaledes at Tilliden til ham atter bragtes til Live, og Folket fik Troen paa Sejren og derigennem Kraft til at staa de Prøvelser igennem, som endnu forestod.

I den tyske Presse har der Gang paa Gang været glødende Artikler om Frederik den II af Preussen, og Hitler sammenlignedes med ham, idet man fremhævede, at den øverste militære og politiske Magt var forenet i »Førerens« Person, ligesom den var det hos den »store« Konge.

En ny Storfilm, »Der grosse König«, indspillet af Tysklands bedste Kunstnere, fremvistes i flere Maaneder paa alle Biografteatre. Filmen

virkede som en ypperlig Propaganda, idet der stadig var Lejlighed til at drage Sammenligninger mellem Hitler og Kong Frederik den II. Man ser, hvorledes Kongen, selv efter knusende Nederlag, ikke taber Modet, men formaner til Udholdenhed i den faste Tro, at saa vil Sejren komme til sidst. Et andet Billede viser Krigsraadet før et afgørende Slag; Generalerne raader fra at optage Kampen; men Kongen træffer sin Beslutning mod Generalernes Raad og sejrer.

Et andet betydeligt Emne for Propagandaen var Offentliggørelsen af Fundene i Katyn, Mordet paa de polske Officerer. Polakkerne blev jo ganske vist kun anset for 2. Klasses Mennesker og skulde i Tyskland altid bære et paa Tøjet foran paa Brystet fastsyet stort, cirkelformet, gult Mærke af Stof, i hvis Midte et stort »P« var anbragt. De blev med andre Ord sidestillet med Jøder (de gik med en stor, gul Jødestjerne) og ikke behandlet bedre. Da jeg paa en Rejse var i Posen, saa jeg paa Jernbanestationen store, røde Plakater med Navnene paa de Polakker, der den Dag skulde skydes. Enhver Polak skulde hilse paa tyske Officerer; han maatte imidlertid ikke gøre »Hitlerhilsen«, men skulde blotte Hovedet.

Det var altsaa ikke Medfølelse, der bragte Tyskerne til at offentliggøre det uhyggelige Fund; men Formaålet var udelukkende at skabe Splid mellem de Allierede, og det lykkedes for saa vidt ogsaa, som den polske Eksilregering brød med Rusland.

Naar man imidlertid kender den nazistiske Mentalitet og ved, at det ledende Princip under Kampen for at naa et Maal, er det gammelkendte: Hensigten helliger Midlet, burde hele denne Sag sikkert have været behandlet med mere Skepsis.

Hvorfor ventede Tyskerne saalænge (2 Aar) med at gøre Offentligheden bekendt med denne Tragedie? Afsløringen kom netop i en Periode, hvor Situationen var kritisk for Tyskland, og hvor dette Land kunde høste den største Nytte af en eventuel Splid mellem de Allierede.

Affæren kan antagelig henføres til de nazistiske Sensationsbegivenheder, hvis Start altid blev iværksat af Partiet selv, nemlig:

Rigsdagsbranden,
Röhmrevolten,
Attentatet i München,
Generalsrevolten i 1944.

Ganske naturligt maatte Aarets militære Ulykker præge Propagandaen. Goebbels var ikke forudseende nok og kom mangen Gang til at modsige sig selv med kun kort Tids Interval.

Eksempler:

Tunis skulde være et betydningsfuldt Brohovede, hvorfra en Generobring af Nordafrika kunde udgaa. — Da Tunis faldt, var Nordafrika uden Betydning.

Da Italien faldt fra, havde dette Land kun været en Klods om Benene paa Tyskland; Fæstningen Europa vilde staa meget stærkere, naar Italien var bortelimineret. — Alligevel iværksatte Tyskland et haardnakket Forsvar af Italien.

Efter at den kortvarige tyske Offensiv i Rusland først i August var bleven bragt til Standsning, kom de store russiske Fremstød, hvorunder Størstedelen af Ukraine gik tabt. Den store tyske Befolkning maatte derfor beroliges, dels med, at de tyske Hære endnu overalt stod mange Hundrede Kilometer inde paa fremmed Territorium, dels med, at Fæstningen Europa nu var saa stærk, at en Invasion var umulig. — Pressen fyldtes med Billeder af Atlanterhavsvolden, d. v. s. de store Befæstningsanlæg langs Kanalen og Atlanterhavskysten. Man saa vældige Betonfæstninger ude i Havet foran Kysten, store Kampvognshindringer langs Stranden, svære Kanoner i Batteri o. s. v.

Endelig maatte Befolkningens Had overfor Angelsachserne paa Grund af de ubarmhjertige Flyverangreb stimuleres ved Løfter om Gengældelse, og Pressen fyldtes med Artikler, hvor der i forblommede Udtryk taltes om nye hemmelige Vaaben, hvis Virkning var saa frygtelig, at Krigslykken vilde vende sig. Der var Billeder af overnaturligt store Kanoner, som — bragt i Batteri paa Kanalkysten — kunde bombardere London, ja, skyde tværs over hele Sydeuropa.

U=baadskrigen var imidlertid slaet Fejl, selv om Pressen stadig nævnte store Sænkningstal. Folk troede ikke mere paa dem, de hørte jo ogsaa om Tab af U=baade. I Berlin lavede man en Vittighed om Hitlers Forsøg paa at skabe en mere energisk U=baadskrig ved at afskedige Storadmiral Raeder og erstatte ham med Dönitz. Overalt paa Jernbanestationer, paa Jernbanevogne og Lokomotiver stod malet med store Bogstaver: »Räder müssen rollen für den Sieg«. Berlinerne lavede det om til: »Raeder muss rollen für den Sieg«.

De engelsk=amerikanske Flyverangreb mod Tyskland i 1943.

De engelske Flyverangreb mod Berlin voksede i Løbet af Aaret saavel i Styrke og Intensitet som i Hyppighed. Hovedmassen af Angrebene udførtes som Natangreb, kun et Par enkelte som Dagangreb. Medens man tidligere kun ventede Flyverangreb i maaneklare Nætter, var Angrebene efterhaanden almindelige i Nætter med Skyer og usigtbart Vejr, ja, selv Regn.

Tyske Officerer udtalte, at de engelske Flyvere havde udmærkede Orienteringsinstrumenter, som tillod Orientering selv i usigtbart Vejr. Desuden raadede de over fremragende Sigteapparater, der gav Træfsikkerhed selv under ugunstige Forhold. Man mente, at Princippet i disse Apparater var en Udnyttelse af de infrarøde Straaler.

Angrebene paa de vesttyske Industricentre skræmmede Berlinerne op, i særlig Grad dog Beretningerne fra bomberamte fra Hamburg, Köln og Wupperthal (Elberfeld=Barmen). Disse store Byer blev systematisk ødelagt, Bydel efter Bydel; forinden Bombardementet havde Englænderne i Flyveblade meddelt, at den og den Bydel stod for Tur til Angreb; men Folk havde først for sent troet paa Advarslerne. Foruden Luftminerne, der væltede hele Bygningskarréer, var der Brandbomberne, som Regel Fosforbomber. Selv Haver med grønne Træer brændte, Gadernes Asfalt blev antændt, saa at Beboerne, der flygtede

fra Beskyttelsesrummene i de brændende Bygninger, var prisgivne. Folk sagde, at det var som et Ildtæppe, der sænkedes ned over Husene, og man mente, at der fra Flyverne først spredtes en Regn af findelt Kulstøv, der derpaa antændtes af Fosforbomberne.

Det tyske Luftværn var dog ogsaa blevet bedre. Natjagernes Antal var bleven forøget, og de fulgte de angribende Flyvemaskiner lige fra de passerede Rigsgrænsen. En Forholdsregel, der igen medførte, at Englænderne passerede denne Grænse over bred Front eller ad Omveje over besatte Lande søgte frem mod det fastsatte Mødested. Da jeg i August—September overnattede i Bad Saarow, var Luftrummet over denne lille By ofte Samlingsstedet for de engelske Flyvere, der skulde angribe Berlin. Flyvereskadrillerne i hver Bølge kredsede i Luften, indtil det blev deres Tur til at angribe. — Angrebene udførtes næsten altid i tre Bølger.

Ogsaa Luftværnskanonerne var bleven bedre udrustet; en ny Slags Granater var taget i Brug, og naar de sprang i Nærheden af den fjendtlige Flyvemaskine, delte de sig i en Del mindre Granater, som ved deres Sprængning forøgede Chancen for Nedskydning.

En Tid lang var det en stor Hjælp for Tyskerne, at de fik Spionefterretninger fra England. Saaledes fik Kommandanten i Hamburg Meddelelse om, at der var startet saa og saa mange Flyvemaskiner fra engelske Flyvepladser, og derfor var Hamburg, saa længe Efterretningssystemet virkede, altid i god Tid forberedt med Kanonerne klar til Skud. I Foraaret 1943 synes det imidlertid, som Englænderne havde faaet Bugt med Spionerne; thi Efterretningerne ophørte, og de følgende engelske Flyverangreb paa Hamburg kom overraskende.

De engelske Flyvere anvendte i nogen Tid, indtil Tyskerne havde opdaget Listen, at udkaste en Mængde Staniolstrimler, sorte paa den ene Side og sølvblanke paa den anden. Under Faldet gennem Luften frembragte de en Støj, som Betjeningen ved de tyske Lytteapparater tog for Motorlarm, og naar Lyskasternes Straaler ramte dem, glimtede de sølvhvidt, som Flyvemaskinernes Planer, og Luftværnsskytset aab-

nede Ilden mod dem. Under dette naaede de engelske Flyvere frem mod de fastsatte Maal og kastede deres Bomber.

Endnu en Episode skal berettes, som viser, at Englænderne ogsaa var godt underrettet om Forholdene i Tyskland. Heinckel-Værkerne (Flyvemaskineproduktion) i Rostock havde som Opgave faaet at fremstille et af Tysklands hemmelige Vaaben, den saakaldte »Kertsch-Raket«. Navnet stammer fra, at den oprindeligt i lille Format var anvendt under Kampene paa Kertsch Halvøen paa Krim. De første Oplysninger om dette nye Vaaben fik jeg i Juni, en af Forbundsfaellernes Vaabenattachéer havde set det og var imponeret baade af Vaabnets Størrelse og dets forventede Effektivitet. 80 % af Tilvirkningen skete paa Forsøgsanstalten ved Peenemünde og 20 % ved Friederichshafen. Laboratorium og Konstruktionsafdeling laa i Magdeburg, og de vældige Lagre af det hemmelige Sprængstof var opmagasineret i Skovene omkring Lübeck. Sidst i Juli bombede Englænderne om Natten Peenemünde, og Amerikanerne fortsatte Ødelæggelsen med et Dagbombardement. Da Amerikanerne var færdige var alt raseret. En tysk Generaloberst af Flyvervaabnet og to tekniske Generaler var dræbt, af 16000 Arbejdere var knap 4000 tilbage, Resten var flygtet eller dræbt. Nogle Dage efter bombede Englænderne Friederichshafen og igen noget senere Magdeburg. Det eneste, de Allierede ikke fik Ram paa, var Sprængstoffet. Resultatet af disse Bombardementer var, at Gengældelsesaktionen ikke som bebudet af Tyskerne kunde finde Sted i September, men maatte udskydes.

Blandt de mange Flyverangreb skal jeg kun omtale et Par Stykker.

Den 27. og 29. Januar var der om Natten Flyverangreb mod Berlin. Paa Fehrbelliner Platz blev 2 femetages Bygninger ramt af Fuldræffere og en vældig Dynge Mursten laa over Beskyttelsesrummene i Kældrene, hvor en Del Mennesker var indespærret. Arbejderne var i Gang med at rydde, og paa Afstand saa en Flok nysgerrige til. En stor flot Militærbil kommer nu kørende, holder et Stykke fra Ulykkesstedet og en tyk Officer, iført en pragtfuld hvid Pels, træder ud. Det var Göring.

En Arbejder blandt Tilskuerne genkender ham og raaber: »Ah! Da haben wir den Meier!« Göring steg straks ind i sin Vogn og kørte bort. — Tilraabet har sin Forklaring deri, at Göring ved Krigsudbruddet havde holdt en Tale om det stærke tyske Flyvervaaben og letsindigt raabt, at man, hvis fjendtlige Flyvere kom over Tyskland, maatte kalde ham Meier.

Efter Angrebet den 29. Januar var jeg ude i Bydelen Dahlem, og i Podbielsky Allé var ikke en Villa uskadt, enten var de udbrændt med røgsværtede Mure eller laa som en Dynge Mursten. Da jeg kom hjem, sagde jeg til min Kone, at vi fra nu af maatte i Kælderen under Flyverangreb.

Paa det tyske Flyvervaabens Højtidsdag (Luftwaffentag) angreb Englænderne og placerede en Luftmine i Luftfartsministeriets Gaard, hvorved bl. a. en Del af denne vældige Betonbygning blev ødelagt.

For at danne sig et Begreb om, hvorledes man befinder sig i en By, der til Stadighed er udsat for Flyverangreb, skal jeg nedenfor fortælle, hvorledes vi selv tog det. Om Dagen gik Arbejdet som sædvanligt, Kontorarbejdet besørgedes, Besøg modtoges, eller man gik selv paa Besøg, var til Frokost hos Venner, fremmede Vaabenattachéer eller til Modtagelser, Cocktailparties e. l. Selskabeligheden blev som Regel gennemført paa denne Maade, sjældent som Aftenselskaber. Naar man saa kom hjem om Aftenen, kom man til at huske paa Krigen, Kl. ca. 10 blev »Deutschland Senderen« paa Radioen sat i Gang, og naar den lukkedes, vidste man, at engelske Flyvere var over Tyskland. Saa flyttede vi Indstillingen over paa Breslau, og naar den lukkedes, vidste vi, at de engelske Flyvere var i Nærheden af Berlinområdet, vi fuldstændiggjorde Pakningen af et Par Kufferter og belavede os paa at gaa i Kælderen, saa snart Sirenerne lød.

Den 1. Marts kom det første store Flyverangreb mod Berlin. Vor Villa var en solid Bygning fra 1880'erne, men Kælderen var ikke særlig stærk, og det havde været nødvendigt at støtte Loftet med en svær Bjælke, der blev baaret af tykke Rundholter. I Kælderen, der i

Virkeligheden var Husejerens, Geheimeraad Almers, private, opholdt sig Geheimeraadens med Husstand, min Kone og jeg, min Husassistent, min Chauffør og mine to Hunde.

Luftværnsartilleriet til begge Sider begyndte nu at skyde, 1. Angrebsbølge var over os. Man sidder og lytter til Detonationerne, og en Gang imellem hører man gennem den djævelske Larm en fløjtende Lyd fra en faldende Luftmine. Naar man hører Fløjtet, er Minen paa Afstand, og man føler sig nogenlunde sikker. Det er imidlertid ikke opmuntrende at sidde uvirksom i en Kælder og i Blinde vente paa, at ens Lod bliver udtrukket i det store Lotteri.

Nu og da under Angrebet gaar man op i Stueetagen eller op i Lejligheden for at se, om alt er i Orden. Vi bor i et Villakvarter, og Træerne i Haven danner en Slags Sløring for Bygningerne.

1. Angrebsbølge forsvinder, vi hører af Skydningen, at de flyver mod Vest.

Gaar man ud i Haven, ser man, at Himlen er begyndt at blive rød, og noget borte ser man Villaer i lys Lue, Flammerne staar ud af Vinduer og Tage.

Atter i Dækning, 2. Angrebsbølge kommer, denne Gang synes det, som Kursen vil falde over Grunewald, vor Bydel. Det djævelske Spektakel begynder igen, og saa pludselig hører vi en forfærdelig Detonation, selv Kælderen vakler under Luftrykket; men den holder. Vi er bleven slynget mod hinanden i vore Stole og bliver nu helt overdrysset med Kalkpuds, der regner ned over os fra Loft og Vægge. Ovenover os har vi hørt Murværk styrte sammen. Et Øjeblik sidder vi som bedøvede; men saa mærker vi ogsaa Brandlugt, og alle vi Mænd løber op for at se, hvad der er sket. Kælderen holdt jo, saa Kvinderne er foreløbig i Sikkerhed.

Da vi kommer op i »Hall«en, ser vi, at de herskabeligt store Vinduer med Vinduesrammer og Murværk er blæst bort, Indgangsdøren sprængt. Gulvtæppet og et stort Egetræsbord er slynget op i den ene Ende af Salen. Malerier, Vaser og Nips er blæst af Vægge og Hyl-

der, Gardinerne er borte og ud gennem Hullerne, hvor Vinduerne har været, ser vi paa en luerød Himmel oversaaet med Ildglimt fra springende Granater, ind imellem ser man Lyssignaler, røde, grønne og hvide Lyskugler, og som et Netværk i hele Billedet Lysstraalerne fra 20—30 Lyskastere. Et imponerende næsten overvældende Skuespil, som tager Een, saa at man et Øjeblik ikke hører Larmen fra Luftværnsskytset og Drønet af de springende Bomber. Omkring vor Villa brændte mindst en halv Snes andre, og længere borte saas andre Bygninger i Brand.

Det var det Indtryk, som fæstnede sig hos mig i det Nu, jeg kom op; thi der var ikke megen Tid til Betragtninger. Fra »Hall«en saa vi ind i Geheimeraadindens Dagligstue, og den stod i lys Lue. Flammerne stod ud fra Væg og Gulv, og jeg troede straks, at der ikke var meget Haab om at redde Bygningen. Vi gik i Dækning og ventede nogle Minutter, indtil Brandbombens Sprængladning var eksploderet og gik saa løs paa Ilden med Hakker, Økser og Vand. Med Vand slukkede vi de brændende Vægpaneler og Gulvbrædder, saa at de kun var i Glød, derefter huggede vi dem af, slukkede Ilden helt og kastede Træværket ud i Haven. Paa den Maade naaede vi til Ildens Arnested, Brandbomben, der var gaaet gennem Taget og 1. Etage uden at tænde og havde boret sig ned i Gulvet i Stueetagen ved Dagligstuens Væg. Den brændte stadig og sprøjtede Fosfor ud. Hurtigt blev den dækket med Sand, som derefter blev helt gennemvædet med Vand. Nu troede vi, at Faren var forbi for denne Gang, og gik atter i Kælderen; men et Par Øjeblikke efter mærkede vi atter Brandlugt, og da vi kom op, havde Ilden ædt sig ind under Gulvet, der nu stod i Flammer. Atter tog vi fat, fik Ilden i Gulvet slukket, Brædderne brækket op og kastet ud, og denne Gang dækkede vi Bomben saa kraftigt, at Ilden virkelig blev kvalt.

Næppe var vi færdig, saa kom 3. Angrebsbølge; vi mærkede Brandlugt og fandt en Fosforbombe i 1. Etage, hvor den havde antændt Gulvet i en Stue og en Stol. Nu havde vi Erfaring og fik hurtigt

Ilden slukket. Da vi gik Villaen efter, fandt vi yderligere 2 Brandbomber, der var gaaet gennem Taget men heldigvis havde forsaget, og de kunde derfor med Forsigtighed fjernes.

Virkningen af Luftminen var stærkest i Stueetagen; paa 1. Sal, hvor jeg boede, var alle Vinduer og Døre sprængt, og paa Taget var alle Tagstenene blæst bort, saa kun Træskelettet stod tilbage.

Vinduerne maatte vi dække med Træ- og Papplader, Vinduesglas fik vi først indsat i Ydervinduerne i Maj, og Tagsten fik vi lagt paa sidst i Juni.

Den Luftmine, der gav Virkning paa vor Villa, faldt ca. 300 m fra os i Bismarcks Alle i en stor Villa, der anvendtes som Rekonvalescenthjem. Den var forvandlet til en Murstensdyng, de tykke Træer i Haven var klippet over som af en stor Le. Patienter og Sygeplejersker dræbt. En stor smuk Kirke, der laa lige overfor, var forvandlet til en fuldkommen Ruin, alt det indvendige blæst bort.

300 m fra os i Lassensstrasse brændte en stor Villa, der tjente som Alderdomshjem, og 200 m længere borte brændte et Børnehjem. Alle Beboerne i de to Hjem blev dog reddet.

Som jeg tidligere har sagt, kan det i en Millionby som Berlin, hvor den Slags Institutioner er spredt overalt, ikke undgaas, at Ødelæggelser som disse indtræffer, især naar der i Nærheden af disse Bygninger ligger SS-Kaserne eller Kontorer for SS-Administration.

Den Nat var der 1000 Brande i Berlin, og der raadedes kun over 300 Slukningstog; intet Under, at Brandvæsenet kørte træt. Men der var i alle Bydele organiseret lokalt Brandværn, og de udrettede intet. De havde øjensynlig opgivet alt og saa kun til.

Da jeg efter Flyverangrebet gik ud paa Gaderne for at se, hvorledes Folk tog det, saa jeg de Voksne staa passive, medens Hitler Jugend Drengene fra 12—15 Aar opførte sig beundringsværdigt; de løb op i de brændende Huse og reddede, hvad de kunde, af Indbo og Beklædning.

Medfølelse viser Tyskerne ikke, det er Princippet »enhver er sig selv

nærmest«, der er gældende. I Winklerstrasse havde en Luftmine knust Halvdelen af tre store Villaer; Beboerne, der havde siddet i Beskyttelsesrummene i Kælderne, for nu op i Lejlighederne for at redde, hvad der var tilbage. En Dame samler en Del Beklædningsgenstande og Sengetøj m. m. og kaster det ud af Vindueshullerne. Nogle Folk, der stod nedenfor raabte: Kast bare ud, vi skal nok tage os af det. Da Damen kom ned, var Folkene forsvundet med Sagerne.

Ved Hallensee Station blev en Tyv, der stjal af de reddede Sager paa Gaden, lynchet af Husbeboerne, og næste Dag kunde man i Aviserne læse, at Politiet havde skudt adskillige Tyve, der var grebet paa forsk Gerning.

Efter dette Flyverangreb blev Berlinerne nervøse, store Dele af den vestlige og sydlige Del var lagt i Ruiner, og ogsaa i det centrale Berlin var der sket store Skader. Mange Tragedier blev fortalt om Folk, der var indespærrede i Beskyttelsesrum, og som det først lykkedes paa et sent Tidspunkt at faa befriet. Mærkeligt nok satte Myndighederne ikke straks de mange Soldater og SS-Tropper i og om Berlin i Arbejde med at rydde op. Der gik en 4—5 Dage, inden Tropperne blev sat til dette Arbejde.

Goebbels tog Hensyn til Folkestemningen, og gennem Pressen opfordredes Folk, der havde Haver ved Husene, til at grave Beskyttelsesgrave med Skærmtage saa langt fra Bygningerne, at Ruinerne fra disse ikke kunde dække dem. Der blev endvidere projekteret og paabegyndt Arbejde paa Betonbunkers til de forskellige Legationer. Den danske Legations Bunker kunde paa Grund af Materiale-mangel først blive færdig i December. Den svenske Minister havde derimod været forudseende, idet han for svenske Penge med svenske Materialer og svenske Arbejdere i Tide havde ladet bygge en Betonbunker for hele sit Personale, saaledes at Legationen, hvis Bygningerne blev ødelagt, kunde fortsætte sit Arbejde i denne.

Frygten for Beskyttelsesrummene voksede sig efterhaanden, som Sommeren gik, saa stærk hos Berlinerne, at de om Aftenen søgte ud i Par-

kerne eller tog med Sporvognen ud til Grunewald, medens andre tog Bybanen ud til Forstæderne i Sydøst (f. Eks. Erkner). De medførte Tæpper, saa at de kunde overnatte, og nogle havde endog Kuffert med.

Midt i August fik jeg og min Husstand Nødквартиer i Bad Saarow hos Formanden for den Danske Klub i Berlin, Direktør E. Holm, der elskværdigt stillede nogle Værelser i sin Villa til Raadighed for os. For at komme til og fra Kontoret maatte jeg da foretage en 2½ Times Rejse med Tog og Bybane fra Fürstenwalde. Vi var nemlig nu skaarret ned til 75 Liter Benzin om Maaneden og kunde derfor ikke bruge Automobil uden til Kørslen fra Bad Saarow til Fürstenwalde. Om trent paa samme Tid gav Goebbels sin Evakueringsordre, hvilket medførte, at Masser af Berlinere flyttede ud til Erkner eller Landsbyerne udenfor. Morgens og Aftentogene blev derfor saa overfyldte, at man stod tætpakket op og ned paa hele Turen, hvilken Togklasse man end havde.

Regeringskontorerne og Størstedelen af Overkommandoens Kontorer og Administration blev i samme Periode ogsaa flyttet ud til Erkner og Fürstenwalde.

Alle Bestræbelser gik i 1943 ud paa at skaffe Mandskab til Hæren. En stor Del af Mandskabet ved Luftværnet blev nu afløst af Hitler Jugend Drengene paa 15—16 Aar. De gik til Uddannelse i deres sorte Uniformer og fik efterhaanden Gradstegn, jeg saa Gefreitere, Obergefreitere og Underofficerer blandt disse Drengene. Den første Gang, da de skulde have Ilddaaben under et Flyverangreb, gik det dog galt. De engelske Flyvere gik lavt og bestrøg Luftværnstaarnene med Maskingeværer, en Del af Drengene blev dræbt eller saaret, Nerverne kunde ikke holde til det, og de svigtede ved Kanonerne, saaledes at Englænderne med Virkning kunde gennemføre deres Angreb. Senere har de klaret deres Opgave tilfredsstillende, og man kan se, at de føler sig som Soldater.

Jeg har iøvrigt hørt Folk beklage sig over, at deres Sønner var taget til Hitler Jugend. I hele den Periode, hvor Hjemmene ellers skulde

paavirke dem, opdrages de i en helt anden Aand, og naar de kommer hjem paa Besøg i Uniform, har de mistet Samhørigheden med Familien. Søger Forældrene at retlede dem, kan de risikere det Svar: Vi taaler ingen Tilrettevisninger, det er en Fornærmelse mod os. Husk vi er i Uniform.

Wehrmacht og SS i 1943.

Begyndelsen af Aaret 1943 var præget af de store Indkaldelser, hvorved man vilde erstatte Tabene ved Stalingrad (oprette en ny 6. Armé i Stedet for Feltmarskal Paulus' Armé) samt oprette nye Enheder.

For at faa fat i de

Folk, der klæbede ved Stillinger i Hjemlandet,

Folk, der paa Grund af Specialuddannelse ansaas for nødvendige i en
Bedrift,

Folk, der gennem Forbindelser foreløbig var fritagne for Militærtjeneste,

Folk, der som overtallige var ansat i den civile og militære Administration,

blev der nedsat en Kommission, hvis Chef, General v. Unruh, sorterede direkte under Hitler.

Kommissionen berejste hele Tyskland og kæmmede alle civile og militære Institutioner igennem. Den var frygtet, og overalt, hvor den viste sig, opstod der Uro, saa Generalen bar ikke Navnet forgæves. Officerer i Overkommandoen, som kunde undværes, fik et Par Timers Frist inden deres Afrejse til Fronten. Værnepligtige, der først skulde uddannes, fik et Par Dages Frist inden deres Møde paa en Rekrutskole.

Fabriksledere fik en vis Frihed til at vælge de Folk, der skulde uddannes eller som gamle Soldater afgaa til Fronten, idet de blot fik Ordre til at afgive et bestemt Antal af deres Arbejdsstyrke. Senere kom General v. Unruh og kontrollerede, om Afgivelsen var sket Fyldest.

Indenfor Industrien skulde der iøvrigt efterhaanden blandt de udenlandske Arbejdere udtages eller uddannes de fornødne Specialarbejdere, saaledes at de tyske Arbejdere af denne Kategori kunde frigøres til Militærtjeneste.

Endvidere indkaldte man yderligere Mandskab af de ældre Aargange (Landeværnsfolk), helt ned til Aargang 1890. De blev anvendt til Bevogtningstjeneste (Jernbaner, Fangelejre o. l.) og frigjorde derved de Kamptropper, hvem denne Tjeneste hidtil havde paahvilet.

Ved denne Bundskrabning i Forbindelse med Aarets Rekruttilgang lykkedes det virkelig at opstille en ny 6. Armé; men det store Overskud, man havde regnet med til Opstilling af nye Enheder, udeblev. Man var simpelt hen nødsaget til at anvende Overskuddet til at supplere Mandskabsstyrken i de Divisioner, der i Løbet af Vintermaanederne var bleven decimeret i Rusland.

Iøvrigt maatte jo en stor Del af Tilgangen bestaa af 2. Klasses Folk, nemlig alle dem, der paa Grund af Fejghed havde søgt at dække sig mod aktiv Krigstjeneste.

I April—Maj lykkedes det mig at indberette om et Forhold, der nu i 1944 er bleven aktuelt.

En tysk SS-Officer, Ritmester i en SS-Kavalleri Division, var som syg bleven indlagt paa et svensk Lazaret. Da han blev grebet i at tiltægge nogle Papirer kom han i svensk Forhør. Han forklarede da følgende:

Han var af god Familie, Officerssøn og akademisk uddannet. Som ungt Menneske blev han begejstret for Nazi-Ideerne og meldte sig som frivillig til SS, hvor han efter at have gennemgaaet en Officersskole blev udnævnt til Løjtnant og ansat i et Kavalleri-Regiment. Han havde deltaget i Felttøget i Rusland og var under dette avanceret til Ritmester. Meget snart opdagede han imidlertid, at der var langt fra Teori til Praksis, og at Aanden i Partiet ikke passede for et anstændigt Menneske. Som mange af sine Officerskammerater sluttede han sig nu til en Officerssammensværgelse, der havde til Formaal at styrte

Hitler og Partiet. Han opgav, at mindst 60 % af Officererne i Wehrmacht stod i denne Sammenslutning. Desuden var mange Officerer i SS og mange Embedsmænd i Centraladministrationen samt en Del Industriledere Medlemmer. Officerssammensværgelsen samarbejdede med en tilsvarende Sammenslutning af polske Officerer, der skjult arbejdede i Polen, og med en lignende Forening af ungarske Officerer.

Det fælles Formaal for disse Sammenslutninger var Likvideringen af Hitler og Partiet og for den tyske Organisations Vedkommende desuden Oprettelse af et Militærdiktatur. Som eventuel Diktator nævnte han Feltmarskal v. Brauchsitz. I Spidsen for Sammensværgelsen stod Hess i England, og han havde været paa Vej med Dokumenter til ham, idet han skulde benytte et Orlovstog gennem Sverrig til Narvik, hvorfra han paa anden Maade skulde transporteres videre.

Han forklarede videre, at han, medens han laa i Hvilekantonnement i Warschau, fik Mistanke om, at hans Breve til Faderen blev aabnet, d. v. s. man havde Mistro til ham. En Dag fik han pludselig Ordre til som Fører for en Eksekutionsafdeling at skulle skyde nogle polske Kvinder. Han afslog det med den Motivering, at det stred mod hans Ære som Menneske og Officer. Myndighederne havde nu et Paa-skud til at arrestere ham, og han blev anbragt i et Fængsel i en af Byens Kaserne. Her ventede han sin Dom, som han vidste vilde resultere i Døden ved Skydning (Nakkeskud). For at undgaa en saadan Slagtning søgte han om Tilladelse til at blive sendt til Fronten for at faa en hæderlig Død. Han fik imidlertid intet Svar; men en Aften mødte et Officerskommando paa Kasernen med Ordre til, at han skulde udleveres. Kasernekommandanten troede, at det var Eksekutionsholdet og udleverede Fangen.

Det viste sig imidlertid, at det var hans Officerskammerater, der førte ham udenfor Byen, gav ham falsk Pas og et Automobill, hvori han blev kørt til Østpreussen, hvor han nogen Tid holdtes skjult paa et Gods, hvis Ejer var Medlem af Organisationen.

Efter at have faaet Dokumenterne til Hess, afrejste han til Danmark,

hvor han i Helsingør meldte sig for at komme med Orlovstoget gennem Sverrig. En af Officererne her var Medlem af Organisationen og fortalte ham, at man i Helsingør uddannede Stødtropper til Anvendelse under et Felttog mod Sverrig. For at give Soldaterne en fjendtlig Stemning mod dette Land, modtog Kompagnicheferne fra de højere Myndigheder forskellige Propagandaskrifter, som de skulde oplæse for Mandskabet. Under en Middag i Officerskasinoet talte de tyske Officerer alle om det forestaaende Felttog mod Sverrig og mente, at det senest skulde aabnes til Efteraaret. Alt var forberedt, ved Overflyvning var der skaffet Luftfotografier over Sydsverrig, og under Orlovstogrejserne var de svenske Forsvarsanlæg i Egnen om Helsingborg rekognosceret, saaledes at man nøje vidste, hvor de døde Vinkler var, og hvor Kampvognene med Held kunde angribe.

I Helsingborg var han imidlertid pludselig bleven saa syg, at han ikke kunde fortsætte, men maatte lade sig indlægge paa det svenske Lazaret, hvor hans første Handling var at tilintetgøre de Dokumenter, han førte med sig.

Hvor romantisk denne Beretning end lyder, har den dog vist sig at være sand. Felttoget mod Sverrig kom ganske vist ikke i Stand; men den fjendtlige Stemning var til Stede og kun den mislykkede tyske Offensiv i Rusland med paafølgende Nederlag reddede atter Sverrig fra Krig.

Sammensværgelsen viste sig at være en Realitet, selv om Beviset først kom i 1944. Hitlers Efterretningstjeneste har imidlertid altid været 1. Klasses, og han har været vidende om Sammensværgelsen uden dog at have Beviser. Det ligger derfor nærmest at tro, at han har benyttet samme Fremgangsmaade som under Attentatet paa ham i sin Tid i München. Den Gang var det hans gamle Partifæller, der var blevet ham besværlige; de skulde likvideres, og Bomben, der sprang, efter at Hitler havde talt og forladt Salen, sørgede for denne Del af Programmet, og samtidig fortalte Propagandaen det tyske Folk om Miraklet, der havde reddet »Førerens« Liv.

Denne Gang vidste han, at Officererne blandt hans nærmeste Omgivelser var indblandet, og derfor sprang Bomben i Arbejdssalen og dræbte de paagældende højere Officerer. Hans haandgangne Mænd, bl. a. Feltmarskal Keitel, var ikke til Stede, »Føreren« sikkert heller ikke, for man staar ikke 2 m fra en Bombe, der springer, og slipper fra det med Livet.

Ved Attentatet fik Propagandaen igen Lejlighed til at fortælle det tyske Folk om Miraklet, der atter havde reddet »Føreren«s Liv, og samtidig kunde der rettes den ønskede Aktion mod de mistænkte Officerer og Embedsmænd.

Efter dette Spring frem i Tiden vender jeg atter tilbage til 1943.

Gennem Soldater, der kom paa Orlov til Berlin fra Fronten i Rusland, sivede der Efterretninger ud om Soldaternes Reaktion overfor de Beretninger, de fik i Brevene fra Hjemmet, om de frygtelige Flyverangreb paa de tyske Byer.

De Soldater, der endnu havde deres Familie i Behold, men hvor denne havde mistet Hjem og Ejendele, blev rasende over, at man ikke effektivt beskyttede deres Hjem, medens de maatte sætte Livet paa Spil for at holde Fjenden borte fra Landets Grænser.

Det forlød, at der havde været Uroligheder i de Divisioner, hvis Mandskab hørte hjemme i Vesttyskland. I et Tilfælde havde en saadan Division nægtet at gaa til Angreb og maatte afløses af en anden.

De Soldater, der mistede baade Familie og Hjem, blev nærmest sløve og ligeglade. De havde intet mere, der bandt dem til Hjemstavnen, intet mere at tabe udover Livet, og derfor kunde de lige saa godt kæmpe paa Fronterne.

I August—September syntes det, som Hitler blev bange for en royalistisk Stemning i Folket og Hæren. Alle Prinser af Fyrstehuse maatte afgive den Kommando, de havde, blev afskediget eller ansat i betydningsløse Stillinger.

Waffen SS fortsatte Udviklingen i 1943, en Del af SS-Divisionerne omdannedes til SS-Panser Grenader Divisioner. Hitler støttede sig i Hærledelsen stærkt til den øverste Partiledelse, hans Stedfortræder Bormann og Partiets Stabschef Wolff samt Himmler opholdt sig ofte i Førerhovedkvarteret, og deres Indflydelse gik ofte paa tværs af de militære Raadgiveres, hvorfor Hærledelsen en Tid fik et dilettantisk Præg. Efter at Offensiven i Øst var slaaet fejl, havde man dog det Indtryk i Attachékredse i Berlin, at Hitler havde maattet bøje sig for Feltmarskallernes Krav og overladt disse den egentlige Hærledelse. Paa Østfronten førte Feltmarskal v. Kuchler paa Leningrad Fronten og Fronten om Ilmen Søen, medens Feltmarskal v. Kluge havde Midtfronten og Feltmarskal v. Mannstein Sydfronten fra Orel i Nord til Krim og Kuban i Syd.

Nederlagene i 1943.

Tunis—Italien—Ukraine.

Først paa Aaret var alle mulige Rygter i Omløb. I Overkommandoen kunde vi siden den ulykkelige Stalingradoffensiv ikke længere hente Orientering om Situationen, og derfor maatte vi basere os paa Efterretninger fra anden Side, f. Eks. hvis enkelte af Vaabenattachéerne fik Orientering hjemme fra.

Det blev sagt, at Hitler efter Stalingrad havde haft Fredsfølere ude med Rusland; den japanske Minister i Berlin, Oshima, havde været i Moskva og som Hitlers Mellemand ført Forhandlingerne. Disse havde dog faaet et negativt Resultat. I Efteraaret 1943 blev der igen gjort Forsøg paa at opnaa Separatfred med Rusland, ligeledes med Japaneren som Mellemand, men med samme Resultat.

I den brede, tyske Befolkning taltes der vel om en forestaaende Sommeroffensiv mod Rusland; men i Officerskredse sagde man, at dette var udelukket. Aarets Rekruttilgang og Indkaldelserne efter Ge-

neral v. Unruhs Bundskrabning tilgik Hæren i 3 Omgange, den sidste i Juni, og man mente derfor, dels, at man ikke var stærk nok, dels, at Tidspunktet for Begyndelsen af en Offensiv var for fremrykket. Efter Officerssynspunkter maatte Tyskerne i 1943 holde sig i Defensiven, maaske med enkelte lokale Fremstød til Forbedring af Fronten, og først i 1944 tage en Generaloffensiv mod Rusland. Til den Tid vilde man saa yderligere have faaet et Aars Rekruttilgang.

Vinterkrigen havde de tyske Tropper denne Gang kunnet klare paa udmærket Maade. Vinterudrustningen var i Orden. Forsyningstjenesten klappede, de nyfremstillede Lokomotiver var konstrueret med Drift i stærk Kulde for Øje og klarede sig godt. Jernbanemateriellet var stærkt brugt; men nu havde Tyskerne ogsaa taget de russiske Jernbanevogne i Brug og derved faaet en tiltrængt Forøgelse af Materiellet. Benzin og Olie havde faaet Tilsætninger, der nogenlunde sikrede Driften af Flyvemaskiner, Kampvogne og andre Motorkøretøjer. Heste var bragt til Veje, og Slæder anvendtes efter en stor Maalestok. Der var oprettet Kosakheder (Rytteri, hvis Mandskab for en Del stammede fra den russiske Befrielsesarmé eller var Tartarerfrivillige). Endelig var der oprettet Skiafdelinger.

Medens man saaledes blandt Flertallet af tyske Officerer ventede en henholdende Forsvarskamp mod Øst, talte enkelte om en forestaaende Aktion i Vest. Maaske skyldes dette den ny Storamirals Forsøg paa at intensivere Ubaadskrigen. Forsøget mislykkedes imidlertid totalt, idet Englænderne og Amerikanerne nu lod enkelte Handelsskibe i hver Konvoj medføre Flyvemaskiner som en Slags Hangarskibe. Ved denne Foranstaltning fik Konvojen til Stadighed under hele Rejsen Flyversikring. Tidligere var der et Tomrum for Flyvemaskiner midt paa Atlanten, idet Flyvemaskinernes Aktionsradius satte en Grænse for, hvor langt de kunde følge Konvojen fra Amerikas og Englands Kyster, og i dette Tomrum opererede de tyske Ubaade. Med den nye Fremgangsmaade overtog de ledsagende Hangarskibe Flyversikringen i Tomrummet, og da Flyvemaskinerne yderligere havde faaet frem-

ragende Sigteapparater og Dybvandsbomber af stor Effektivitet, led det tyske U-baads^{vaaben} store Tab i Forhold til de opnaaede Sænkninger.

Den tyske Styrkefordeling af Kamptropper i Forsommeren 1943 var omtrent som følger:

ca. 185	Divisioner	i	Rusland,
≈ 20	—	paa	Balkan,
≈ 20	—	i	Italien,
≈ 40	—	i	Frankrig, Belgien, Holland,
≈ 5	—	i	Danmark,
≈ 10	—	i	Norge,
≈ 7	—	i	Finland,

Ialt ca. 285 Divisioner.

hvertil saa kom Ersatzhæren (Rekrutterne) i Tyskland.

Her skal dog anføres, at Panserdivisionerne nu paa Grund af de store Tab af Materiel i Rusland og for ringe Nyfremstilling af Kampvogne kun var organiseret med 1 Kampvognsregiment, tidligere havde Divisionerne en Brigade, d. v. s. 2 Regimenter.

En Del af Infanteri Divisionerne var endvidere paa reduceret Styrke med Hensyn til Fodfolk og Artilleri og kaldtes derfor »lette« Divisioner.

Af Forbundsfæller kunde Tyskland i 1943 kun regne med
 Finlands 18 Divisioner og
 Rumæniens 15 Divisioner (paa Krim og Kuban).

Overfor disse Styrker stod

Russerne med 200 Divisioner paa Kampfronterne og mindst lige saa mange som Reserve og strategisk Reserve bag disse.

I England: Hjemmehæren paa ca. 4 Millioner Mand, en kanadisk og en amerikansk Hær.

I Nordafrika: en engelsk og amerikansk Hær samt en fransk Hær under Organisation.

I Syrien og paa Cypren: en engelsk og amerikansk Hær.

Man vidste i Berlin, at en stor Del af Hæren i England var gar-

nisoneret i den sydlige Del, og Efterretninger gik ud paa, at der var samlet store Mængder Skibe, Baade og Landgangsmateriel af enhver Art i de sydengelske Havne. Man ventede derfor, at en Invasion efter en stor Maalestok snart vilde blive iværksat mod den tyske Atlanterhavsvold paa den belgisk-franske Kyst. Desuden ventede man Invasion i Italien og Invasion paa Balkan.

Kun Invasionen i Italien blev til Virkelighed, efter at den tyske Afrikahær under Generaloberst v. Arnim havde maattet overgive sig i Tunis.

Tyske Officerer havde ofte i Vinteren 1942—43 spottet over Angelsachsernes Langsomhed; de sagde, at Englænderne og Amerikanerne med Lethed havde kunnet tage Tunis straks efter Landgangen i Algier; thi dengang var der kun faa tyske Tropper dér. Men de engelsk-amerikanske Tropper rykkede saa langsomt ind i Tunis fra Algier, at det lykkedes Tyskerne at faa Forstærkninger over. Tyskerne sagde, at havde deres Generaler baaret sig ad paa den Maade, vilde de være blevet stillet for en Krigsret. Situationen giver i Virkeligheden et Billede af tysk og engelsk (amerikansk) Mentalitet. Tyskerne griber Chansen og handler straks, medens Englænderne vil have 100 % Sikkerhed for, at Resultatet bliver som ønsket.

De tyske Officerer af Afrikahæren regnede ikke Amerikanerne for Soldater og gav mange Beretninger om, hvorledes de under Kamp helt gav op, overvældet af den moderne Krigs nye Kampmidler (Kampvogne, Stukas o. s. v.). Men de amerikanske Hære blev dog under Kampene i Tunis krigsvante, Nerverne tilpassede sig, og de viste sig senere under Invasionen i Italien som gode Felttropper.

Tabet af Tunishæren var atter en stor Aareladning for den tyske Værnemagt, og her fandtes ingen vægtig Motivering til Forsvar for Offeret. Man mente i Berlin, at Hitler havde krævet Modstand til sidste Patron, dels af Hensyn til Italien, dels af Prestigehensyn.

Man kan sige, at Tabet af Tunis var Indledningen til de tyske Nederlag i 1943. Derpaa fulgte Erobringen af Sicilien og Invasionen i Syditalien, Mussolinis Fald og sluttelig Italiens Frafald fra Aksen.

Sidst i Juli begyndte man i Berlin at tale om, at der alligevel skulde aabnes en Offensiv i Rusland; men, medens Tyskerne i 1941 angreb over hele den russiske Front og i 1942 angreb over Sydfronten, skulde Offensiven i 1943 kun gælde Fronten Orel—Bjelgorod. Ad Omveje havde jeg faaet oplyst, at Russerne kendte de tyske Planer og i Rummet foran den angivne Angrebsfront havde masseret store Artilleristyrker og Panserværnskanoner under behørig Sikring og bag den saaledes dannede Forsvarsfront havde sammendraget store Reserver.

Ca. 8 Dage ind i August aabnede Tyskerne Angrebet, to Panserarméer, en ved Orel og en ved Bjelgorod stødte frem mod Øst for ved en vældig Knibtangsoperation at lukke sig om de russiske Styrker. Efter Panserarméerne og i Rummet mellem disse rykkede Infanteristyrkerne frem. Det lykkedes ganske vist Tyskerne at vinde noget Terræn; men Panserarméerne løb ind i den af Russerne opstillede Fælde og blev decimerede. Det tyske Angreb gik i Staa, og saa satte Russerne deres Modoffensiv an, og Lavinen begyndte at rulle med det Resultat, at Størstedelen af Ukraine gik tabt for Tyskerne.

Hermed gik ogsaa den ukrainske Kornhøst tabt, og det blev nødvendigt nu at forpleje de tyske Hære og Civiladministrationen i Rusland fra Hjemlandet, og der blev selvsagt heller intet russisk Korn til den tyske Civilbefolkning. Levnedsmiddelsituationen blev altsaa forværret.

Oppe i Nord paa Leningradfronten havde Russerne samtidig foretaget en Offensiv, erobret Schlüsselburg og undsat Leningrad.

Paa Balkan greb Partisankrigen mere og mere om sig og blev en virkelig Fare. Efter Italiens Kapitulation sluttede en hel Del italienske Soldater sig til de jugoslaviske og græske Partisaner, saaledes at Partisanhærene nu følte sig stærke nok til større Operationer mod de tyske Tropper.

I Ungarn, Rumænien og Bulgarien voksede Hadet mod Tyskerne. Ungarn blev imidlertid holdt i Tømme af Frygten for Rusland; Rumænien var besat og blev af Tyskerne presset til at stille flere Troppe-

per til Raadighed mod at faa Vaaben og Materiel til disse; i Bulgarien fortsatte man med at myrde Tyskere paa Sofias Gader.

Tyrkiet havde Venskabspagt til alle Sider, og dets Bestræbelser gik blot ud paa at holde sig udenfor Krigen.

I Tyskland havde man allerede efter Stalingrad været klar over, at det havde lange Udsigter, inden man igen kunde naa frem til Kaukasus' Oliekilder, og man satte derfor alt ind paa at fremskaffe Olie og Benzin paa anden Maade. Italien havde tidligere faaet Størstedelen af Olien fra Rumænien, nu, da Italien faldt fra, gik selvfølgelig denne Olie til Tyskland, og da Raffinaderierne i Ploesti i Rumænien blev ødelagt ved amerikanske Flyverangreb, blev Olien blot ført til nybyggede Raffinaderier i Østrig. Der blev foretaget nye Olieboringer i Oliefelterne i Rumænien, Østrig og Galizien, dog kun med ringe Resultat. Overalt i Tyskland, hvor der var Kullejer, blev der bygget Fabrikker til Fremstilling af syntetisk Benzin. I 1943 blev en saadan Fabrik færdig i Schlesien, den havde en Kapacitet paa 2 Millioner Tons om Aaret. I Italien og Frankrig beslaglagde man Vinlagrene og omdannede Vinen gennem forskellige Processer til Benzin. Til Ubaadene havde man i de sidste Aar beslaglagt al den estniske Skiferolie, og dette er maaske Grunden til, at de baltiske Lande skulde forsvares til det yderste.

Den Hovedfaktor, der imidlertid besegler Tysklands Nederlag, er Personelmanglen. Den strategiske Reserve, som i 1943 stod i Hjemlandet, maatte bruges før Tiden til at erstatte de uhyre Tab, Divisionerne havde lidt paa Fronterne i Øst og Syd. Paa Østfronten var Manglen af en strategisk Reserve katastrofal, de lokale Reserver blev efterhaanden opbrugt, og saa maatte man til at drage Tropper fra ikke truede Afsnit og sætte dem ind, hvor Russerne pressede paa. Saa gik Tyskerne tilbage, de foretog Frontforkortelser; men de derved indsparede Tropper maatte straks sættes ind igen, for paa den forkortede Front intensiverede Russerne deres Angreb; thi de indsparede ogsaa Tropper ved Frontforkortelsen.

Tyskernes Personeltab kan nu ikke indvindes. En førtidig Indkaldelse af næste Aargang værnepligtige i Forbindelse med forkortet Uddannelse, vil give 2. Klasses Soldater, og dermed vil den tyske Hær efterhaanden miste sin høje Standard og ikke være i Stand til at genvinde den.

Under Vurderingen af Personeltabene maa man ogsaa regne med Tabet af de faldne, fangne og afskedigede, erfarne Hærførere.

Som næstvigtigste Faktor skal nævnes Materielmanglen. Der mistedes selvsagt under Hærens Tilbagetog uhyre Mængder af Vaaben og Materiel, og de Allieredes metodiske Bombning af Rustningsfabrikkerne nedsatte tilmed Nyfremstillingen, saaledes at man maatte formode, at endnu flere Divisioner fremtidig maatte karakteriseres som »lette«, altsaa 2. Klasses Divisioner.

Attachérejser i 1943.

Rejse til Atlanterhavsvolden (Belgien—Frankrig).

5 $\frac{1}{2}$ —11 $\frac{1}{2}$ 1943.

Rejsen var anlagt for at give os Militærattachéer et Indtryk af Forsvarsværkernes vældige Styrke langs Atlanterhavskysten. Vi skulde se Atlanterhavsvolden og imponeres.

Vi kørte den 5. Februar med Toget fra Berlin over Hannover, Düsseldorf, Köln til Antwerpen, passerede altsaa undervejs en hel Del af de bombehærgede Byer. Da der ikke var Ophold af længere Varighed paa Stationerne, maatte vi nøjes med at se paa Bombeskaderne fra Toget. Ødelæggelserne var alvorlige nok, dem vi saa; men vi kunde ikke danne os et Billede af deres Omfang, og Størstedelen af Fabrikkerne var tilsyneladende i fuld Drift. — De Allieredes store og systematiske Flyverangreb begyndte jo ogsaa først noget senere. I Köln saa vi, at hele Bydelen bag Domkirken laa i Ruiner, Domkirken var uskadt. Over Köln og andre Fabriksbyer i Rhinlandet hang Spærreballoner i Luften til Værn mod Flyverangrebene.

Militærattachéerne paa Vej til Mont St. Michel i Bretagne.

Fra Antwerpen kørte vi videre i Biler gennem Scheldetunnellen over Gent til Zeebrugge og herfra fulgte vi Kysten over Ostende til Dünkirchen, idet vi gjorde Holdt mange Steder og besaa Fæstningsværker og Batteristillinger. Overalt var Organisation Todts Folk i Arbejde; foruden Kyststillingen byggede de en Stilling parallelt med Kysten længere tilbage paa Højde med Brügge.

Kyststillingen bestod i Hovedsagen af følgende Befæstningsanlæg: Langs Stranden en sammenhængende Betonmur som Kampvognshindring.

Ved Foden af Klitterne Pigtraadsbælter med betonstøbte Skyttehuller for Udkigsposter, der gennem en underjordisk Gang gennem Klitterne kunde søge tilbage ind i nærmeste Støttepunkt. Bygninger, der laa i Klitrækken, havde ud mod Havet Vinduer og Døre i indtil 2 m's Højde dækket af en svær Betonmur. Alle Bygninger var rømmede for Beboere.

I Klitterne var der anlagt 500 m lange og 500 m brede Støttepunkter helt omgivet af Pigtraad. Mellemlummet mellem Støttepunkterne kunde bestryges med kraftig Maskingeværid og Ild fra andre Vaaben.

Befæstningsanlæg i Atlanterhavsvolden Sydvest for Zeebrügge.

Selve Støttepunktet var at betragte som en Pindsvinestilling med Front til alle Sider, altsaa ogsaa bagud. Nærmest Pigtraaden var der Skyttegrave for Fodfolk med Rekyls og Maskingeværstillinger. Alle Udgravninger var beklædt med Murværk, for at Sandet ikke skulde styrte ned. Bagved og i Fodfolksstillingerne var der Standplads for

Postering i Skyttehul ved Atlanterhavsvolden.

Granatkastere, Fodfolkskanoner, Panserværnskanoner, let Feltskyts og Luftværnsmaskingeværer (20 mm). I Fodfolksstillingerne mod Stranden var der tillige Observationssteder for de bag Støttestrukturerne anbragte Batterier af sværere og svært Skyts.

Spredt inde i det enkelte Støttestruktur var der indgravet i Klitterne betonstøbte Underbringelsesrum for Befalingsmænd og Mandskab, Spiserum, Køkken, Ammunitionsdepoter, Forplejningsdepoter (Konserver, Øl, Vin) og Sanitetsrum (Forbindingsplads), m. m.

Var der gunstige Betingelser for Angreb af fjendtlige Kampvogne i Flanke og Ryg, var der paa de udsatte Steder gravet Kampvogngrave, nedgravet Betonblokke eller Jernbaneskinner.

Endelig var der i rig Maalestok anbragt Miner i et Bælte om hele Støttestrukturet og mellem Støttestrukturerne.

Besætningen i et Støttestruktur var ca. et Kompagni Fodfolk med nødvendig Tildeling af Artillerister til Betjening af Kanonerne.

Vi saa et Par Støttestrukturer af denne Art paa Turen og fik ogsaa

Svært Skyts i Jernbaneaffutage ved Dünkirchen.

Lejlighed til at se nogle svære Batterier, men der var ikke noget System i Fremvisningen.

For at kunne vurdere en Stillings Styrke er det ikke nok at se Fodfolksforsvaret, men man maa ogsaa se eller have at vide, hvilke Batterier der støtter Forsvaret, hvor stærke de er (Antal Kanoner og Kaliber), og hvor stærkt Panserværnet og Luftforsvaret er. Herom kunde vi imidlertid ikke faa nogen Oplysning, og derfor naaede man heller ikke Formaålet med Rejsen. Vi kunde se, at der var bygget en

Frokosten i det tyske Officerskasino (Rothschilds Palæ) i Paris.
Feltmarskal v. Rundstedt taler med den ungarske Militærrattaché, General Homlok.

stærk Fodfolksstilling, men – hvor stærk den end var – vilde den dog være prisgivet en Angriber, naar Angrebet blev støttet af stærke Sø- og Luftstridskræfter. Da vi ikke fik tilstrækkelig Oplysning om det Artilleri, der skulde støtte Forsvaret, kunde vi heller intet skønne om Tyskernes Chance for at afværge en Landgang, og Atlanterhavsvoldens Styrke blev en uløst Gaade.

I Dünkirchen fik vi Kampene i 1940 gennemgaaet, saa paa Sporene af Ødelæggelserne i Havnen og fortsatte til Tourcoing, hvor vi var 15. Armés Gæster i Officerskasinoet.

Næste Dag, den 7., kørte vi til Amiens, hvor vi i Omegnen oversværede nogle Øvelser, en Fægtningsskydning med Fodfolk og en Fægtningsskydning med Kampvogne. Derefter med Toget til Paris, hvor vi var inviteret til Frokost i Officerskasinoet (Rothschilds Palæ) hos Feltmarskal v. Rundstedt. Jeg havde tidligere set Marskallen i Berlin under en Statsakt (Begravelse) for General v. Stülpnagel, hvor han

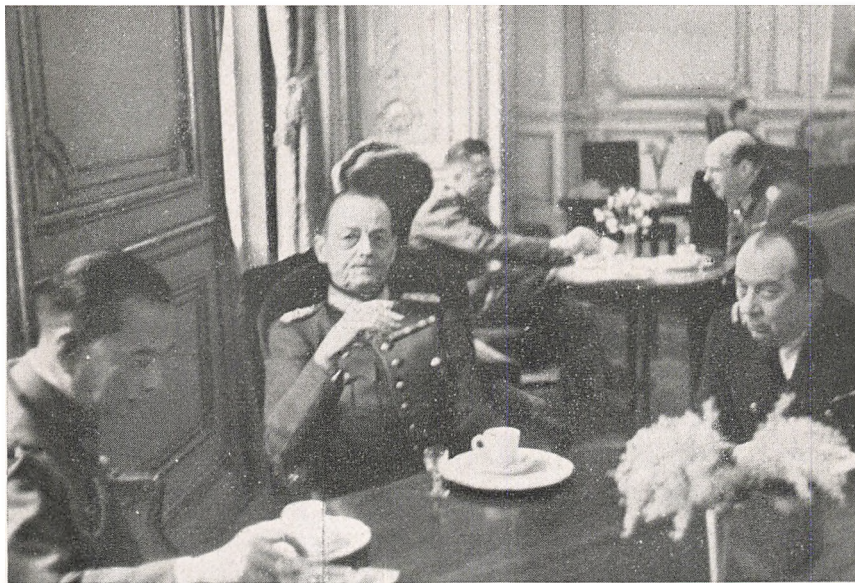
holdt Talen for den Afdøde. Marskallen var en Mand af Middelhøjde, sympatisk af Udseende, men gjorde nu som dengang Indtryk af at være en bitter og slaet Mand.

Om Aftenen spiste vi først Middag hos Paris' Kommandant, General v. Schaumburg i Villa Coty (Parfumekongen) og var derefter i Foliés Bergères. Ved Midnat kørte vi med Toget til Bretagne og kom til St. Malo om Morgen. Vi besaa Byen og sejlede derpaa ud til Klippeøerne i St. Malobugten og saa de Fæstningsværker, der skulde sikre Bugten og Havnen ved St. Malo. Derefter kørte vi en Tur til M. St. Michel, fik paa Tilbagevejen et flygtigt Glimt af St. Malos Forsvar mod Landsiden og fortsatte i Toget til Brest.

Den 9. kørte vi ned til Havnen i Brest og saa et stort Bunker Lazaret, der var bygget lige overfor det franske Marinelazaret. Denne Bunker havde en Lofttykkelse paa ca. 2 m og var udstyret med et stort Modtagerum, 2 Operationsstuer, Lægestue og Stue til Sygeplejersker samt et stort Antal Sygestuer. Lazarettet havde egen Kraftstation til Elektricitet (Belysning), eget Vandværk og Anlæg til Luftfornyelse.

Derefter saa vi den store Ubaads Bunker i Havnen foran den franske Søofficersskole. Det var sandelig et imponerende Anlæg, en stor firkantet Betonklods, hvis Loft var 4 m tykt og Vægge 3 m tykke. (Paa Grund af de engelske Bombers større og større Vægt skulde Loftet forstærkes yderligere op til 7 m). Indenfor var der 9 Tørdokker til Ubaade og 9 Havne, der hver kunde tage 2 Ubaade (Tørdokkerne kun 1). Dokker og Havne lukkedes ud mod Havet af svære Panserporte. Bag Dokker og Havne var der Værksteder og Rum til Underbringelse af Haandværkere og Arbejdere. Fra Ubaadsbunkeren gik en underjordisk Gang bag ud til et stort Beskyttelsesrum ca. 30 m under Søofficersskolens Bygning.

Fra Brest kørte vi langs Kysten mod Vest og saa nogle Batterier og Fodfolksstillinger ved Tres-Hir. Men dette Besøg var lige saa overfladisk som de tidligere, her saa vi ikke engang selve Stillingerne, men maatte nøjes med at se Skydning ud over Vandet mod en tænkt Angriber.

Efter Frokosten i det tyske Officerskasino (Rothschilds Palæ) i Paris.
Feltmarskal v. Rundstedt.

Den 10. begyndte Hjemturen med Tog, der blev ført ad en saadan Rute gennem Frankrig, at vi først naaede Berlin den 11.

Militært set havde vi ikke faaet meget Udbytte af Turen, men rent turistmæssig havde den været meget fornøjelig.

Vi havde det Indtryk, at de militære Myndigheder vilde give os den Tro, at der var Masser af Tropper bag Atlanterhavsvolden; thi overalt, hvor vi kom kørende, stod der paa de tilstødende Marker Tropper, der holdt Øvelser. De fleste af disse Styrker var imidlertid Marineinfanteri, og vi saa meget faa Styrker af Hæren. Det stemte iøvrigt godt med de Efterretninger, vi havde, nemlig, at der var trukket mange Divisioner fra Vest for at blive sat ind paa Østfronten. I alle Krigsaarene havde det været saaledes, at decimerede Styrker fra Rusland blev sendt til Hvilekantonnementer i Frankrig, hvor de saa efterhaanden fik Personel og Materiel suppleret op, medens udhvilede Divisioner fra Frankrig blev sendt som Erstatning til Rusland.

Stemningen i Frankrig var meget hadefuld overfor Tyskerne; det mærkede vi overalt, saavel i Paris som i Byerne ved Kysten. Kursen paa franske Penge var fastsat af Tyskerne saaledes, at 1 Mark gav 30 Francs, og derfor var der her som i andre besatte Lande en uhyre Vareknaphed.

Vi talte i Brest med et Par franske Arbejdere, der var sat til noget Gadearbejde i Nærheden af Havnen. De fortalte, at de fik 500 Francs om Ugen, og det var lige til Maden for en Mand med Familie; der blev intet til overs til Klæder.

Rejse til Leningradfronten

18/8—25/8 1943.

Leningradfronten var den eneste tyske Front i 1943, som havde hævdet sine Stillinger og i blodige Kampe afslaaet flere paa hinanden følgende Storangreb. Det var med andre Ord den eneste Kampfront, Tyskerne med Stolthed kunde vise de fremmede Militærattachéer.

Rejsen gennemførtes med Særtog af lignende Art, som det vi benyttede i 1942 under Rejsen gennem Ukraine til Krim. Ogsaa paa denne Rejse vilde vi nemlig være udsat for Partisanoverfald.

Vi afrejste fra Berlin den 18. over Königsberg—Riga til Pskow, hvortil vi kom den 19. om Aftenen Kl. 19⁰⁰. Straks efter Ankomsten blev vi ført til Hærgruppe Nords Kommandostation og fremstillet for den Øverstkommanderende, Feltmarskal v. Kückler. Denne holdt derpaa et Foredrag for os, hvor han gjorde Rede for Situationen paa hans Front.

Feltmarskallen var en lille, firskaaren Mand med et rødsprængt Ansigt, præget af sammenbidt Energi. Han sluttede Foredraget med at sige: Vi kan holde Fronten, og vi vil gøre det.

Derefter var vi Feltmarskallens Gæster til Middag og skulde Kl. 24⁰⁰ have kørt videre mod Nord over Luga; men paa Grund af en Melding om Partisaner kom vi først af Sted næste Morgen Kl. 6⁰⁰. Mel-

Feltmarskal v. Kückler holder Foredrag for Militærattachéerne
i Hovedkvarteret i Pskow.

lem Pskow og Luga saa vi flere Steder tydelige Resultater af Partisanangreb, idet der hist og her laa Vrag af Godsvogne, et enkelt Sted Vraget af et Lokomotiv, langs Jernbanelinien.

Jernbanekørslen endte ved Strogonowo Hp, hvor vi blev modtaget af Stabschefen ved 18. Armé, Generalmajor Speth, der i Biler førte os til Arméens Hovedkvarter, Ssiwerskaja Slot, hvor vi blev budt Velkommen af Arméchefen, Generaloberst v. Lindemann, en høj, myndig Officer, noget arrogant af Væsen og som gammel Kavalleriofficer, præget af sit Vaaben.

I de følgende Dage var vi ofte Arméens Gæster; vi boede (sov) iøvrigt i vort Tog, hvorfra vi om Dagen gjorde Udflugter. Den 20. saa vi saaledes en ny 28 cm l. K. (lang Kanon med Kaliber 28 cm) i Jernbaneaffutage, den 21. blev vi fordelt til Divisionerne paa Frontlinien, dog ikke paa de Fronter, hvor Russerne netop i de Dage rettede et af deres Storangreb. Jeg kom til 24. Division, hvis Kommando

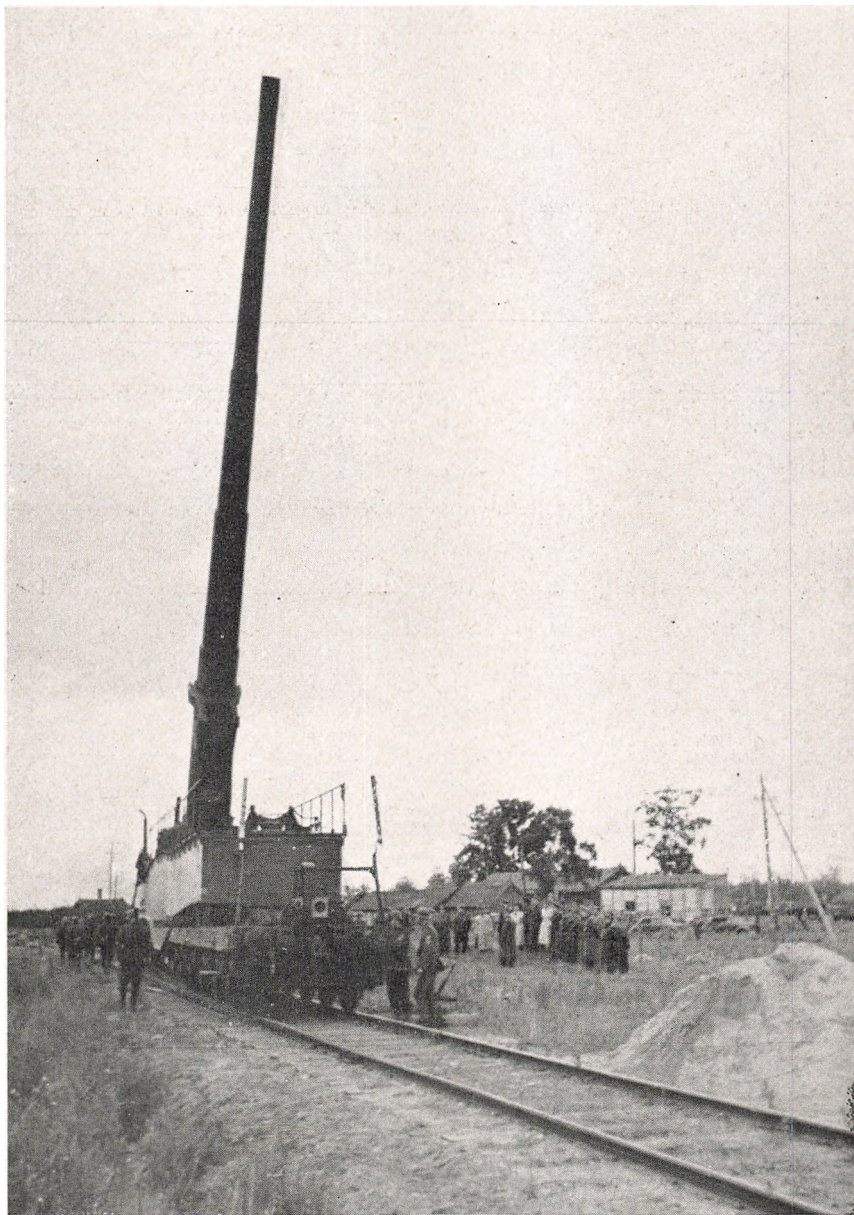

Militærattachéerne fremstilles for 18. Armés Chef, Generaloberst Lindemann, paa Ssiwerskaja Slot.

station var etableret i Landsbyen Uljanowka. Divisionschefen, General Versock, forklarede først, hvorledes hans Division var grupperet, og førte os derpaa gennem Skyttegravssystemet frem til et Højdedrag 400 m bag forreste Linie. Herfra kunde vi overse Ingenmandsland og de forreste russiske Skyttegravslinier (800 m borte). Medens vi var hos Divisionen, kom der to Gange russisk Flyverangreb.

Jeg spurgte Generalen om hans Syn paa de russiske Tropper, og han gentog, hvad jeg havde hørt tidligere fra anden Side:

1. Det russiske Fodfolk var uhomogent, ungt og gammelt Mandskab blandet sammen, godt i Forsvaret, mindre godt i Angrebet, med mindre det var støttet af Kampvogne.
2. Det russiske Artilleri var udmærket. Man mente, at det nu havde faaet sit Kortmateriale i Orden. Det skød godt og kunde

28 cm's Kanon i Jernbaneaffutage ved Ssuida Bahnhof.

ogsaa udføre Ildkoncentrationer; men det var endnu ikke tilstrækkelig smidigt (hurtigt) ved Maalskifte.

3. Det russiske Flyvervaaben var bleven af bedre Kvalitet.

24. Divisions Mandskab bestod af enkelte frivillige 19aarige, Resten var Folk mellem 24—36. Til Patrouilleforetagender og som Stødtropper anvendtes helst yngre Mandskab, iøvrigt gjorde man sig Umage for ikke at gøre Forskel ved Tildeling af Opgaver. Det ældre Mandskab har ogsaa den største Erfaring og kan derfor mangan Gang gøre bedre Fyldest end det yngre.

Disciplinen gjorde Indtryk af at være fremragende, i det hele var Mandskab og Befalingsmænd præget af Tillidsfuldhed, Fortrøstning og Tro paa Sejren.

Bemærkelsesværdigt var det store Antal russiske Frivillige, der forrettede Tjeneste som Trænkuske, Kokke, Oppassere o. l. De viste i mange Tilfælde en endnu strammere Optræden end deres tyske Kamerater.

Den 22. kørte vi i Automobiler fra Strogonowo ad Leningradchauséen til Krassnowardejsk, hvor vi saa et af 18. Armés Støttepunkter for Forsyningstjenesten. De enkelte Institutioner var spredt rundt i Byens Omegn. I selve Byen var der af Bagerikompaniet indrettet 2 Bagerier, det ene i en forhenværende Kirke. Kun Korrundingen mindede om Byningens oprindelige Formaal. I Kirkebageriet kunde dagligt præsteres 15000 Brød, i det andet 10000.

I Byen fandtes desuden Vaskeri, Skrædderi og Skomagerværksted. Til Vaskeriet leveres Uniformsgestande, der er tilgaaet fra Tropperne. Tøjet afluses, vaskes og sorteres.

Sager, der kan repareres, gaar til Skrædderiet og Skomagerværkstedet, hvor det istandsættes og sendes til Arméens Munderingsdepot, hvorfra det atter udleveres til Tropperne. Sager, der ikke kan repareres, sendes til Tyskland, hvor det udnyttes paa forskellig Maade.

28 cm's Kanon i Jernbaneaffutage ved Ssuida Bahnhof.

Vaskeri og Værksteder havde 5000 Sæt i Arbejde.

Et Forplejningsdepot laa Vest for Krassnowardejsk. Depotet bestod af 3 store Træbarakker, der hver indeholdt samme Mængde og samme Arter af Levnedsmidler, til Eks.:

Kødkonserver,
 Tørret Kød,
 Suppekonserves,
 Ærter, Bønner, Gulerødder,
 Tørrede Kartoffler,
 Grütze,
 Teigwaren,
 Mel,
 Ostepulver,
 Buddingpulver,
 Kokachokolade,
 Drogen med Vitaminer,
 Kiks m. m.
 Vin.

Desuden særlige Pakninger med Ekstraforplejning til Mandskab, der særlig havde udmærket sig (i disse Pakninger indgik bl. a. en Flaske Champagne pr. Mand). Endvidere Pakninger »Für Frontkämpfer in Grosskampf« (1 Marcipanstang med Kærne af Honningkage, 1 Stang Frugtpastiller (Citron), 1 Stang Frugtpasta (Kvædebrød), 8 Stænger »Kraft Kiks« og 1 Æske med 10 gode Cigaretter). Man sagde mig, at der ofte var tilsat disse og lignende Sager styrkende og stimulerende Midler som f. Eks. Kofein o. l. samt C-Vitaminer.

Endvidere havde man Forplejning af forskellig Art til svage Maver.

Paa Grund af Varernes Art (Konserver, tørret Kød og Grønsager m. m.) kunde Depotet indeholde store Beholdninger, bl. a. pr. Barakke 2 Millioner Middagsportioner.

I en Plantage Nord for Krassnowardejsk var der indrettet Ammunitionsdepot og Depot for Driftsmidler (Benzin, Olie m. m.). Bl. a. fik

Ved 24. Division paa Fronten ved Uljanowka.
Kanon klar til Skud.

vi her den hemmelighedsfulde Ammunition til Nebelwerferen at se.

Nordøst for Krassnowardejsk var der indrettet Depot for »Waffen und Gerät«, hvortil der hørte Værksteder til Reparation af Vaaben og Materiel. Her saa vi ogsaa en Del af de nye, hemmelige Vaaben, bl. a. det 7,9 mm Maskingevær 1942 med Skudhastighed 3000 Skud pr. Minut, den 32/28 cm Nebelwerfer med 6 Rør, m. fl.

I Nærheden af dette Depot besaa vi endelig et Munderingsdepot, hvor bl. a. Soldaternes Vinterudrustning forevistes os. Hue med Øreklapper, vatteret Vaabenfrakke, vatterede Benklæder. Farve: udvendig graablaa, indvendig hvid. — I Sneterrain vendes Beklædningsgenstandene, saa at det hvide kommer ud ad. Kappe, foret med hvidt Faarskind. — Soldaterne faar ogsaa udleveret Underbeklædning; Undertrøjer og Underbenklæder er af Silke, da det viser sig, at Lus ikke gaar i Silkestof.

Fra Krassnowardejsk kørte vi til Gatschina Slot, hvor vi spiste Fro-

18. Armés Forsyningstjeneste.
 Militærattechéerne besøger tyske Tøjhusværksteder ved Krassnowardejsk.

kost. Taget og de øverste Etager var halvt ødelagt af Artilleriild, men første Etage og Kælderen var i Orden. I den mægtige Kælder under Slottet var der indrettet Depot for Marketendervarer, vældige Beholdninger af Cigaretter, Cigarer, Tobak, tyske og franskeVine m. m. De store Rum var stuvende fulde af Kasser, stablede op til Lofterne, med smalle Arbejds- og Forbindelsesgange mellem Stablerne og de forskellige Rum. Jeg har aldrig set saa meget fransk Champagne, Cognac og Likører, alt røvet af Tyskerne i Frankrig.

Efter Frokosten kørte vi over Krassnowardejsk i Retning af Pulkowo til et Højdepunkt »Duderhof Höhe«, hvor der var indrettet et Observationsstade ved Siden af en Kirkeruin paa Toppen af Bakken, medens der i denne, ca. 20 m under Jordoverfladen, var indrettet en Kommandostation, og her blev vi budt Velkommen af Chefen for 17. Division, Generalmajor Krause. Fra Observationsstadet kunde vi overse hele Leningrad, og i de stærke Kikkerter kunde vi se Arbejderne be-

væge sig ved de store Fabriker i Leningrads Sydudkant og identificere alle de større Bygninger. Udenfor Stedet kunde vi se over den finske Bugt til Kronstadt.

Leningrad laa ca. 20 km borte, men vi kunde se, at Bygningerne i Sydudkanten tilsyneladende var uskadt. Vi spurgte den tyske Officer paa Stedet, om de ikke havde beskudt Byen, og han svarede, at de flere Gange havde ødelagt Fabrikerne i Sydudkanten; men Russerne byggede dem hver Gang op igen, og saa snart alt atter var i Orden, skød Tyskerne dem paany i Grus.

Om Aftenen var vi til stor Afskedsmiddag hos Generaloberst v. Lindemann, der netop samme Dag havde faaet Meddelelse om, at Hitler havde tildelt ham »Egeløvet« til Jernkorsets Ridderkors. Efter Middagen overværede vi en Revy, spillet af Soldater. Halvdelen af de optrædende var professionelle Artister, baade Revy og Jazzkoncert var 1. Klasses.

Kl. 01⁰⁰ var vi atter i vort Tog og kørte om Natten over Msinskaja—Kikerino mod Narva.

Den 23. Kl. 9⁰⁰ stod vi ud i Jamburg og kørte i Biler til 18. Armés »Unterführer-Schule«, der var etableret i en tidligere russisk Kavalleriekaserne. Her overværede vi forskellige Øvelser, spiste Frokost, kørte derefter til Narva, saa den gamle Fæstning og tog videre til Hungerburg, hvor 18. Armé havde et »Erholungsheim« i en pragtfuld Villa lige ved den finske Bugt. Her tog vi Søbad og drak Kaffe, hvorefter vi vendte tilbage til Narva. Vejret havde været Sommervejr med straalende Sol; men da vi nærmede os Byen, var den fuldstændig skjult af tæt Taage. Det viste sig, at der var Flyveralarm, russiske Flyvere var meldt med Kurs Narva, og Byen blev derfor dækket af kunstig Taage.

18. Armés Stabschef, Generalmajor Speth, havde ledsaget os paa Turen og tog nu Afsked med os paa Narvas Banegaard, hvor vi i vore forskellige Uniformer vakte stor Opsigt. Rygtet bredte sig, at det var General Vlassow med Stab, den russiske Overløbergeneral. Vi fortalte det til General Speth, som ikke syntes at føle sig smigret, hvad

der kan tyde paa, at General Vlassows Anseelse ikke er stor i tyske Officerskredse.

Om Natten kørte vi over Dorpat til Riga, som vi naaede den 24. Kl. 11⁰⁰. Den Øverstbefalende i Byen, General Bremer havde stillet Biler til Raadighed for os; vi saa Byens Seværdigheder og fortsatte derefter Rejsen over Königsberg til Berlin, hvortil vi ankom den 25. Det havde været Mening, at vi skulde køre igennem Byen til Grunewald Station; vi naaede imidlertid ikke længere end til Schlesischer Banegaard, da Anhalter, Charlottenburg og Grunewald Stationer alle var bleven ødelagte ved de Allieredes Flyverangreb Natten 23.—24. August.

Nye tyske Vaaben.

Tyskerne havde i 1943 indført nye fremragende Kampvognstyper.

»Tigertanken« blev anvendt baade i Rusland og i Nordafrika, dens Panser kunde ikke gennemskydes af de Allieredes Panserværnskanoner, og den var selv bestykket med en 8,8 cm's Kanon, hvis Granater havde stor Gennemslagskraft og Virkning. Jeg har hørt tyske Officerer berette om, at Tigertanken kunde køre tværs igennem et Minefelt og faa Minerne til at springe, saa at der blev aabnet en Passage gennem Feltet. Minerne kunde ikke gennemslaa Kampvognens Bund, og blev Larvekæden sprængt, kunde Vognen fortsætte Kørslen paa Kædens Ruller.

Tigertanken var lidt for tung og blev i Løbet af Aaret forbedret; den nye Kampvogn blev kaldt for «Jaguartanken» og havde en 7,5 cm's Kanon, men af større Virkning end den 8,8 cm's.

Paa Flyvemaskinernes Omraade havde Tyskerne fremstillet en stor 6-Motors Messerschmidt Bombemaskine og en Flyvemaskine med Turbinemotor, som kunde opnaa en Hastighed paa 1000 km i Timen. Endvidere anvendtes en Helikoptermaskine med stor Bæreevne; den an-

vendtes f. Eks. paa Østfronten til Brobygning, idet den kunde sætte tunge Brobukke paa Plads, og til at bære tungt Materiel, f. Eks. Kampvogne eller Skyts, fra den ene Flodbred til den anden.

Til Brug i Bombemaskinerne havde de fremstillet Raketbomber af lignende Konstruktion og Virkning som de nedenfor nævnte Granater til V1.

Endelig skal nævnes de hemmelige Vaaben:

V 1:

Var en stor Kanon med forholdsvis tyndt, riflet Kanonrør. Kaliberet i Munden var saa stort, at en Mand kunde staa bøjet inde i Røret, skønmæssigt kan Kaliberet altsaa sættes til 1 m. I Kanonens Kammerende kunde 2 Mand staa oprejst.

Den udskød en Raketgranat, d. v. s., at i Granatens Bagpart var der indsat Raketter som Drivladning. Ved Affyringen antændtes en enkelt Raket, ved hvis Forbrænding Granaten blev presset ud gennem Kanonrøret. Et Tidsbrandrør antændte saa efterhaanden de øvrige Raketter, og hver Rakets Forbrænding gav Granaten et vist Tillæg i Hastighed og dermed i Skudvidde. Granatens største Skudvidde var ca. 250 km. Da Granaten under Passagen gennem Kanonrøret kun paavirkede dette i ringere Grad, kunde Kanonen udskyde 100 Granater, inden Kanonrøret skulde udskiftes. Det var altsaa en imponerende Forbedring af den forrige Verdenskrigs langtrækkende Kanon «Dicke Bertha», der kun kunde skyde 10 Skud, inden Røret skulde udskiftes. V1-Kanonens Granat var desuden mange Gange større, og Ladningen var enten Sprængstof eller Brandstof af hidtil uhørt Effektivitet.

Sprængstoffet, sagde man, var baseret paa Atomsprængningsprincippet. I Tilknytning til Spørgsmaalet Raketgranater var det lykkedes mig at fremskaffe en Redegørelse fra en tysk Videnskabsmand om Sprængningen af Uranatomet, og i Attachékredse mente man, at det hemmelighedsfulde Sprængstof udnyttede Sprængningen af dette Atom.

Niels Bohr blev spurgt om Atomsprængning paa denne Maade

kunde udnyttes til Krigsbrug, og han svarede først, at han ikke troede derpaa. Det havde aldrig været i hans Tanker, at denne Operation kunde udnyttes i Krigens Tjeneste. Men nogle Dage senere udtalte han, at efter at have gennemtænkt Problemet vilde han mene, at Op-gaven var mulig.

Brandgranaten virker i Sprængningen som en stor Flammekaster.

Da jeg blev udvist af Tyskland i Oktober, var allerede ca. 20 af disse Kanoner bragt i Batteri paa Kanalkysten. Kanonerne stod under et Betondække, der var 15 m tykt, og hver Kanon var adskilt fra Na-boerne ved en 12 m tyk Betonvæg. Af disse Oplysninger sluttede vi, at Kanonerne ikke var saarbare fra Luften; og de var antagelig an-bragt saa langt inde i Land, at de heller ikke kunde skades ved Beskydning fra Havet. Den eneste Maade, som gjorde det muligt at neutralisere Kanonerne, var altsaa ved at uskadeliggøre Betjeningsper-sonellet ved Anvendelse af Krigsgas, der kunde trænge ned i Kanon-rummene.

V2: Kertsch-Raketten.

Jeg har tidligere omtalt, at den fremstilledes i Peenemünde og Frie-derichshafen, havde Konstruktionsafdeling og Laboratorium i Magde-burg og Ammunitionsdepoter i Skovene om Lübeck.

De forskellige Institutioner (undtagen Ammunitionsdepoterne) blev bombet og ødelagt af Englænderne og Amerikanerne i Juli 1943, saa-ledes at Fremstillingen maatte begynde fra ny.

Forsøgsskydningerne fandt Sted paa Forsøgsstationen i Peenemünde. Under en saadan Skydning gik et Skud af i Utide (Juni—Juli 1943), og Eksperterne maatte da af den Hældning, Raketten Underlag havde efter Skuddet, beregne dens Bane. Resultatet blev, at den skulde være faldet ned i Skovene om Karlstad i Sverrig, og Svenskerne fik travlt med at søge efter den. Det viste sig imidlertid af Oplysninger, der tilgik kort efter, at Raketten var faldet paa Bornholm. En dansk Of-ficer, der straks blev arresteret af Tyskerne, skulde have fundet den og tegnet den af.

Kertsch-Raketten er ca. 20 m lang, cylindrisk med Diameter 1 m, Enderne tilsyneladende afrundede. Rakettens ydre Skal er lavet af tynde Metalplader, den ligner nærmest en overnaturlig stor Torpedo. Jeg saa en Kertsch-Raket paa Baneterrainet ved Fürstenwalde, læsset paa 2 Blokvoage, Enderne var tildækkede.

De første 7 m af Raketten er fyldt med det hemmelighedsfulde Sprængstof (jfr. V 1), Resten indeholder Raketterne, der virker som omtalt ovenfor for Raketgranaten.

Kertsch-Raketten udskydes fra et Underlag (Stativ), og størst Skudvidde er 300 km. Man kan altsaa fra Kanalkysten skyde tværs over hele Sydengland og op til Nord for London.

Kertsch-Raketten har Fjernstyring. Under de første Forsøg anvendte man Radiobølger til Fjernstyring, men forlod denne Metode, da Fjenden ogsaa ved Radiobølger kunde ødelægge Styringen. Tyskerne gik derfor over til Anvendelsen af et andet Princip, bygget paa magneto-elektrisk Styring.

Paa Grund af Fjernstyringen har Vaabnet en ret stor Spredning; men denne Ulempe modvirkes i nogen Grad ved den enkelte Rakets store Virkeomraade. Det siges, at Raketten har ødelæggende Virkning indenfor 1 Kvadratkilometer.

4. KAPITEL

Jøderne.

Vi, Nordboere, staar fuldstændig uforstaaende overfor den Skæbne, Nazityskland har beredt Jøderne.

Naar jeg talte med Tyskere om denne Sag, sagde de altid undskyldende, at Jøderne efter forrige Verdenskrig havde udviklet sig til en sand Plage for dem. Mange af dem havde under den første Verdenskrig gennem deres Forbindelser unddraget sig Krigstjenesten, var forblevet hjemme og havde tjent sig Formuer, medens Arierne kom hjem fra Felten til et Fallitbo. Under Republiken udvandrede mange Jøder fra Polen og Galizien til Tyskland; de kom i Kaftan og med Hængekrøller, og Aaret efter var de klædt vesteuropæisk med Guldringe paa Fingrene og Guldkæder over Vesten, kørte i Bil og havde ariske Elskerinder. Paa Restaurationerne dominerede de, indenfor Kunst og Teater var de toneangivende, Sagførere og Dommere i Berlin blev efterhaanden Jøder, og fik et Hospital en jødisk Overlæge, blev alle Reservelægepladserne besatte med Jøder.

Selvom Forholdet har været saadant, forklarer det alligevel ikke det kolde Had og den raffinerede Forfølgelse, Jøderne var Genstand for. Man var faktisk vendt tilbage til Middelalderens Synsmaade og Metoder, og et saadant Resultat kan kun naas ved systematisk Propaganda gennem lang Tid, en Propaganda, der konsekvent lægger Skylden for alle Ulykker over paa det Folk, som dog har frembragt alle Tidens

største Kulturbringer, en Propaganda, som efterhaanden giver dette Folk Stemple: »Untermenschen«.

Hitler har sat denne Propaganda i Gang, og en saadan Ondskab maa antagelig bunde i personligt Had; maaske har han paa et eller andet Punkt af sin Løbebane haft et personligt Sammenstød med Jøder, for hvilket han nu tager Hævn. »Føreren« har imidlertid haft villige Hjælpere: Himmler med SS, der helt er gaaet ind for Sagen og med sadistisk Opfindsomhed har udtænkt nye Pinsler for det tyske Folks Syndebuk.

Da jeg kom til Berlin i April 1941, var Jøderne allerede naaet et godt Stykke frem ad deres Smertensvej. Deres Formuer var beslaglagt, de var bortvist fra Universiteter og højere Skoler, deres Synagoger var brændt, deres Forretninger ødelagt.

Straks efter min Ankomst maatte jeg gøre nogle Indkøb til min Lejlighed, og jeg fik Sagerne hos en stor jødisk Antikvitethandler paa Kurfürstendam. Han viste mig, hvad han havde faaet ødelagt under Urolighederne. Kostbare Malerier var bleven gennemstukne med Knive, kostbart Porcelain delvis ødelagt, smukke Møbler slaet itu o. s. v.

I Grunewalds Villakvarter, hvor jeg boede, stod den ene pragtfulde Jødevilla ved Siden af den anden, alle var de beslaglagt med Indbo, Sølvtøj m. m. af SS og anvendt til Administrationskontorer, SS-Kaserner og til Hitler Jugend.

Endnu først i 1941 fik Jøderne Rationeringskort omtrent som andre tyske Borgere, de fik dog mindre Rationer af Kød og Ost. Kortene gav kun Adgang til Køb af Rugbrød og i Bagerforretningerne stod Opslag: Salg af Hvedebrød til Jøder og Polakker er forbudt.

I Parkerne var der paa Bænkene malet: Ikke for Jøder, og i mange Hoteller og Restauranter stod: Ingen Adgang for Jøder.

Teatre, Kinoer, Koncerter o. l. var ogsaa forbudt for dem.

I Juli kom Paabud om, at alle Jøder paa Tøjet foran paa Brystet skulde have paasyet en stor gul Stjerne af Stof, Jødestjernen, og naar man gik paa Kurfürstendam, kunde man paa de gule Stjerner se, at

der endnu var mange Jøder i Berlin. Kurfürstendam blev kaldt for Mælkevejen paa Grund af de mange Stjerner.

Saa blev Levnedsmiddelkortene forandret; Jøderne fik ganske vist stadig de samme Kort som Arierne; men paa alle de smaa Kuponer var der nu stemplet et »J«, paa Kødkortene stod stemplet »ungültig«, og det samme var stemplet paa »Nährmittel«-kortet paa Mærket for Æg, Ris, Makaroni m. m. Smør, Ost og Skummetmælkrationen var sat ned. Desuden kunde Jøderne kun faa Grønsager som Kartoffler, Kaal- rabi o. l., altsaa ikke finere Grønsager.

Paa Grund af disse Beskæringer halvsultede Jøderne.

Den næste Begivenhed, der indtraadte, var Bestemmelsen om, at Jøder kun maatte gøre Indkøb mellem Kl. 17—18 om Eftermiddagen, saa havde nemlig de ariske Borgere gjort deres Indkøb. Nogle Forretningsdrivende førte Forfølgelsen videre og meldte de Jøder, som endnu ikke var ekspederet, naar Tiden var udløben. En jødisk Dame, en Professorfrue, fik 3 Maaneders Fængsel for at have staaet i en Forretning 5 Minutter over Tiden og maatte tilbringe Fængselsopholdet i en Fællessal, hvor der var mellem 30—40 andre kvindelige Fanger (bl. a. en Del prostituerede). I den ene Ende af Salen var der 3 WC'er til alle Fangerne, saa man kan tænke sig, hvilken Stank der har været.

Det var dog ikke alle Forretningsdrivende, der tog det paa den Maade; mange havde Medlidenhed med Jøderne og nærmest skammede sig over den Medfart, disse stakkels Mennesker fik, og lagde Varer til Side, som de tog frem og solgte til deres jødiske Kunder.

Jøderne kunde endnu køre med Sporvogn; men de skulde staa op. Jeg har tit tilbudt en ældre jødisk Dame min Plads og altid faaet Afslag, ingen turde sætte sig, saa forkuede var de efterhaanden blevet.

Saa kom Paabud om at aflevere alle Smykker og endelig, da Moskva-offensiven i Oktober røbede, at Hæren manglede Vinterudrustning, Paabud om at aflevere alt Pelsværk og uldent Undertøj.

Vi kendte to Jødefamilier, som vi hjalp med Mad og Klæder; de kom ofte hos os for at hente disse forskellige Sager, hvilket havde

til Følge, at Portneren meldte os til nærmeste SS-Politistation. En Bestjent stillede straks i Huset og spurgte Portneren, hvem jeg var, og da han fik at vide, at jeg var fremmed Militærattaché, sagde han straks, at det var unødvendigt at gaa op til mig, da jeg var eksterritorial og derfor ikke underkastet tysk Lovgivning.

Jøderne var forlængst fordelt til Arbejdstjeneste og anvendtes hovedsagelig i Rustningsindustrien, desuden som Arbejdsmand ved alt forefaldende Arbejde som Gadefejning o.l. De Jøder, der arbejdede paa Rustningsfabriker, skulde, naar der kom Luftalarm, fortsætte Arbejdet, medens de ariske Arbejdere gik i Beskyttelsesrummene.

Jøder, der under forrige Krig havde gjort Tjeneste som Officerer, maatte ikke bruge deres Grad som Titel. Jøder, der under forrige Krig var bleven dekoreret med Jernkorset eller andre Udmærkelser, maatte ikke bære Baandene.

I 1942 begyndte saa Deportationerne, Jøderne skulde bort fra de store, tyske Byer og foreløbig samles i Ghettoer i polske Byer. Det var Meningen, at Berlin skulde være rensset for Jøder inden Hitlers Fødselsdag i 1943, og det blev den ogsaa i Hovedsagen.

I Begyndelsen blev det tilladt de Jøder, der skulde deporteres, at medtage en Kuffert og 10 Mark i rede Penge; senere blev Pengebeløbet reduceret til 1 Mark, Rejsen gennemførtes paa primitiv Maade i lukkede Godsvogne, og der gik allehaande Rygter om, at Bevogtningskommandoet undervejs skilte sig af med Transporten ved Hjælp af Gas. Sandheden kommer vel frem efter Krigen; men det var intet Under, at Rygterne opstod; thi der kom ingen Efterretninger fra de deporterede til Slægtninge og Venner i Berlin. Mange begik Selvmord, naar Ordren til Deportation kom. I Reglen fik de udpegede 4 Dages Frist til at ordne sig, intet maatte fjernes fra Lejlighederne, og der skulde afleveres Lister over Bohave m. m. Naar Tiden var udløben, kom SS-Politiet ved Midnatstid og afhentede dem, førte dem til en Synagoge, hvor de bunkedes sammen, indtil et Transporttog blev klar, hvorpaa de atter om Natten blev indladet og sendt af Sted.

Enkelte af de Jøder, der havde faaet Ordre til Deportation, flygtede, holdt sig skjult og hutlede sig igennem ved Venners Hjælp, og jeg har hørt Eksempler paa, at ariske Tyskere paa denne Maade har reddet jødiske Venner. Iøvrigt gjorde mange af Industrilederne Indsigelse imod Deportationen af deres jødiske Arbejdskraft, men uden Resultat — SS var stærkere.

Den ene af de Familier, vi hjalp, gik det tragisk. Manden var Antikvitetshandler, almindelig anset som fremragende Kunstkender, ogsaa meget formuende. SS anvendte ham til at vurdere de Kunstskatte, de røvede dels i Hjemlandet og dels ude, og først, da de ikke længer havde Brug for ham, fik han og hans Hustru Deportationsordre til Theresienstadt. Dette var for saa vidt heldigt, som man havde Efterretninger fra denne By om, at Jøderne havde det godt. Tyskerne havde her øjensynlig lavet et Skoleeksempel paa en ren jødisk By til Fremvisning. Antikvitetshandleren var imidlertid ikke tilfreds med dette, han fortalte mig, at en Ven vilde forestille ham for en højere SS-Politiofficer, som kunde hjælpe ham og hans Kone til falske Pas, ved hvis Hjælp han mente at kunne komme over den svejtsiske Grænse. Han traf Office-ren, og denne lovede at skaffe ham Passene for 30.000 Mark, hvoraf han skulde have Halvdelen straks. Antikvitetshandleren fik fuldkommen Tillid til ham og fortalte ham, at han bar Resten af sin Formue indsyet i Tøjet. Samme Nat kom SS-Folkene og førte ham og hans Kone bort; de gjorde Modstand, men de var begge over 60 og blev hurtigt overmandede. En af de følgende Dage læste jeg i en Avis, at en Jøde, der havde gjort Forsøg paa at bestikke en SS-Embedsmand, var bleven henrettet, og jeg er bange for, at det var min Ven, Antikvitetshandleren. Hans Lejlighed var lukket et Par Maaneder, medens SS-Politiet undersøgte Gulve og Vægge for at finde flere Kostbarheder; derefter blev Lejligheden lejet ud.

Der kom nu en Bestemmelse om, at ingen Jøde maatte eje Husdyr, de skulde afleveres for at blive aflivet. I de følgende Dage saa man Jøder drage af med Hunde, Katte, Kanariefugle o. a., og man kunde

se, at de sørgede over at skulle skilles fra deres eneste Venner. Jeg saa en ældre Mand, der gik med en gammel Jagthund, han havde øjensynlig selv undværet Mad for at holde Liv i den, og nu skulde han skilles fra den. En gammel Mand, der boede i Nærheden af vor Villa, var aabenbart heldigere, han plejede altid at gaa Tur med sin lille, ruhaarede Terrier. Jeg saa den kort Tid efter i en Villahave i Nærheden, og et Par Gange senere traf jeg den gamle med Hunden, han havde faaet Jødestjernen af og klarede sig ved ariske Venners Hjælp.

Senere kom der Paabud om, at Jøder ikke maatte køre i Sporvogn eller med Bybane, medmindre de havde over 7 km til deres Arbejdsplads. I saa Tilfælde skulde de paa den Politistation, hvortil de hørte, have et Kort udstedt, som skulde fornyes hver Maaned.

Saa kom der Forbud mod, at Jøder færdedes paa Gaderne efter Kl. 20⁰⁰, dernæst Forbud mod, at de paa Vej til og fra Arbejde benyttede visse af Byens Hovedgader, og endelig i 1943 kom der Forbud mod, at de viste sig paa Gaderne fra Lørdag Aften til Mandag Morgen.

For at holde Hadet til Jøderne i Live hos Befolkningen var der saa godt som dagligt i Pressen Artikler om, hvad Jøderne udrettede hos Tysklands Fjender. I England og Amerika var det de kapitalistiske Jøder, der maatte holde for, og i Rusland var det de jødiske Sovjetembedsmænd.

I Udstillingen »Sovjetparadis« i Berlin blev der en Dag af en Kvinde kastet en Bombe, ikke rettet mod Mennesker, men mod de opstillede Attraphuse. Der blev selvfølgelig sagt, at den skyldige var en Jødinde, og 5 Jøder blev skudt.

Som jeg tidligere har omtalt, traf jeg under min Rejse gennem Ukraine i 1942 ikke en eneste Jøde. En Del var selvfølgelig flygtet med de vigende Russerhære; men da der havde været flere Millioner Jøder i Ukraine, maatte der dog have været nogle tilbage. Sandheden er vel nok den, at de Jøder, der blev tilbage, da Tyskerne kom, alle er likvideret. Jeg talte med en SS-Officer, der kom tilbage fra Ukraine først i 1942, han fortalte, at han den ³¹/₁₂ 1941 i Mariupol havde over-

været en frygtelig Tragedie. Jøderne i Byen havde Dagen forud af den tyske SS-Politichef faaet Ordre til at møde udenfor Byen næste Morgen, og de mødte alle, Mænd, Kvinder og Børn, medhavende deres Ejendele i Bylter og Vadsække, idet de troede, at de skulde evakueres. Ca. 8000 mødte i den stærke Vinterkulde, Politisoldaterne delte dem derefter ind i Hold paa 10, hvorefter de fik Ordre til at klæde sig af i Sneen, og derpaa blev de skudt.

Senere erfarede jeg, at lignende Begivenheder havde fundet Sted ogsaa i andre Egne af Rusland, bl. a. i Litauen, hvor der paa een Gang skulde være dræbt 12000 Jøder, Mænd, Kvinder og Børn.

En dansk Dame i Berlin var gift med en Tysker, som var indkaldt og i 2 Aar havde kæmpet paa Leningradfronten og ved Ilmen Søen. Manden kom hjem paa Orlov og forfærdede sin Kone ved om Natten at tale i Søvn og Gang paa Gang klage: De vil da ikke forlange af os, at vi skal skyde Børn!

I Sommeren 1943 blev Ghettoen i Warschau udslettet. Aarsagen hertil var følgende: De Allierede ønskede, naar Russerne naaede frem til Polen, i Warschau at have et Støttepunkt. Af den Grund nedkastede engelske Flyvere ved Nattetid Materialer over Ghettoen, saaledes at Jøderne kunde forstærke deres Boliger med Beton. Hvert Hus blev en lille Fæstning. Desuden nedkastedes Vaaben og Ammunition og endelig landsattes polske Partisaner iført tyske SS-Uniformer. Saa skete Uheldet paa et Tidspunkt, da Arbejdet allerede var langt fremskredt, at den tyske Patrouille, der hver Nat afpatrouillerede Ghettoen opdagede, hvad der foregik. De polske Patrioter dræbte Soldaterne; men en Patrouille forsvinder ikke, uden at den bliver eftersøgt, og næste Dag blev flere Politipatrouiller sendt ind i Ghettoen. Hemmeligheden kom for Dagen, og aaben Kamp udbrød. Der blev sat Soldater ind, men de blev kastet tilbage. Da Partisanerne kæmpede i tyske SS-Uniformer, kom det Rygte til Berlin, at det i Warschau var kommen til Kamp mellem Wehrmacht og SS.

Tyskerne trak imidlertid Forstærkninger til, baade Fodfolk, Artilleri

og Kampvogne; men Jøderne og Partisanerne forsvarede sig tappert fra Hus til Hus. Kampen varede en Uge, store Røgskyer laa over Warschau, hele Ghettoen blev udsløttet, og kun en lille Rest af Jøder og Partisaner undslap til Skovene.

Det var dog ikke altid, at de deporterede Jøder var saa heldige at blive anbragt i Ghettoer i polske Byer; undertiden forsvandt Transporterne som tidligere nævnt; undertiden anbragtes de i Arbejdslejre, hvor de blev iklædt Fangedragt (stribet Tøj) og sat til haardt Arbejde. Her afgang igen alt af Lejrkommandanten; var denne en Mand med menneskelige Følelser, fik de Mad, saa at de kunde opretholde Livet; hørte han derimod til den brutale Type, fik de kun et Maaltid tynd Suppe om Dagen og sultede ihjel under Arbejdet. — Af Frygt for de tyske Katolikker kunde man nemlig ikke længer skyde Jøder, men lod dem dø en tilsyneladende naturlig Død.

5. KAPITEL

Hitler og Aarsagen til Nederlaget.

Det vil maaske blive betragtet som Vigtighed af mig, naar jeg nu begynder at tale om Hitler, jeg har jo kun set ham paa Afstand og aldrig haft Foretræde for ham. Jeg har imidlertid talt om ham med Ministre og Vaabenattachéer, der har været hos ham i Førerhovedkvarteret. Min Bedømmelse af ham kan altsaa siges at være baseret dels paa Oplysninger fra anden Haand og dels paa hans Handlinger og Beslutninger.

Hitler vil paa Grund af hele sit Virke staa for Tyskerne som en af deres Histories største Personligheder, idet han løftede den tyske Nation op af Fornedrelsen efter den forrige Verdenskrig, ganske vist kun for at styrte den i grænseløs Ulykke i den nuværende Verdenskrig, der udelukkende har sin Rod i Statsegoisme, og som antagelig vil ende med en Lammelse af Nationen for lange, lange Tider.

Hitler baserede sig paa Tyskerne som Herrefolket, der skulde styre Europa (maaske Verden), og for at gøre det, maa han være en Fantast og Drømmer; samtidig har han imidlertid Benene fast paa Jorden, saaledes at han kan vælge Maal og Midler paa rette Maade. Hans Karakter kender ikke Forskel paa Godt og Ondt, de Begreber eksisterer ikke for ham, ellers maatte Samvittigheden tale. Uden Hemninger af nogen Art stræber han mod de Maal, han har sat sig.

Det fantastiske Held, der til at begynde med fulgte alle hans Handlinger, bestyrkede ham i Troen paa sig selv og sin Mission. Om-

givelserne gjorde ham til en Halvgud, og ligesom de romerske Cæsarer lader han sig smitte af Smigeren, tror selv paa den og paatager sig nye Opgaver, der ligger uden for hans Evners Begrænsning.

Han er ikke som Napoleon samtidig Hærfører og Diktator, han er kun Diktator; men han tror, at hans Evner ogsaa kan klare Hærførelsens Rolle og hidkalder derved selv Nederlaget.

De Folk, der har haft Foretræde for ham, er alle enige om, at talt med ham har de ikke. Hitler kan nemlig ikke føre en Samtale. Efter et Par Spørgsmaal glider han over i en længere Tale, der mere var paa sin Plads i en Folkeforsamling end overfor en enkelt Person, og naar Talen er endt, er Audiensen forbi.

Hitler er begejstret for Nordens Oldtid, Vikingetiden og Nordens Guder, han er tillige Wagnerelsker, og som den Drømmer han er, foresvæver der ham sikkert nu i Nederlagets Time en Død som Siegfried i »Ragnarok«. Hele Tyskland skal staa i Brand og gaa under sammen med ham. Heltekvadets dramatiske Afslutning.

Hitler er personlig modig, han sidder ikke passiv i Førerhovedkvarteret, i Sikkerhed langt bag Fronten, nej, han er ustandselig paa Farten. Hans Flyvemaskine fører ham helt ud til forreste Linie paa forskellige Dele af den udstrakte Front. Jeg har hørt Orlovssoldater fortælle om, at de ude i forreste Linie pludselig hørte en Flyvemaskines Motor summe og derpaa saa Maskinen lande et Stykke tilbage, hvorefter nogle Officerer traadte ud. Det var Hitler med nogle Ledesagere, der kom for ved Selvsyn at se Fronten, tale med Soldaterne og derefter tage af Sted igen.

Vi, Folk i de Stater, han har villet lægge under »Herrefolket«, har lidt under Grusomheder og Vilkaarligheder, og vi kan ikke se Størheden hos Hitler for det Onde, han paaførte os. Vi forstaar ikke, at Tyskerne kan juble som gale under hans Taler; thi for os tegner det sig kun som en stadig Oprensning af alt det, han har udrettet og skal udrette. Gentagelserne keder os, og vi forklarer os den Begejstring, der lyder imod os fra de tyske Tilhørere, som Masse-

psykose. Var Hitler i mindre Format, vilde de fleste af os vel nok betegne ham som Psykopat.

Den tyske Presse har ofte nok betegnet Hitler som den store Hærfører; men hvorledes er han bleven det? Han var Gefreiter under forrige Verdenskrig, derefter blev han Politiker, og han uddannede sig ikke som Troppefører. Det siges, at han har studeret Strategi, og at han ogsaa har medfødte Evner i den Retning. Det er meget muligt, for han har altid med stor Sikkerhed fastsat de strategiske Maal, der skulde naas. Strateg er imidlertid ikke det samme som Troppefører, dertil kræves der taktisk Viden, som kun opnaas gennem Studium og Uddannelse. Strategen fastsætter de Maal, der skal naas, og Taktikeren anvender de militære Magtmidler saaledes, at Maalet naas.

Til at begynde med støttede Hitler sig til Værnenes øverste Ledelse uden dog at være bange for at træffe Beslutninger imod deres Raad.

Første Gang, det skete, var, da Besættelsen af Norge skulde foregaa; dengang raadede Værnenes øverste Ledelse fra og sagde, at Aktionen var saa hasarderet, at der kun var ringe Mulighed for, at den vilde lykkes; og var Heldet med, vilde det heldige Udfald højst sandsynligt koste den tyske Flaade. Hitler gennemtrufede sin Beslutning paa Trods af den øverste Ledelse, og Invasionen i Norge gennemførtes nærmest som en Følge af, at Danmark svigtede Nordens Sag og ikke gjorde Modstand mod de tyske Troppers Gennemmarch; men den tyske Flaade blev knust. De store Skibe, der var tilbage, blev senere sænket enkeltvis under Kamp med engelske Flaadestyrker eller ødelagdes i Krigshavnene under de Allieredes Flyverangreb, saaledes at Hitler paa Havene udelukkende var henvist til Udnyttelse af U-baade og Hurtigbaade.

Anden Gang, Hitler griber ind i Krigsførelsen og handler paa Trods af Sagkundskaben, er først i Oktober 1941, da han mod Over-

generalens, Feltmarskal v. Brauchschitz' Raad, befaler Offensiven mod Moskva. Feltmarskallen, der vidste, at de tyske Tropper ikke havde Udrustning til Vinterkrig, vilde ikke tage Ansvar for Hitlers Beslutning og tog sin Afsked. Hitler blev derfor tillige Hærchef. Foruden Feltmarskal v. Brauchschitz gik ogsaa Chefen for den tyske »Hærgruppe Nord« (Leningrad—Ilmen Søen), Feltmarskal Ritter v. Leeb. — Denne Gang havde Hitler ikke Lykken med sig; Vinterkulden blev haard, og de tyske Soldater havde intet til Værn mod den. Tropperne maatte gaa tilbage overfor Russernes overlegne Styrker; paa Moskvafronten gik saaledes Generalobersterne Höppner og Guderian, der hver førte en Panserarmé, tilbage uden Hitlers Ordre, fordi deres Materiel var ubrugeligt paa Grund af Kulden, og paa Sydfronten gik Feltmarskal v. Rundstedt tilbage. Tilbagetrækningen standsede — stort set — i Linien Rzew—Orel—Bjelgorod—Lugansk—Taganrog. De to Generaloberster og Feltmarskallen blev straks afskediget, og samme Skæbne fik henved 100 Generaler, af hvilke nogle efter Sigende blev skudt, andre fik Fæstningsarrest (Tugthus). Som Eksempel paa, at det var en alvorlig Sag at gaa tilbage uden Hitlers Ordre, skal jeg nævne, at General v. Sponneck, der havde Forsvaret af Halvøen Kertsch paa Krim, gik tilbage, da Russerne landsatte Tropper i Feodosia i hans Ryg. Hitler dømte ham til Døden, men Feltmarskal v. Rundstedt lagde sig imellem, og Dommen blev forandret til Tugthus. Afskedigelserne i December 1941 faldt saa tæt blandt de højere Officerer, at man i Berlin allerede dengang begyndte at mumle om Generalsrevolte. Feltmarskal v. Reichenau, der førte en Armé paa den russiske Midtfront, afgik pludselig ved Døden, officielt var Aarsagen et Hjerteslag; men Mand og Mand imellem hviskedes, at han paa højere Ordre var skudt af SS. Hans Lig blev ført til Berlin og begravet under en højtidelig Statsakt i det gamle Tøjhus, hvor Rigsmarskal Göring paa Hitlers Vegne holdt Mindetalen. — Hitler kunde imidlertid ikke undvære de erfarne, dygtige Hærførere, og efter kort Tids Forløb tilbød han dem atter Tjeneste. Feltmarskal v. Rundstedt modtog Tilbudet i 1942, General-

oberst Guderian i 1943, medens Generaloberst Höppner, en stout Soldat, svarede Hitler: Feltmarskaller og Generaloberster staar saa højt, at man ikke kan afskedige dem den ene Dag og tage dem til Tjeneste igen den næste. Han blev aldrig genantaget.

Tredie Gang, Hitler griber ind i Krigsførelsen og handler paa Trods af Sagkundskaben, er sidst i Juli 1942 under den tyske Sydfronts Offensiv mod Stalingrad. Feltmarskal v. Bock havde som Maal sat sig at slaa og tilintetgøre den russiske Hovedhær, derfor stødte de tyske Styrker mod Øst til Stalingrad ved Wolga, hvor det saa var Hensigten at støde mod Nord for at knuse den russiske Hær Øst for Moskva. Sidst i Juli, da de tyske Hære under sejrriig Fremrykning havde naaet Linien Woronez—Bogutshar—Rostow, forlanger Hitler, at en Del af Hæren skulde gaa mod Kaukasus for at erobre Oliekilderne. Feltmarskal v. Bock fastholdt, at Opgaverne skulde løses een ad Gangen og den vigtigste først. Dette, sagde han, var Tilintetgørelsen af den russiske Militærmagt, hvorimod Oliekilderne i Kaukasus kun kunde betragtes som sekundær Opgave, og den tyske Hær var ikke stærk nok til at løse begge Opgaver paa een Gang. Hitler fastholdt sin Beslutning, og Feltmarskallen tog sin Afsked. Det samme gjorde ogsaa Generalstabschefen, Generaloberst v. Halder, der ligesom v. Bock ikke vilde tage Ansvar for Hitlers Beslutning. Om den nye Generalstabschef, General Zeitzler, blev der sagt, at han var Hitlers haandgangne Mand. — Resultatet af Felttoget: Nederlaget ved Stalingrad.

Fjerde Gang, Hitler handler mod Sagkundskaben var omkring 1. November 1942. Feltmarskal Rommel stod i El Alamainstillingen og vidste, at de Allieredes Tropper efterhaanden var blevet overlegne, baade med Hensyn til Personel og Materiel (Englænderne raadede baade over 8. Armé og Nilarméen). Hans Stilling tillod ingen Manøvre, den ene Fløj var støttet til Havet, den anden til en impassabel Ørken. Kun een Vej førte til Stillingen, og den løb langs Kysten paa Stillingens nordlige Fløj. Et Gennembrud af denne Stilling vilde dele hans Styrke saaledes, at den sydlige Del var tabt for ham, og Kampen

maatte ende som Nederlag. Rommel havde tidligere vist, at han var en Mester i Manøvrekunsten, og hans eneste Chance for at sejre over en overlegen Modstander maatte derfor ligge i at finde et Forsvarsterrain, der egnede sig til fri Manøvre. Han telegraferede til Hitler og bad om Lov til at gaa tilbage til saadant Terrain, men fik til Svar Ordren: Kæmp og dø! – Resultatet blev Nederlaget ved El Alamein.

Kæmp og dø! er den Ordre, der siden oftest er tilgaaet Fronttropperne fra Hitler. Men der maa være en fornuftig Motivering for en saadan Ordre, ellers bliver det kun et nytteløst Offer af Mennesker og Materiel. Generaloberst v. Arnim fik Ordren i Tunis, her var Motiveringen Prestigehensyn og Hensynet til en alligevel værdiløs Forbundsfølge. Man skulde have troet, at v. Arnims Styrke kunde have gjort bedre Nytte ved Forsvaret af Italien, og Styrken kunde sikkert for en Del være reddet, hvis den i Tide var bleven overført fra de nordafrikanske Havne.

Alle disse Tab af Personel og Materiel var allerede i 1943 saa store, at der, naar Fronterne var besat, ikke ejedes en strategisk Reserve af Betydning. Var der nogen, blev den under Russernes Offensiv i Ukraine hurtigt forbrugt, og den tyske Hærledelse paa Østfronten maatte snart gaa over til at skabe Reserver ved at tage Tropper fra ikke truede Afsnit. Men paa denne Maade slides der paa alle Tropperne, og Fremgangsmaaden kan kun anvendes, saalænge man har tilstrækkelig med Jernbaneforbindelser bag Fronten til hurtigt at foretage Troppeskydninger. Frontforkortninger med det Formaal at indspare Personel duer heller ikke; thi Frontforkortningen virker ogsaa til Gunst for Modstanderen, der faar en kortere Front at angribe. Er den aarlige Tilgang af Soldater talmæssigt mindre end Modstanderens, vokser dennes Overlegenhed stadig. Er man dertil underlegen i Luften, har man ingen Chance, for man kæmper i Blinde. Desuden bliver Rustningsindustrien og Jernbanetrafikken lammet.

3. AFSNIT

Min Udvisning og Arrestation.

Den 26. August 1943 kom jeg tilbage til Berlin efter at have deltaget i Attachérejsten til Leningradfronten, og 3 Dage efter fik vi i Legationen de første Efterretninger om Begivenhederne den 29. August i Danmark. Jeg var straks klar over, at min Stilling nu var usikker, Hæren var jo opløst, Befalingsmændene interneret, til hvem skulde jeg nu indsende mine Rappporter. Det blev imidlertid snart afgjort; min Kone, der havde været i Danmark paa Besøg, havde truffet Direktøren i Krigsministeriet, og denne havde sagt, at hun skulde meddele mig, at jeg ikke skulde sende flere Rappporter hjem. Gennem Udenrigsministeriet fik jeg imidlertid at vide, at det gerne fortsat vilde have mine Rappporter. Som udsendt fra Krigsministeriet kunde jeg dog ikke uden videre sende Rappporter til Udenrigsministeriet, det var Minister Mohrs Sag. Han maatte i saa Tilfælde underskrive Rappporterne og dermed tage Ansvaret. Da jeg spurgte ham, om mine Rappporter skulde indsendes saaledes, svarede han, at det nok var for farligt, og saaledes som Situationen udviklede sig, fik han Ret heri. I September kom der imidlertid Embedsmænd fra Udenrigsministeriet til Berlin, og de paagældende fik da mine sidste Rappporter med Anmodning om at tilintetgøre dem efter Brugten.

Midt i September fik jeg Tilhold om ikke at besøge mine Kammerater blandt Vaabenattachéerne, og endelig den 22. September fik jeg Ordre til at møde i Overkommandoen (Attachéabteilung). Jeg var forberedt paa, at det drejede sig om Ordre til Hjemrejse, mine Kammerater i Danmark var stadig interneret, og maaske ønskede man, at jeg skulde dele samme Skæbne. Efter nogle Omsvøb sagde den tyske Ma-

jor i Attachéabteilung til mig, at man nu ikke længere ønskede min Nærværelse i Berlin, og jeg svarede, at jeg havde ventet en saadan Udvikling, men gerne vilde have Frist i 10—12 Dage, saa at jeg kunde faa mit Bohave o. a. afsendt til Danmark. Majoren beklagede meget, men efter Overkommandoens Ordre skulde jeg være ude af Tyskland senest den 26. September. Hvis jeg skal rejse saa hurtigt, vil jeg bede Dem tale med Udenrigsministeriet, sagde jeg; thi jeg har aldrig kunnet faa Pas og Papirer derfra under 14 Dage. Majoren ringede straks og sagde Besked; men jeg forstod, at Embedsmanden i Udenrigsministeriet gjorde Indvendinger og først tav, da Majoren understregede, at det var Overkommandoens Ordre .

Jeg fik travlt de nærmeste Dage; den 25. havde jeg imidlertid endnu ikke faaet mine Papirer; Attachéabteilung beordrede mig da til at rejse senest den 2. Oktober; men heller ikke til den Tid var Papirerne i Orden. Udenrigsministeriet saboterede aabenbart Overkommandoens Ordre. Attachéabteilung opgav at give ny Ordre og bad mig blot ringe, naar jeg havde faaet mine Papirer. Den 6. Oktober telefonerede Udenrigsministeriet til mig og spurgte, hvornaar jeg ønskede at rejse, og da mine Sager nu var afsendte, svarede jeg, at jeg kunde rejse den 8. Samme Eftermiddag fik jeg mine Papirer og ringede til Attachéabteilung; denne meddelte mig, at der vilde være en Underofficer ved Toget, som skulde anvise mig Plads.

Min Kone kørte med Automobil til Warnemünde den 8. om Morgen og kom heldigvis med samme Færge som jeg. Min Rejse var forløbet glat som sædvanligt, jeg havde mit Diplomaspas og Udenrigsministeriets Grenzempfehlung, saa alt gik uden Friktion i Tolden.

Efter at have spist Middag paa Færgen gik jeg med min Kone ned til Automobilet, og her blev jeg standset af 2 Mænd, der sagde, at de nok skulde sørge for min Viderebefordring. Jeg forlangte at se deres Bemyndigelse, og de viste mig saa deres Gestapo Politiskilt. Jeg gik hen til Automobilet og sagde til min Kone, at jeg var arresteret, og byttede saa min Haandtaske med Kurerposten fra Gesandtskabet om

med en Haandtaske med mine Toiletsager. Jeg var fuldstændig rolig; thi jeg troede kun, at det drejede sig om Internering i Lighed med mine Officerskammerater.

Jeg maa nu gaa $1\frac{1}{2}$ Aar tilbage i Tiden. — Naar jeg aflagde min maanedlige, personlige Rapport i Krigsministeriet, blev jeg altid orienteret om Situationen i Danmark. Jeg vidste følgelig, at der mange Gange var stillet Krav til Hær og Flaade, som Regeringen havde afvist. Kravene blev imidlertid mere og mere alvorlige, og jeg kunde se, at der vilde komme et Tidspunkt, hvor Tyskerne ikke længere vilde nøjes med Afslag, men for at sikre sig, vilde opløse Hær og Flaade og besætte Kontorerne. Med Henblik paa en saadan Situation sagde jeg til Direktøren i Krigsministeriet (altsaa i Foraaret 1942), at mine Rapporter vilde være farlige for mig, hvis de blev fundne. Jeg sagde, at jeg havde brændt mine Arkiver i Berlin, Gesandtskabet havde brændt sine Genparter af mine Rapporter og fremtidig kun fik dem til Gennemlæsning. Nu vilde jeg bede ham om at gøre det samme med mine Rapporter her. Han lovede det og bad mig blot ordne med det danske Udenrigsministerium, at det ogsaa tilintetgjorde Genparterne af mine Rapporter. Jeg gik op i Udenrigsministeriet og fik Sagen ordnet.

Som Følge af denne Sikkerhedsforanstaltning følte jeg mig rolig med Hensyn til mine Rapporter den 8. Oktober 1943.

Jeg havde selvfølgelig straks overfor de to Politimænd pukket paa mine Eksterritorialrettigheder; men de svarede blot, at de handlede efter Ordre fra Berlin. Jeg sagde saa Farvel til min Kone i Gedser og kørte med mine Ledsagere i Bil til København. Det skal indrømmes, at jeg følte mig lettere til Mode, da Bilen passerede Vestre Fængsel og fortsatte mod Byen. Jeg blev ført til Dagmarhus og blev fremstillet for Dr. Hoffman, der dog ikke kunde sige noget om Aarsagen til min Anholdelse, da Anklagedokumenterne endnu ikke var tilgaaet fra Berlin.

Jeg blev ført til Palace Hotellet, hvor jeg fik et Værelse i 2. Etage mod Raadhuspladsen. Da jeg opdagede, at jeg skulde have 2 Vogtere siddende i samme Værelse, blev jeg vred og lod dem tilkalde Dr.

Hoffman. Jeg lod ham vide, at det var en uanstændig Behandling, en saadan vilde de ikke byde en af deres egne Officerer. Han beklagede meget; men det havde været ganske umuligt at skaffe et bedre Værelse, dog næste Dag skulde det blive ordnet tilfredsstillende.

Den følgende Dag blev jeg overført til Hotel d'Angleterre, hvor jeg fik anvist Hjørneværelset paa 1. Sal og mine Vogtere den tilstødende store Dagligstue. Jeg lukkede Døren til mine Vogtere og forsvandt i Badeværelset, hvor jeg tilbragte den næste Time med at lade de to sidste Aars Dagbøger forsvinde. Jeg mente, at det var bedst at sikre sig, da de kunde give Oplysninger, der vilde kompromittere mine Kammerater blandt Vaabenattachéerne i Berlin.

Jeg sad nu i en Uge og ventede paa Anklagen fra Berlin. Min Kone fik Lov til at besøge mig en Times Tid en eller to Gange i Ugens Løb og altid i Vidners Overværelse. Direktøren i Krigsministeriet besøgte mig een Gang i 10 Minutter, og siden saa jeg ham først, da jeg 2 Maaneder senere blev frigivet.

Man behandlede mig iøvrigt godt, og jeg levede udmærket; dog savnede jeg selvfølgelig Motion i fri Luft, men gik hver Dag en lang Tur Formiddag og Eftermiddag i mit Værelse. Tjenere og Stuepiger troede til at begynde med, at jeg var en farlig Forbryder; thi Døren fra Trappegangen ind til Forværelset var laaset, og naar der blev lukket op, saa de de to Tyskere sidde med Automatpistolerne foran sig paa Bordet.

Endelig kom Papirerne med Anklagen, og Forhørene begyndte; de varede 14 Dage i Træk, baade Sønd- og Søgnedage fra Kl. 9—12, undertiden ogsaa om Eftermiddagen.

Man tænke sig sig min Forbavelse, da jeg den første Morgen kom ind og saa 3 tykke Springbind med Papirer ligge paa Bordet; det viste sig at være Størsteparten af mine fortrolige og strengt fortrolige Rapporter fra 1941, 1942 og 1943.

De var fundet under Ransagningen efter 29. August, og Tolken sagde, at de var fundet i Generalens Kontor i en uafloaset Skrive-

bordsskuffe. Jeg troede straks, at det var paa Direktørens Kontor; men han benægtede det, da jeg efter min Frigivelse spurgte ham derom, og da Tyskerne vel næppe kender Forskel paa Krigsministerium, Generalkommando og Generalstab, er der den Mulighed, at de er fundne i Generalkommandoen eller Generalstaben.

Dr. Hoffman indledede Forhøret med at sige, at jeg — saa vidt han kunde skønne — vilde blive dømt efter Forræderiloven. Jeg svarede, at det kunde jeg ikke forstaa; thi jeg var dansk Statsborger og havde ikke begaaet Forræderi mod mit Land. Det Synspunkt kan man jo ogsaa anlægge, sagde Dr. Hoffman; men saa bliver De dømt efter Spioneriloven. Det kan jeg heller ikke gaa med til, svarede jeg; thi De ved lige saa godt som jeg, at en Vaabenattaché skal samle Efterretninger og orientere sin Regering, og det har jeg gjort.

Dr. Hoffman tog nu en Del Bilag til mine Rapporter frem; der var fortrolige Wehrmachtsordrer vedrørende Indkaldelser o. a., fotografiske Kopier af Rigsminister Speers hemmelige Ordre og Instruktioner til Rustningsindustrien, tyske Rapporter om Forsøg med de hemmelige Vaaben m. m. Disse Papirer maa De have faaet af tyske Efterretningsmænd, sagde han, Deres Regering har vel givet Dem et Spionfond til Bestridelse af Udgifterne. I Berlin vurderede de Rapporterne til at være 100000 Rm. værd. Jeg svarede, at den danske Regering ikke gav Penge til den Slags Formaal, og at min Gage ikke var større, end at den lige kunde dække Udgifterne til min Husførelse, for jeg maatte føre stor Selskabelighed. Her har De min Checkbog, hvor De kan kontrollere min Gages Størrelse og mine Udgifter. Mine Rapporter har jeg bygget paa Efterretninger, jeg har indhentet hos de andre Vaabenattachéer, og Bilagene stammer fra samme Kant. Jeg giver Dem mit Æresord paa, at jeg ikke vedrørende Efterretninger har staaet i direkte Forbindelse med tyske Statsborgere.

Fra det Øjeblik af, og efter at Checkbogen var kontrolleret, var der ikke mere Tale om Spioneri. Derimod gjorde de alt muligt for at faa mig til at røbe mine Kilder blandt Vaabenattachéerne. Dr. Hoffman

søgte at ægge min Forfængelighed ved at sige, at det maatte være meget utilfredsstillende for mig, der kun havde faa Efterretninger at give i Bytte hos mine Kammerater, at modtage saa mange Oplysninger. Jeg svarede ham, at deri tog han fejl, efter min Mening var det en Kunst at faa mange Efterretninger i Bytte for faa.

Nu blev hver enkelt Rapport gaaet igennem, Punkt for Punkt, og det gjaldt om at give et fornuftigt Svar paa de stillede Spørgsmaal. For at vinde Tid til Eftertanke forlangte jeg en Tolk, der skulde oversætte Spørgsmaalene for mig, saa at der ikke blev Anledning til Misforstaaelser. Dr. Hoffman stillede Spørgsmaalet, der altid endte med: Hvorfra har De disse Oplysninger? Tolken oversatte Spørgsmaalet, og jeg gentog det, og for at vinde yderligere Tid, bad jeg om at se Rapporten. Den blev taget ud af Springbindet, jeg læste det paagældende Punkt og havde Svaret rede. Dette sluttede altid med: Oplysningerne har jeg faaet gennem Samtaler med forskellige Vaabenattachéer. Dr. Hoffman nævnte under det første Forhør saa forskellige Attachéer: Er det den svejtsiske, rumænske, tyrkiske, italienske o. s. v. Militærattaché? Jeg afbrød ham og svarede: Samarbejdet mellem Vaabenattachéerne er baseret paa gensidig Tillid, og var han ikke tilfreds med min summariske Oplysning om, at Efterretningen stammede fra Samtaler med forskellige Vaabenattachéer, maatte jeg selv tage Ansvaret. — Derefter opgav han den Fremgangsmaade.

Det var en langsommelig Historie at gennemgaa alle disse Rapporter, og mange Spørgsmaal var vanskelige at besvare. Dr. Hoffman kunde f. Eks. sige: Denne Rapport maa De indrømme er farlig, hvis den falder i urette Hænder, og Deres Regering kan ikke have Interesse af den. Saa gav jeg min Motivering af, at Rapporten netop var af stor Interesse, og hvorledes skulde den falde i urette Hænder. Rapporterne blev indsendt til Krigsministeriet, og Danmark var et besat Land; det var umuligt, at de kunde falde i urette Hænder.

En anden Gang tog han en Blaa kopi af en hemmelig Wehrmachtsordre frem. Jeg huskede tydelig, at jeg — da jeg i sin Tid personlig

aflleverede den — havde sagt, at den var farlig og straks skulde brændes, naar den var læst; thi paa Bagsiden stod stemplet Navn og Adresse paa det Trykkeri i Berlin, hvorfra den var udgaaet. Jeg sagde til Dr. Hoffman, at det gjorde mig ondt, at Kopien ikke var brændt, det havde jeg bedt om. — Jeg vidste, at en Undersøgelse vilde blive sat i Gang i Berlin, men var nogenlunde rolig. Kopien var fra 1942, og siden da havde General v. Unruh kæmmet alle Institutioner igennem, og mange Arbejdere og Funktionærer var bleven sendt til Fronterne. Der var derfor stor Sandsynlighed for, at den Person, der havde staaet i Forbindelse med den Vaabenattaché, hvorfra jeg havde faaet Papiret, var over alle Bjerge. Dr. Hoffman var personlig i Berlin; men Undersøgelsen gav, som ventet, intet Resultat.

Endelig var der en hel Del farlige Rapporter om indrepolitiske Forhold i Tyskland, Brydninger mellem Wehrmacht og SS, Hitlers diletantiske Krigsførelse, hans mentale Tilstand, den svenske Læge, Dr. Olivencronas Besøg, og meget andet; men stadig var mit Svar: Oplysningerne har jeg fra Samtaler med forskellige Vaabenattachéer.

Forhøret foregik iøvrigt under behagelige Former, jeg havde saaledes Lov til at ryge, og det gav mig Ro og Afspænding.

Da Forhørene saa endelig var afsluttet, blev Sagen sendt til Berlin til Afgørelse.

Det danske Udenrigsministerium og det danske Gesandtskab i Berlin arbejdede til Stadighed energisk paa at faa mig frigivet, foreløbig dog uden Resultat. De fik dog udvirket, at jeg — da Forhørene var afsluttet — 2 senere 3—4 Gange om Ugen blev kørt uden for Byen, til Charlottenlund, Dyrehaven eller Holte, hvor jeg kunde spadsere i $\frac{1}{2}$ — $\frac{3}{4}$ Time under Bevogtning. 2 bevæbnede Gestapomænd gik 50 m bag mig og 100 m længere tilbage fulgte Bilen med en bevæbnet Gestapomand og Chauffør.

I den første Uge af mit Fangenskab tænkte jeg paa at flygte; det havde ikke været umuligt, idet jeg fra Altanen i min Stue kunde naa hen til Søjlerne ved Hotellets Indgang og glide ned ad disse. Men

en 3—4 Dage efter min Ankomst skete »Mocca« Affæren; der blev indført Spærretid, og saa var det umuligt uden Hjælp at slippe bort.

Senere fik jeg ad Omveje Tilbud fra de frie Danske om et Befrielsesforsøg, jeg afslog det; thi min Flugt vilde blot give Anledning til, at min Kone, eventuelt ogsaa mine Brødre var bleven arresteret.

Det saa desuden ud til, at Gestapo var bleven underrettet om, at noget skulde ske; thi mine Vogteres Agtpaagivenhed skærpedes, og pludselig fik jeg Besked om, at jeg skulde flytte tilbage til Palace Hotellet. Vi kørte ad Baggaderne til Hotellet, og den ene af Vogterne sad under Kørslen hele Tiden og holdt Udkig bagud. I Palace Hotellet fik jeg atter et Værelse paa 2. Sal ud mod Raadhuspladsen, Dobbeldørene ud mod Gangen blev laaset, saa at Adgangen til mit Værelse maatte ske gennem Naboværelset, hvor mine Vogtere sad. I Sammenligning med mit Værelse paa d'Angleterre var mit nye Værelse daarligt. Der var kun et Vindue, og 2 Senge fyldte Størstedelen af Rummet, saa at jeg kun havde en 10 m lang Strimmel at gaa paa. Naar jeg forlod Værelset for at faa min Tur i frisk Luft, kunde jeg være sikker paa, at mine Vogtere under mit Fravær havde flyttet mit Klædeskab hen foran Døren. Jeg flyttede det omgaaende tilbage, naar jeg kom hjem, og til sidst blev de kede af Legen.

Dr. Hoffman fortalte mig Gang paa Gang, at nu kom Afgørelsen fra Berlin snart, og jeg vilde antagelig blive frigivet; men Tiden trak stadig ud, og der skete intet. Den eneste Adspredelse jeg havde udover Spadsereturen 3—4 Gange om Ugen, var min Kones Besøg. Hun havde nu faaet Tilladelse til at besøge mig hver Dag en Time i Vidners Overværelse.

En af de første Dage i December fortalte en af Gestapofolkene mig, at Direktøren i Krigsministeriet havde været i Forhør. Han udtalte: Det er dog en mærkelig Mand, han ligner mere en Skuespiller end en Officer. Han sagde forresten, at han aldrig havde læst Deres Rapporter og derfor intet kendte til dem.

Jeg tænkte da, at dette havde Direktøren blot sagt for at undgaa at besvare generende Spørgsmaal.

Et Par Dage efter, den 5. December, kom endelig Ordren til at løslade mig, dog kun paa følgende Betingelser:

1. Jeg skulde give skriftligt Æresord paa ikke at forlade Danmark.
2. Jeg skulde melde mig dagligt til Gestapo i Dagmarhus; det kunde dog ske pr. Telefon.
3. Jeg skulde underkaste mig den Afgørelse, som de højere Myn= digheder i Berlin traf med Hensyn til min fremtidige Bopæl.

Jeg bemærkede, at de ikke maatte stole meget paa mit Æresord, naar jeg hver Dag skulde melde mig; men de svarede, at i Berlin kendte man mange Tilfælde, hvor franske og belgiske Officerer havde brudt deres Æresord, og derfor nærede de Mistro til alle. Jeg underskrev nu Dokumentet, idet jeg bad om, at der maatte blive tilføjet, at hvis de gjorde Forsøg paa atter at fængsle mig, og det mislykkedes, ansaa jeg mig for løst fra mit Ord.

Dr. Hoffman tilføjede, at man ønskede, at jeg valgte min fremtidige Bopæl i Jylland i en By, hvor der var tysk Politi og Militær. Det, sagde jeg, havde jeg ikke Lyst til og foreslog i Stedet for at tage Bopæl paa Langeland, Lolland eller Falster. Dr. Hoffman lovede at ville forespørge i Berlin, og indtil Svaret kom, kunde jeg midlertidig faa Lov at bo i København.

Det første, jeg foretog mig efter min Frigivelse, var at melde mig i Krigsministeriet, idet jeg først nu kunde siges at være vendt tilbage fra Berlin. Direktøren modtog mig paa sit Kontor, hvor Generalintendant Bodenhof Olsen ogsaa var til Stede.

Da jeg foreholdt Direktøren, at han ikke havde brændt mine Rap= porter, saaledes som jeg havde bedt ham om for 1 $\frac{1}{2}$ Aar siden, og som han havde lovet mig, svarede han, at han selvfølgelig ikke vilde løbe fra sit Ansvar. Jeg sagde til ham, at han jo maatte have vidst, hvor Udviklingen bar hen. Et Kup som det den 29. August kunde ikke komme helt uventet (jeg vidste, at i andre ministerielle Konto=

rer havde man Dagene forud brændt kompromitterende Papirer); han vidste, at mine Rapporter vilde være farlige for mig, og selv om jeg ikke havde bedt ham om at brænde dem, burde han paa eget Initiativ have ladet dem brænde. Direktøren svarede mig, at han personlig ikke havde haft nogen Forudelse om, hvad der forestod. Han havde Ferie i de Dage og laa ved Tisvilde, hvorfra han først blev hentet om Aftenen den 28. Iøvrigt vilde han lade mig vide, at han ikke kendte mine Rapporter, da han aldrig havde læst dem.

Han gentog altsaa nu det samme, som han havde sagt til Gestapo under Forhøret. Efter min Mening grænser det til Tjenesteforsømmelse, naar den Mand, til hvem Rapporterne sendes, ikke læser dem, men blot ekspederer dem videre.

Direktøren tilføjede yderligere: Jeg troede iøvrigt ikke, at det havde saa stor Betydning med de fortrolige Rapporter; jeg havde den Opfattelse, at det nærmest var de strengt fortrolige Rapporter, der skulde brændes. Hertil svarede jeg, at Direktøren sikkert huskede, at det var ham selv, der ønskede indført Betegnelserne: »Fortroligt« og »Strengt fortroligt« paa mine Rapporter. Jeg havde dengang svaret, at en fortrolig Sag blev ikke mere fortrolig, fordi man mærkede den yderligere med »strengt«. Direktøren forklarede da, at han ønskede de 2 Kategorier indført, for at ikke alle mine Rapporter skulde cirkulere rundt til de højere Myndigheder; thi det havde vist sig, at de ikke behandlede Sagerne med fornøden Diskretion. Jeg svarede at det var ham, der kunde bestemme, hvorledes han ønskede det; men jeg vilde gøre ham opmærksom paa, at begge Slags Rapporter i Realiteten var af samme Karakter og derfor lige farlige for mig.

Efter at have opfrisket Direktørens Hukommelse vedrørende dette Emne talte han ikke mere om de mindre farlige »fortrolige« Rapporter, men udtalte, at han nu havde beordret Auditor Schäffer til at undersøge Sagen, og han haabede, at der kunde skaffes Klarhed over, hos hvem Rapporterne var fundne den 29. August, for det var ikke hos ham.

Det lykkedes selvsagt ikke Auditøren at naa noget Resultat; mange skulde afhøres, og en stor Del af de paagældende opholdt sig i Sverige, og Tyskerne kunde han ikke spørge. Sagen er derfor foreløbig løbet ud i Sandet.

I Marts 1944 lykkedes det mig at leje en Bolig i Nykøbing F., og i April fik jeg Tilladelse fra Berlin til at bo der. 1. Maj flyttede jeg derned og fik efter 4 Aars Forløb atter etableret mit eget Hjem.

Til Slut vil jeg udtale, at jeg er Dr. Hoffman Tak skyldig, fordi han tog mine Rappporter saa grundigt igennem med mig under Forhøret, at jeg derved er bleven i Stand til at nedskrive denne Beretning til Trods for Tabet af mine Dagbøger.

Afsluttet paa Færgegaarden i Nykøbing F. i August 1944.

EFTERSKRIFT

I Sommeren 1944 fik jeg flere Gange Anmodning om at indtræde i en af Frihedsbevægelsens Sprænggrupper, men mente, at man maaske kunde finde bedre Anvendelse for mig, og i November gik jeg ind i Amtsledelsen for Maribo Amt som Stabschef med det Formaal at planlægge Frihedskampen paa Lolland—Falster. Jeg følte mig nu frigjort for Gestapotilsyn, lærte mange udmærkede Mænd fra Frihedsbevægelsen paa Lolland—Falster at kende, deltog i Møder og foretog Rejser til Saksøbing og Nakskov for at organisere den forestaaende Kamp (Planlæggelse af Kamphandlinger i de forskellige Byer m. m.) Organisationen af Frihedsbevægelsen paa Lolland—Falster var fuldt gennemført i Slutningen af April, men — da Landets Befrielse blev gennemført uden Frihedskæmpernes Hjælp i aaben Kamp — skal jeg ikke her komme nærmere ind paa hvordan.

En Ting til skal jeg dog omtale: Ved Hjælp af de engelske Nedkastninger af Vaaben, Ammunition m. m., kunde vi den $\frac{1}{5}$ bevæbne

ca. Halvdelen af vor Styrke. Skulde vi nu være gaaet til Kamp den næste Dag, maatte det altsaa ske under ret ugunstige Forhold.

Jeg har tit i Vinterens Løb tænkt paa, at vi antagelig ikke vilde have manglet Vaaben, hvis den kommanderende General i Tide før 29. August 1943 havde givet en klar, eentydig Ordre til Garnisonskommandanterne: Fordel Vaaben og Ammunition i skjulte Depoter. Behold kun det nødvendige til Kasernens (Lejrens) Forsvar.

Endnu skal jeg nævne, at et Medlem af Amtsledelsen blev arresteret af Gestapo en af de første Dage i Maj, og som Følge deraf maatte vi i de næste Dage gaa under Jorden. Jeg selv blev dog paa Færgegaarden, men den $4\frac{1}{5}$ Kl. 14³⁰ blev Færgegaarden udspioneret af en mistænkelig Person, der senere identificeredes som en berygtet Stikker fra Nysted, og Kl. 15⁰⁰ og Kl. 16⁰⁰ blev Gaarden atter rekognosceret af en Trop »Hipofolk«, der kom kørende i et Lægeautomobil. »Hipoeer« gik dog ikke ind paa Gaarden, men kørte tilbage til Nykøbing. Jeg fandt imidlertid nu Anledning til at gaa under Jorden, indtil jeg om Aftenen Kl. 21⁰⁰ fik Ordre til at møde i Amtsledelsens Hovedkvarter, der blev etableret paa Gaarden »Ejegod« i Nordudkanten af Nykøbing.

Antagelig paa Grund af Proklamationen om Kapitulationen den $5\frac{1}{5}$ 1945 Kl. 8⁰⁰ skete der ingen Gestapoaktion mod Færgegaarden Natte $4\frac{1}{5}$ — $5\frac{1}{5}$, og den $5\frac{1}{5}$ Formiddag gik Politiet i Gang med Arrestationen af Stikkere og Hipofolk.

Jeg vil aldrig glemme den $5\frac{1}{5}$ — Begejstringen, de lykkestraalende Ansigter, de dannebrogssmykkede Gader, Kongens og Statsministerens Taler, der greb Tilhørerne om Hjertet, Radioens Proklamationer og Musik, Aviserne, der nu atter var bleven danske, alt prægedes til et uforglemmeligt Minde.

Undertrykkelsens Aar var forbi, Danmark var atter frit.

Trykfejl

Side 27, Linie 2 fra neden
fra 1. til 8. April
læs: fra 4. til 8. April

Side 28, 4. Linie fra oven
Udenrigsminister den 1. April
læs: Udenrigsminister den 4. April